

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 HAZİRAN 2020

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2020 / 06 FİYATI: 9 TL

Ata'nın Emaneti Cumhuriyet

Ömer
Dedeoğlu:
**Ata'nın
Emaneti** Sh. 10

Kaya Boztepe:
**Lider Kime
Denir?** Sh. 5

Cengiz Özakıncı:
Ankara'ya İlk
Gelişinde
**İki Tabur İşgalcı
İngiliz Askeri
Atatürk'ü** Sh. 16
Selamladı İddiası

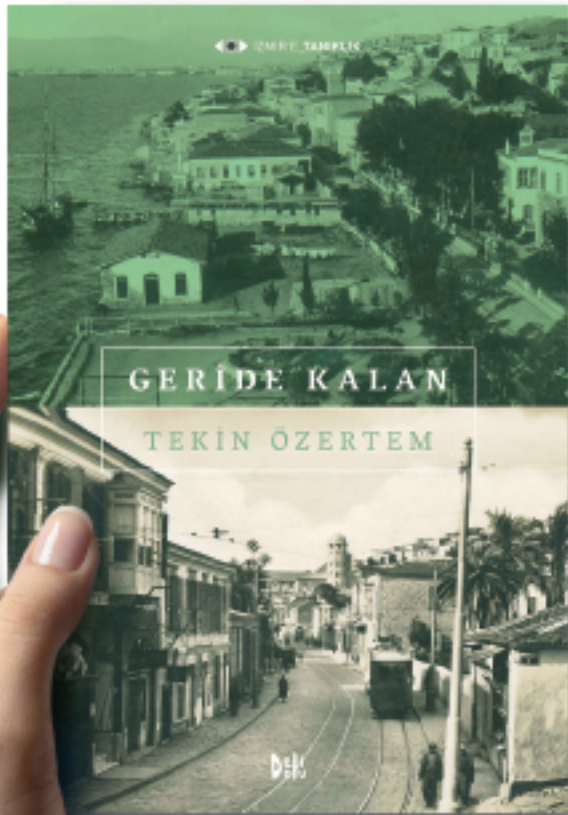
Tekin
Özertem:
**Burdurun
Dünyayı
İnecek
Var!** Sh. 95

Necef Uğurlu:
**Ne Yaman
Şey Şu
İnsan!** Sh. 74

Öğüt Yazman:
**Covid-19
Sonrası
Politik
Ekonomi** Sh. 57

Barbaros Eneç:
**Popülizm
Çağında
miyiz?** Sh. 89

Tekin Özertem'in İzmir'in geçmişine dair kaleme aldığı kitabı *Geride Kalan*, Delidolu Yayınları'nın çağımıza, kentlere, bireysel hikâyelere tanıklık etmek üzere oluşturduğu "Tanıklık" temalı kumaca dışı eserler koleksiyonundaki yerini alıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Tokar, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 27 / 05 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 “Kokuyu da mı Duymadınız?”
Dr. Ufuk Akyol

5

**Lider
Kime
Denir?**

Kaya Boztepe

10 Ata'nın Emaneti *Ömer Dedeoğlu*

16 Atatürk'ün İşgalci İngiliz
Askerince Selamlandığı
İddiası *Cengiz Özakıncı*

23 Atatürk ve İlk Kadın
Milletvekilleri *A. Erdem Akyüz*

27 Ali Rıza Paşa Hükümeti'nden
Ulus Adına İsteklerimiz
Cengiz Önal

32 Hakimiyeti Milliye Yazıları

34 Hatay'ın Ana Vatana Katılması
Dr. Cihangir Dumanlı

39 Birinci Dünya Savaşı ile Kurtuluş
Savaşı'nın Farkları *Zeki Sarıhan*

45 1916 Yılındaki Kop Dağı
Savunması *Gürbüz Evren*

49 Normandiya Çıkarması
Erhan Kanyılmaz

55 “Çaresiz” Hastalığımız
Mete Akyol

57 Covid-19 Sonrası Politik
Ekonomi *Dr. Öğüt Yazman*

62 Korona Günlerinin 100 Yılı
Önceki Yaşanmış Bir Benzeri
Konur Ertop

67 Korona Günlüğü
Nuray Bartoschek

71 Dünyada Spor Dondu
Metin Gören

74 Ne Yaman Şey Şu İnsan!
Necef Uğurlu

İÇİNDEKİLER

79 Enerji Üretimi, Sera Gazı
Salımları ve Karbon Ayak İzi
Necdet Pamir

85 1912 Mürefte-Tekirdağ
Depremi Olduğunda Kolera
Salgını Geldiği Unutulmasın!
Prof. Dr. Ö. Ahmet Ercan

89 Popülizm Çağında mıyız?
Barbaros Eneç

95 Durdurun Dünyayı İnecek
Var! *Dr. Tekin Özertem*

100 Başkasının Zararına
Sevinmenin Gizli Hazzı
Sabriye Aşır

104 İbrahim Refik Saydam

105 Ahmet Haşim ve... “Hayvanlar
Arasında” *Demir Aytaç*

111 Anka *Berk Yüksel*

115 “Ya Kebikeç”ten “eBook
Security”ye *Yahya Aksoy*

119 Sağlık ve Sosyal Yardım
Bakanlığı 100 Yaşında
Yaşar Öztürk

124 Hundertwasser Evi
İzlen Şen Toker

129 Yalan Dünya *Mehmet Ünver*

134 Paket Lastiği *Sabriye Aşır*

135 Doğruk *Mehmet Uhri*

139 Çocuğumun Her Sorununu
Hemen Çözmeli miyim?
Nilay Karatosun

143 Sennur Sezer *Sabri Kemal*

147 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay

4 Beni Hatırlayınız

44 İlk Dersimiz Türkçe

70 Gözün Sözü

84 Bilginizi Denetleyin

151 Çözümler

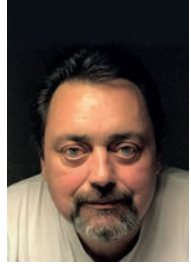
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

“Kokuyu da mı duymadınız?”

Hitler Alman halkından destek görmediğini düşünseydi, yaptıklarını yapabilir miydi?

Örneğin “Kristal Gece” yaşanabilir miydi?

Yahudilerin dükkânlarına, hatta kıyafetlerine “Yahudi Yıldızı” iliştiler miydi?

Parlamento yakılıp “Komünistler yaktı!” denebilir miydi? Ardından tüm kalan muhalifler bu bahane ile toplama kamplarına doldurulabilir miydi?

Alman halkının tam desteğini hissetmeseydi, Adolf Hitler istediği tüm kanunları yürürlüğe koyabilir miydi?

Alman halkının kendisine şahsen bağlılık yemini etmesini isteyebilir miydi?

Kendisine “Führer” yani önder, lider, şef diye hitap edilmesini isteyebilir miydi?

Alman halkı desteklemeseydi; Hitler Avusturya’ya, Çekoslovakya’ya ardından Polonya’ya girip II. Dünya Savaşı’nı başlatabilir miydi?

Almanlardan “Führer”leri için ölmelerini isteyebilir miydi?

Ya soykırım?.. Yapabilir miydi?

Sakin “Alman halkının haberi yoktu” demeyin.

Nürnberg Mahkemesi’nin Amerikan savcısı duymaya artık dayanmadığı bu argümana şöyle cevap vermişti:

“Peki ya koku? Kokuyu da mı duymadınız?..”

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Milletimiz çok büyük elemeler, mağlûbiyetler, facialar görmüştür. Bütün olanlardan sonra yine bu topraklarda bulunuyorsa bunun temel sebebi şundandır: “Çünkü Türk çiftçisi bir eliyle kılıcını kullanırken, diğer elindeki sapanla topraktan ayrılmadı. Eğer milletimizin büyük ekseriyeti çiftçi olmasaydı biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık.” (1923)*
- *Efendiler! Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki çalışmasını yeni ekonomik tedbirlerle son hadde eriştirmeliyiz. Köylünün çalışmasının neticeleri ve verimleri kendi menfaati lehine son hadde çıkarmak ekonomik siyasetimizin temel ruhudur. (1922)*
- *Türk köylüsünü ‘Efendi’ yerine getirmedikçe memleket ve millet yükselemez.*
- *Kılıç kullanan kol yorulur, nihayet kılıcı kınına koyar ve belki kılıç o kında küflenmeye, paslanmaya mahkûm olur. Fakat sapan kullanan kol gün geçtikçe daha ziyade kuvvetlenir ve daha çok kuvvetlendikçe daha çok toprağa malik ve sahip olur. (1923)*
- *Millî ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindirki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. (1937)*
- *Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır.*

K Atatürk

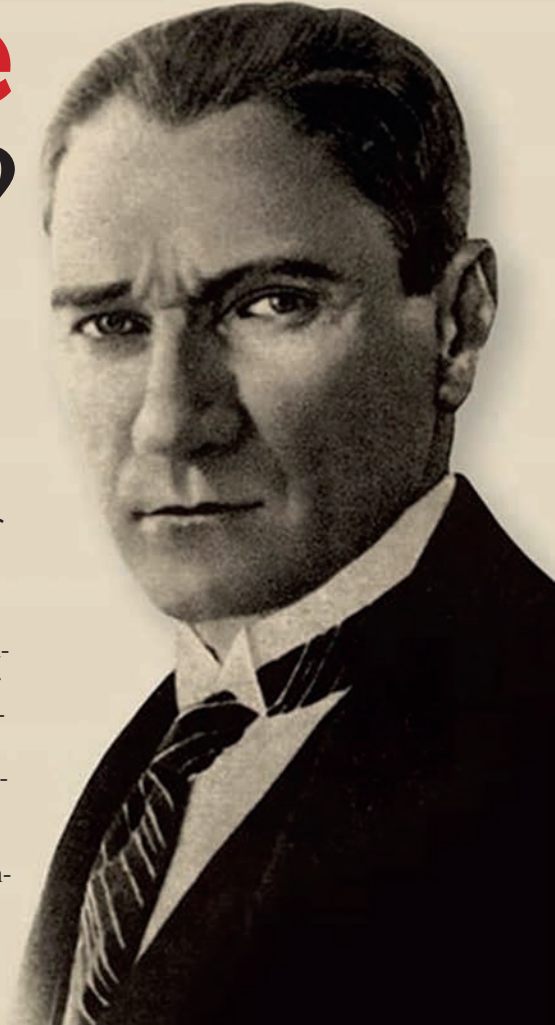

Lider **Kime** Denir?

Size biraz
büyük düşünmek nedir,
ileri görüşlü kime denir,
nasıl plan yapılır,
yapılan planlar sabırla,
adım adım nasıl uygulanır
gibi örnekler vereyim.

Örneğin Atatürk 'ün Sakarya Savaşı sonrası daha Büyük Zafer kazanılmadan Olimpiyatlara başvuru yaptırdığını biliyor muydunuz?

Peki, ya savaş olanca hızıyla devam ederken onun Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni kurduğunu biliyor muydunuz? Müzenin girişinde "Kuruluş 1921" yazar.

Sene yine 1921. 13 Temmuz sabahı, içecek kahve, kahve olsa içine koyacak şeker olmayan kurak ve sıcak bir gün. Sakarya Meydan Savaşı öncesi Kütahya-Eskişehir bölgesinde çatışmalar var. “Paşam,” diyorlar, “Mazhar Müfit Bey tutturmuş bir eğitim kurultayı diye, nefes alamıyoruz, müsaadeniz olursa bunu ileri bir tarihe alalım.”

Silah yok, silah bulsan mermi yok, top yok, tüfek yok.

Kağrı arabalarıyla savaş kazanmış bir milletiz biz.

Şöyle bir durup düşününce, ne kadar da çok isimsiz kahramanlarımız var. İstanbul’da İngiliz ve pa-dışah yanlılarının içine sızan, gizlice telgraf irtibatı sağlayıp bilgi aktaran, milli davaya hizmet etmek

isteyenleri, savaşmak için orduya katılmak isteyenleri daha savaş başlamadan çok önce bizzat Atatürk’ün Pera’da ve Şişli’de oturduğu evde yaptığı planlarla gizli yollardan Ankara’ya kaçırarak kahramanlar.

Bir de si-

“Eğitim bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı, yüce bir toplum halinde yaşatır, ya da bir milleti esarete ve sefaletе terk eder.”

“Olmaz çocuk.” diyor. “Düşmanla savaşmak cehaletle savaşmaktan daha kolay değil. Biz ne zaman irfan orduları kurarsak o zaman başarılı oluruz. Hamdullah Bey, haber verin kurultaya katılacağız!”

En beğendiğim sözü de kurultayın özeti gibi: “Eğitim bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı, yüce bir toplum halinde yaşatır, ya da bir milleti esarete ve sefaletе terk eder.”

Daha ordu kurmadan meclis kurmuş, tüm imkansızlık ve hainliklere rağmen milleti tek bir yürek yapabilmiş bir insandan bahsediyoruz.

lahlar tabii...

Sarı Paşa olacakları çok önceden görmüş, Mondros Mütarekesi imzalanınca yakın arkadaşı Ali Fuat Paşa’nın başında bulunduğu 20. Kordolu’yu terhis etmeden onu önce Konya sonra da buluşmak üzere Ankara’ya göndermişti. Hatta İzmit’ten Ankara’ya ilerleyen İngiliz birliklerine ilk kurşunu sıkan da Ali Fuat Paşa olmuştu. Aynı şekilde ilk başta Osmanlı ordusunda Doğu Cephesinde görev almak istemeyen Kazım Karabekir Paşa’ya “Görevi kabul et ordunun başına geç, çok yakında

beraber olacağız.” diyerek görevi kabul etmesini sağlayan da yine Atatürk olmuştur.

Hem Atatürk'ün öngördüğü şekilde daha önceden planlanarak Ankara'ya silahlarıyla katılanlar bir de İngilizlerin el koyduğu silahları gizlice ele geçirip macera filmlerine konu olacak şekilde Ankara'ya ulaştırılan kahramanlar artık beraberdi.

Kaçırılan silahları kahraman kayıkçılar İnebolu'da azgın dalgaların arasından sahile çıkardıklarında nöbeti devralan yaşlı, genç ancak çoğu kadın olan kahramanlar silahları kağını arabalarına yükleyip Ankara'ya doğru yola çıkıyorlardı.

Şerife bunlardan biriydi. Yaşı henüz 20 olmuştu. Kucağındaki 9 aylık bebeğine kağını arabasının ön kısmında otlardan bir yatak

yapmıştı. Yola koyulduğunda hava çok soğumuş üstüne bir de kar başlamıştı. Hırkasını bebeğine doladı. Tek bir battaniyesi vardı onu da ıslanmasını diye mermilerin üzerine örttü.

Sabaha karşı buldular donmuş cesedini.

Bebeği kurtarmışlardı.

Atatürk döneminde basılan para ve pullarda kağını resmi vardı.

1933'te 10. Yıl Kutlamalarında kortejde kağını arabalarını çeken öküzler ve onları yöneten kadınlar vardı. Çünkü tek dişi kalmış sözde medeniyetin tüm imkânlarına rağmen kağınılarla, Anadolu kadınının mücadelesiyle elde edilmişti bu zafer. İngiliz Büyükelçisi ve İngiltere Yüksek Komiserliği'nin Savaş Bakanlarına yazdıkları mesajda “Türkler bu cephelerin üzerinden toz bile alamazlar” dedikleri mevzileri Türk askeri 6 saatte dümdüz etmiş, 14 gün içinde 450 kilometre yol katedilerek, dönemin en modern 250.000 kişilik ordusu yok edilmişti.

Çoğu kadın olan kahramanlar silahları kağını arabalarına yükleyip Ankara'ya doğru yola çıkıyorlardı. Şerife Bacı bunlardan biriydi.

Evet savaş bitmiş zafer kazanmıştık ama o “Esas iş şimdi başlıyor çocuk!” demişti.

Elde yok avuçta yok.

Gururu kırılmış, şaşkına dönmüş emperyalistler Lozan'da imza atmak yerine temsilcilerimizi dar ağacında sallandırmak istiyordu.

Ülkeden harap durumdaydı, her yerden dumanlar çıkıyordu. Bırakın meslek sahibi insanları, halkın

%95'i okuma yazma bilmiyordu.

İşte bu şartlarda kimseden beş kuruş para talep etmeden kooperatifler kurdu. İmece yaptırdı, yani köylüleri örgütleyerek ekme, biçme, ürün toplama için program yaptı.

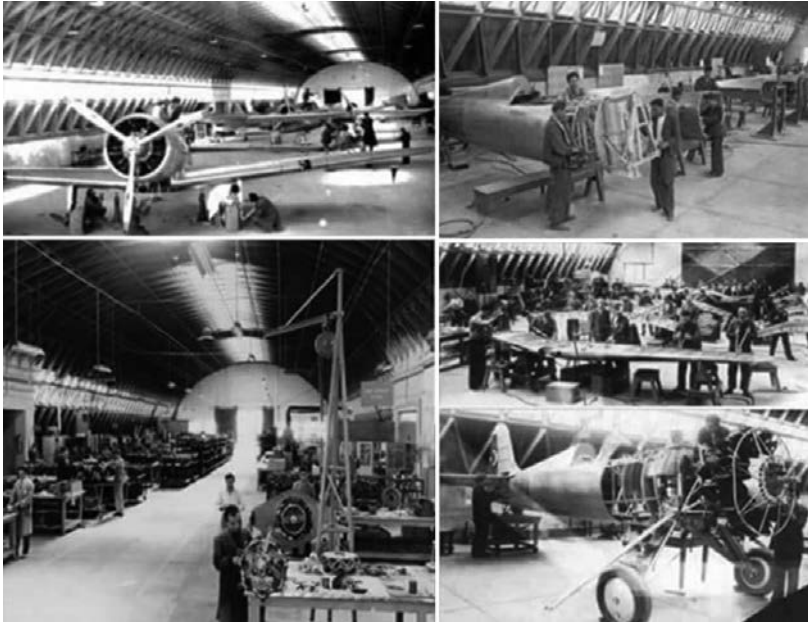
Asker ocağını bir okul gibi kullandı, memleketlerine dönecek askere önce okuma-yazma sonra da yeteneklerine göre marangozluktan, çiftçiliğe, aşçılıktan şöförliğe kadar değişik meslekler öğretti.

Narenciye satarak fabrikalar kurdu. Bir yandan öğrenci yetiştiriyor, yurt dışına gönderiyor bir yan-

dan da yurt dışından işinin ehli yönetici ve öğretim üyeleri getiriyordu. Bu bozkırdan bir şey olmaz denilen yere çiftlik kuruyor, üretim yapıyor, koskoca bir şehir kuruyordu.

Şaka gibi, rüya gibi.

Operamız, konservatuarımız vardı. Sümerbank tesislerinde yurt dışından gelen işçiler vardı. İlk açılan kurumun kreşleri, tiyatro, müzik odaları, sinema salonları, spor alanları, kütüphaneleri, kendi radyoları ve ulaşımını sağlamak için trenleri vardı. Kendi elektriklerini kendileri üretiyorlardı. Planlı bir şekilde

Türkiye'nin ilk uçak fabrikası 1950 yılında Adnan Menderes tarafından, kendisine ABD'nin Türkiye'nin NATO'ya üyesi yapılacağı ve ucuz uçak verileceği sözü üzerine kapatılmıştır.

ekilen pamuk burada iplik oluyor, örülüyor, dokunuyor, baskısı boyası yapılıyor, tasarlanıyor, mamul haline getirilip satılıyordu. Bu tesis için devletin kasasından tek bir kuruş bile çıkmamıştı. Cumhuriyet balolarında magazin dergilerinden fırlamış modeller gibi zarif kadın ve erkekler vals yapıyordu. Halk müziği, sanat müziği konserleri, değişik yörelerin folklor oyunları yapılıyordu.

Cumhuriyetin 10. yılında dünyada kendine yeten 7 ülkeden biriydik. Kendi otomotiv ve uçak sanayimiz vardı. Türkiye ziyaretine gelen İran Şahı Pehlevi'ye Atatürk tarafından Türkiye'de imal edilen ilk Türk uçağı hediye edilirken sene henüz 1934 idi.

Evet yanlış okumadınız.

Bugün gidin Danimarka'da Askeri Müze'yi ziyaret edin.

Önce ambulans sonra da posta ve kargo uçağı olarak kullanılan uçak 1926 yılında Kayseri'de kurulan fabrikamızın ürünü olan THK-5'tir. Türkiye Cumhuriyeti'nin imal edip ihracat yaptığı ilk uçak!

Bu fabrika da maalesef 1950 senesinde Adnan Menderes tarafından, kendisine ABD'nin Türkiye'nin NATO'ya üyesi yapılacağı ve ucuz uçak verileceğı sözü üzerine kapatılmıştır.

Durun daha bitmedi.

Hani zaman zaman bazı iktidarlar biz demir yolu yaptık en fazlasını biz yaptık filan derler, sakın inanmayın, yanlış bilgi. Araştırın bakın. Cumhuriyet tarihinin en faz-

la, en uzun demiryolları Cumhuriyet'in ilk 10 yılında yapılmıştır. Tam tamına 2850 kilometre. Düşünebiliyor musunuz, bunu yapan daha üzerinde dumanlar tüten, yanık, yıkık, bitik durumda, nalı geçtik, nala çakacak çivisi olmayan bir ülke! Osmanlı borçlarını da ödeyip yabancıların elinde olan demiryollarını da aldıktan sonra bırakılan miras tam 7000 kilometre.

1929'daki "Büyük Buhran", dünya krizine rağmen büyüme hızı %9.

Kimselerden tek kuruş borç almadan!

Haydi bugünlerin sözde liderlerini alın karşılaştırın bakalım, askeri dehasından, ticari anlayışından, sanayi hamleleri, bankacılık çalışmalarından, ileri görüşlülüğüne, plan, program yapmasından, güçlü iradesine, insanları motive edişinden hayalini bile kuramayacağımız seviyelere ulaştırmasına, gerçekçiliğinden, liyakata, eğitime, dürüstlüğü verdiği öneme, görgüsünden, zarafetinden, öngörülerinden, oturuşundan, kalkışından, konuşmasında, yol göstermesine kadar aklınıza gelebilecek ne varsa kıyaslayın lütfen.

Bu kadar çok ve bu kadar büyük başarılar imza atmış, bu kadar çok sevilmiş bir insanın mütevazı dünyasını, ruh halini, insanlığını anlamamız biraz da.

O da gelecek sayımızın konusu olsun... •

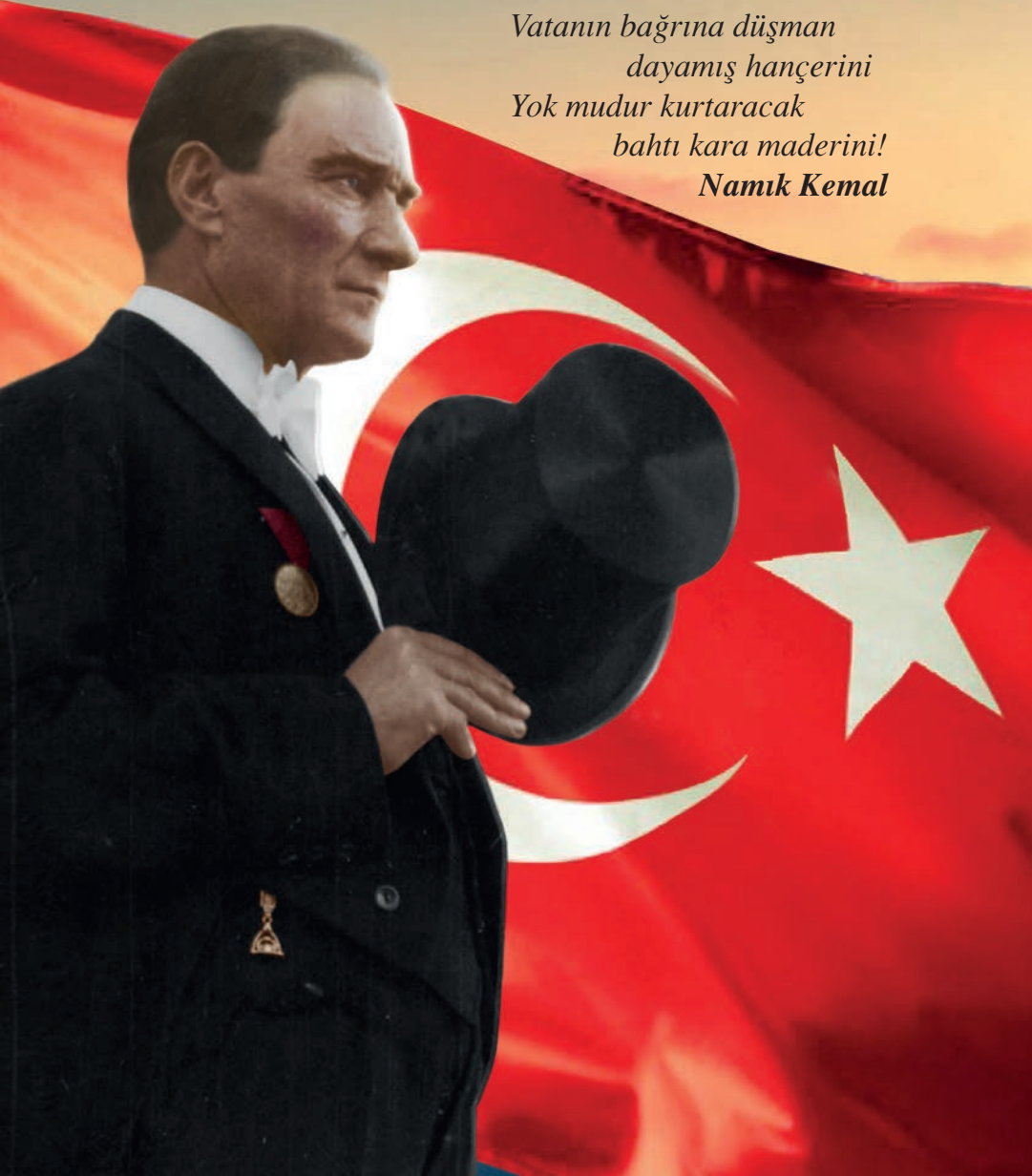
kayaboztepebd@gmail.com

Satır Arasında

Ömer Dedeoğlu

*Vatanın bağına düşman
dayamış hançerini
Yok mudur kurtaracak
bahtı kara maderini!*
Namık Kemal

ATA'NIN. EMANETİ

Karanlık günlerdi, gelecek belirsizdi. Altı ay işgal altındaki İstanbul'da kaldı. İçi kan ağlıyordu. Gazete çıkmıyordu, siyaseten etkili olmaya çalıştı, padişahla görüştü. Bir çıkar yol arayışındaydı. İşgalci İngilizler Anafartalar Kahramanı'ndan rahatsız olmaya, Saray'a baskı yapmaya başladılar. Ayrıca Anadolu'da Rum çetelerine kan kusturan Türk direnişinin kontrol altına alınmasını istiyorlardı. Kurnaz sultan bunu fırsat bildi ve ondan kurtulmak adına, Türklerin direnişini durdurması için Ata'nın, Anadolu'ya, Erzurum'da bulunan 9. Ordu Kıtaatı Müfettişi (sonradan 3. Ordu Müfettişliği) olarak gönderilmesini uygun gördü. »

Daha sonra doğum tarihi sorulduğunda 19 Mayıs diyecekti. **Çünkü eski hayatı sona ermiş, Samsun'da yeniden doğmuştu.**

Böyle bir fırsat bekliyordu...

İstanbul'un üzerinde ölü toprağı olduğunu, örgütlü bir mücadelenin ancak zaten başkaldırmaya başlamış Anadolu'dan yapılabileceğini anlamıştı. Görev emri yazılırken mülki idarelerin de emrine verilmesini istedi. Bindiler bir vapura emrindelerle, Karadeniz ile boğuşa boğuşa yol aldılar. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a vardı. Daha sonra doğum tarihi sorulduğunda 19 Mayıs diyecekti. Çünkü eski hayatı sona ermiş, Samsun'da yeniden doğmuştu. Türk milletinin kaderini değiştirmek için bütün birikimiyle ve enerjisiyle artık eylem zamanıydı. Türk gençliğine bayram olarak hediye edilecek bu tarih; eylemi simgeliyordu. İleride gerekirse bu görev "muhtaç

olduğu kudret damarlarındaki asil kanda mevcut" olan gençliğin sorumluluğundaydı.

Kafasındaki plan gayet açıktı. Her adımı, yıllardır cephelerde omuz omuza çarpıştığı, Anadolu insanı ile beraber atacaktı. 22 Haziran'da Amasya Genelgesi'ni yayımladı. Erzurum'a geçti ve resmi görevinden istifa ederek üzerinden asker üniformasını çıkardı. Erzurum Kong-

resi'ne başkanlık etti, Temsilciler Heyeti Başkanlığına seçildi. Ver elini Sivas. Buradaki kongreye de başkanlık ettikten sonra 27 Aralık'ta Ankara'ya vardı. Kongrelerde alınan kararları uygulayacak Millet Meclisi için gerekli seçimlerin yapılabilmesi amacıyla genelge yayımladı ve 100 sene önce 23 Nisan 1920'de, sloganı "egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir" olacak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açtı. Meclis Başkanlığına seçildi. 24 Mayıs'ta hakkında çıkarılan idam kararını İngiliz maşası padişah onayladı.

Milli egemenlik uğrunda canını vermek, onun vicdan ve namus borcuuydu...

Asıl olan milletti, toplumdü.

Millete efendilik yok, hizmet etme vardı. Cumhuriyet faziletti. Bağımsızlık karakteriydi. Milletin kendi kaderini kendi tayin etmesi, yani egemenliği, her şeyin üstündeydi. Meclis'te, Türk milletinin gözü önünde açıkça konuşulmayacak hiçbir iş yoktu. Milleti kandırmaktan, adi politikacılar gibi, yalancı vaatlerde bulunmaktan nefret ederdi. Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin, devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kati manası ile milli egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıydı. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millettir. Devletimizin ebedi müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için, mutlaka en kıskanç hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle, milli egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa etmeliydik.

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddi güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak

Bütün cihan bilmeliydi ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet hiçbir makam yoktu. **Yalnız bir kuvvet vardı, o da milli egemenlikti.**

varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse, şunun bunun oyuncağı olmaktan kurtulamazdı. Milli hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildi. Bu sebeple teşkilatımızda milli güçlerin etken ve milli iradenin hâkim olması esası kabul edilmişti. Bütün cihan bilmeliydi ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet hiçbir makam yoktu. Yalnız bir kuvvet vardı, o da milli egemenlikti.

Yalnız bir makam vardı, o da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetiydi. Egemenliğine doğrudan doğruya sahip olmanın kıymetini

çok iyi anlayan ve bilen millet, bu mukaddes egemenliğine karşı baş gösterecek her tehlikeyi kahrederdi...

Sevgili okurlar, ulusu ve ulusun egemenliğini işte bu kadar önemsiyordu. Bir parçası olduğu Türk milletinin, Anadolu insanının yüzyıllardır çektiği çilenin farkındaydı. Bu halk; bitkin, harap ve yoksul haliyle Çanakkale’de emperyalizmi denizin dibine boylatmış, Kurtuluş Savaşı’nı kazanmıştı. Batı tarafından barbar diye aşağılanan bu milletin, eşit fırsat verilirse, hiçbir milletten geri kalmayacağını biliyordu. Bu halkla beraber, geçmişten gelen kadim kültür birikimiyle, bilim ve akıl ışığında, geleceğe emin adımlarla yürüyen, çalışan, üreten bir **Türk ulusu** inşa edilecekti. Cephelerden iyi tanıdığı yurttaşlarına her zaman güvendi ve devrimleri kolektif bir halk aydınlanması için, en yakın bildiklerinin muhalefetine rağmen, kimseyi dinlemeden ve kararlı bir şekilde hayata geçirdi.

**Bu halkla beraber,
geçmişten gelen kadim
kültür birikimiyle,
bilim ve akıl ışığında,
geleceğe emin
adımlarla yürüyen,
çalışan, üreten bir
Türk ulusu inşa
edilecekti.**

19 Mayıs’ı nasıl bir bayram olarak gençlere hediye ettiyse, ulusal egemenliğimizin yegâne simgesi ve aracı Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış tarihi 23 Nisan’ı da, ülkenin geleceği ve umudu olan çocuklara bayram olarak hediye etti. Bu, savaşlar yüzünden yetim kalan çocuklara hem moral olması için hem de yeni nesillerin egemenlik ve bağımsızlık kavramlarına erken yaşta aşina olmaları, büyük zorluklarla ve cebinde idam fermanı olduğu

halde kurduğu, büyük utkumuz, Milletin Meclisi'nin öneminin, cumhuriyetin yeni nesilleri tarafından mümkün olduğu kadar erken kavranabilmesi için atılmış bir adımdı. Ata, istiklal için ölümü göze almıştı. 23 Nisan 1920'de TBMM'de dediği gibi:

“Bazı arkadaşlar yoksulluğumuza bahane ederek memleketlerine dönmek istiyorlarmış. Kimseyi zorla Büyük Millet Meclisi'ne davet etmedim. Herkes kararında özgürdür. Ben, kutsal davaya inanmış bir insan olarak hiçbir yere gitmemeye karar verdim. Hepiniz gidebilirsiniz! Asker Mustafa Kemal olarak ben; mavzerimi elime alı, fişekleri göğsüme dizerim. Bir elime de bayrağımı alı, Elmadağ'a çıkarım. Orada tek kurşunum kalana kadar

vatanımı savunurum. Kurşunlarım bitince değersiz vücudumu bayrağıma sarar; temiz kanımı, kutsal bayrağıma içire içire tek başıma can veririm. Ben buna ant içtim!”

İstiklal ve egemenliğin önemi ile büyüyecek nesillerin her türlü tehlikeye karşı vatanı kendisi gibi kollayıp, savunacaklarını biliyordu.

Bu sene 19 Mayıs'ın 101, 23 Nisan'ın da 100. yıldönümüydü. Umudumuz, aydınlanma ışığımızın devamı, çocuklarımız ve gençlerimizin önderliğinde daha nice yıldönümleri dileğiyle... •

“Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini

Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini!”

Mustafa Kemal Atatürk

omerdedoglubd@gmail.com

ARADA HİÇBİR FARK TANIMAYACAKSIN

(...) Atatürk döneminde, Türkiye Cumhuriyeti izlediği gerçekçi, barışçı ve onurlu politika ile uluslar arası ilişkilerde ve protokolde saygın bir yer kazanmıştır. Bu dönemde geçmişin aksine dış politikada eşitliğe, bağımsızlığa ve ulusal onura saygı anlayışı egemen olmuştur. Bu anlayışın oluşumunda ve yerleşmesinde en büyük onur şüphesiz Atatürk'ündür. Aşağıdaki anekdot Atatürk'ün bu yöndeki yaklaşımını yansıtan güzel bir örnektir:

Atatürk Türklük onuruna son derece önem verirdi. Yabancı ülkeler ve uluslar arası konferanslara giden arkadaşlarına: "**Sesiniz benim sesimdir. Unutmayınız.**" derdi. İnönü İtalya'ya resmî bir gezi yapacaktı. O zamanlar İtalya Başbakanı Mussolini idi. İnönü İtalya'ya gideceği zaman Atatürk şunları söyledi:

"Sen Türkiye'nin başbakanısın. Mussolini de resmen İtalya'nın başbakanıdır. Arada hiçbir fark tanımayacaksın!"

Türk heyeti yoldaydı. Fakat Mussolini'nin istasyona gelmeyeceği öğrenilmişti. İnönü Roma'da yerleştikten sonra karşılıklı ziyaretlerin yapılacağı bildiriliyordu. Bunun üzerine Türk heyeti, eğer program değiştirilmezse yarı yoldan memleketeye döneceği haberini İtalyan protokolcularına haber verdi. Trende bir telâştır gitti.

Heyet Roma'ya vardığı zaman İtalyan Başbakanı Mussolini istasyonda Türkiye Başbakanını bekliyordu.

Otopsi
Cengiz Özakıncı

SÖYLENTİ TARİHÇİLİĞİ ÜZERİNE **2**

Atatürk'ün
27.12.1919 Günü
Ankara'ya İlk Gelişinde

**İki Tabur
İşgalci İngiliz
Askerince
Selamlandığı
İddiası**

Türkiye
Büyük
Millet Mec-
lisi'nin
açılışının 100.
Yıldönümünü
kutlamak,
olayın Türk
ve insanlık
tarihi bakı-
mından anlam
ve önemini

bir kez daha ortaya koymak üzere
23 Nisan 2020 günü 12:30'da,
Kanal B'de yayımlanan "Söz
İstanbul'da" izlencesine konuk
oldum.^[1] 27 Aralık 1919 günü
Heyeti Temsiliye üyeleriyle bir-
likte Ankara'ya gelen Atatürk'ün,
yapılacak seçimle belirlenecek
milletvekillerinin galip devletlerin
adı konmamış işgali altında bu-
lunduğundan dolayı özgür
çalışamayacak
olan başkent
İstanbul'da

Heyeti Tem-
siliye üyeleri
üç otomobille
Ankara'ya geldi-
ler. Atatürk bu
otomobillerden
birinde...

Atatürk'le birlikte Ankara'ya giden
Heyet-i Temsiliye üyeleri. Soldan sağa:
Ahmet Rüstem Bey, Mazhar Müfit Kansu,
Mustafa Kemal (Atatürk), Rauf Orbay,
yaver Muzaffer Kılıç ve Hakkı Behiç Bey.

değil, *işgal altında bulunmadığı*
için özgür çalışabileceği Anka-
ra'da toplanmasını önerdiğini;
Kurtuluş Savaşımızın Atatürk
karşıtlarınca ileri sürüldüğü gibi

Atatürk ve Heyeti Temsiliye üyelerinin 27.12.1919 günü Ankara'da karşılanması..

bir "Türk-Yunan Savaşı" olmayıp, tüm işgalci emperyalistlere karşı verilmiş anti-emperyalist bir savaş olduğunu belgelerle anlattım.

Aynı günün gecesini başka bir televizyonda yayınlanan 23 Nisan Özel programında^[2] konuklardan biri, Atatürk'ün 27 Aralık 1919 günü Ankara'ya ilk gelişiyi ilgili olarak: "Ankara'da küçük bir İngiliz birliği var; hatta Mustafa Kemal Paşa Ankara'ya ilk geldiğinde bu İngiliz birliği Mustafa Kemal

Paşa'yı selamlamıştır da; geldi ya Sivas'tan.." dedikten sonra, diğer konuğun: "Zaten savaş yok, bir savaş yok Türkiye ile İngiltere arasında, bir barış var; barışı uygulamayan bir komutanlık

silsilesi var; bunlar asi olabilir (...) Kurtuluş savaşını da biz, aslında Ankara Yunanistan'a karşı vermiştir; İngiltere'ye karşı diplomatik olarak vermiştir; Fransa ve İtalya, özellikle İtalya hemen çekilmiş. (...) İngilizler buraya gelmiş, burada bir rejim yapıp gidiyor; ne yapacak İstanbul'da?.." sözleri, yıllardır Atatürk'e, Kurtuluş Savaşımıza ve Türk Devrimi'ne emperyalist işbirlikçiliği iftirasında bulunarak, Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist bir savaş olmadığı, **İngilizlerin**

Türkiye'de bir rejim yapıp gittikleri, eşdeyişle, Türk Devrimi'nin İngilizlerce yapıldığı iftirasını yayan bir kesim "sol" ve bir kesim "sağ" tarafından anında benimsendi; öyle

Ressam Saip Tuna'nın Atatürk'ün Ankara'ya ilk gelişinde karşılanışını konu alan yapıtı.

ki onlar, ekrandan yayılan bu sözleri, bugüne dek kendilerinin Kemalizm'e karşı yöneltmiş oldukları bütün suçlamaların, şimdi hem de en saygın Kemalist akademisyenlerce doğrulanması olarak niteleyip,

o sözleri gazete ve sosyal medya hesapları üzerinden büyük bir sevinç çoşkuyla paylaşmaya giriştiler.^[3]

Bunun üzerine 23 Nisan günü 12:30'da Kanal B'de ekrana getirmiş olduğum belgeleri içeren program videosunu 25 Nisan'da twitter hesabımdan paylaştım.^[4] 28 Nisan 2020 günü, başka bir youtube kanalının: *"Atatürk Ankara'ya geldiğinde orada İngiliz işgal birlikleri var mıydı? Ankara'yı işgal eden iki tabur işgalci İngiliz askerinin Atatürk'ü geldiğinde onu selamladıkları söyleniyor, bu doğru mu? Kurtuluş Savaşı'nın yalnızca bir Türk-Yunan Savaşından ibaret olduğu ileri sürülüyor, doğru mu?"* sorularını, bu iddiaların gerçeğe aykırı olduğunu ortaya koyan belgeler göstererek yanıtladım^[5] ve bunlar ertesi gün bir internet gazetesinde habere konu oldu.^[6] İddia sahipleri 01.05.2020 ve 03.05.2020 tarihlerinde yaptıkları televizyon yayınlarında "Atatürk Ankara'ya ilk gelişinde iki tabur işgalci İngiliz

Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist bir savaş olmadığı, İngilizlerin Türkiye'de bir rejim yapıp gittikleri, eşdeyişle, Türk Devrimi'nin İngilizlerce yapıldığı iftirasını yayan bir kesim "sol" ve bir kesim "sağ" tarafından anında benimsendi.

askerlerince selamlandı" iddiasını yinelediler.^[7] Kitapları bu iddiaya dayanak olarak gösterilen yazarlar şunlardır:

1- Gotthard Jaeschke, 2- Enver Behnan Şapolyo, 3- Şevket Süreyya Aydemir, 4- Ali Fuat Cebesoy, 5- Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, 6- Mazhar Müfit Kansu, 7- Yahya Galip, 8- Cemal Bardakçı, 9- Nurettin Türsan, 10- Lord Kinross, 11- Basil Zaharoff, 12- Muhterem Erenli, 13- Niyazi Berkes, 14- Şeref Erdoğan, 15- Kamil Erdeha, 16- Hasan İzzettin Dinamo, 17- Avni Altın, 18- Atatürk'ün Bütün Eserleri, 19- Paraşkev Paruşev, 20- Andrew Mango, 21- Zeki Sarıhan.

Bu yazarlardan 6'sı (Atatürk, Ali Fuat Cebesoy, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Mazhar Müfit Kansu, Yahya Galip, Cemal Bardakçı) Atatürk'ün Ankara'ya ilk gelişinde oradaydı ve o günü sağlıklarında yayımlanan kendi anılarında anlatmışlardı. Geri kalan 16 yazarsa Atatürk 27.12.1919 günü geldiğinde Ankara'da olmayıp, olaya ilişkin

...yazdıkları bir çok yanlış içeriyor olsa da, "Atatürk Ankara'ya ilk gelişinde onu iki tabur işgalci İngiliz askeri selamladı" iddiasını doğrulayıcı bir ifade içermiyordu.

yazdıkları, daha önce yayımlanmış kitap, makale ya da söyleşilerden alıntılara dayanıyordu ve yazdıkları bir çok yanlış içeriyor olsa da, "Atatürk Ankara'ya ilk gelişinde onu iki tabur işgalci İngiliz askeri selamladı" iddiasını doğrulayıcı bir ifade içermiyordu. Böyleyken, iddia sahipleri, bu "anı" kitaplarının kapaklarını ekranda "belge" diye göstererek, "işgalci İngiliz taburları Atatürk'ü selamladı" iddiasının onlarca yazarca binlerce sayfa da belgelerle ortaya konmuş bir gerçek olduğu yanılması uyandırdılar. Oysa bu kitaplarda "belge" değil "anı" vardı, ve bu anılarda yazarların çoğu kendi içinde çelişik anlatımlarda buldukları gibi, birbirleriyle ve olgularla da çelişmekteydiler.

Tarih alanında, belge birincil kaynaktır. Anı ile belge çeliştiğinde, belgeye dayanılır. İlk kez

Tarih alanında, belge birincil kaynaktır. Anı ile belge çeliştiğinde, belgeye dayanılır.

12.05.2020 günü yayınladığım^[8] ATASE (Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etütler Başkanlığı) arşiv belgeleri, Aralık 1918-Ocak 1919'da Ankara'ya işgal etmiş olan iki tabur İngiliz aske-

rinin, Atatürk Ankara'ya gelmeden 7 ay önce 22 Mayıs 1919 günü geride iki subay bırakarak Ankara'yı terkettiklerini oraya koyuyordu.

21 Mayıs 1919 tarihli belgenin günümüz Türkçesine çevirisi şöyledir: "Ankara'dan: Genelkurmay

Başkanlığına Gelen

Şifredir: İstanbul'dan hareketle İnebolu,

Kastamonu, Kangırı üzerinden

özel görevle

Ankara'ya gelmiş olan İngiliz

Yüzbaşılardan Mister Selt ile görüştüm. Adı geçen

Anadolu'da demiryolu

denetim görevlilerinin ve

bazı yerlerde bulunan İngiliz kıtalarının tümüyle İstanbul'a geri dönmek için emir almış olacaklarını

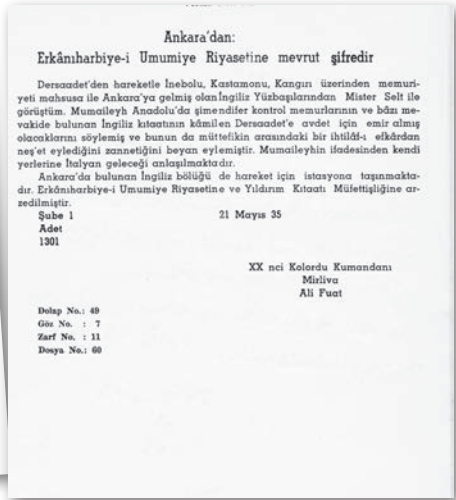
söylemiş ve bunun da müttetikler (İtilaf Devletleri) arasındaki bir görüş ayrılığından kaynaklandığını

sandığını açıklamıştır. Adı geçenin sözlerinden kendi yerlerine İtalyan geleceği anlaşılmaktadır. Ankara'da

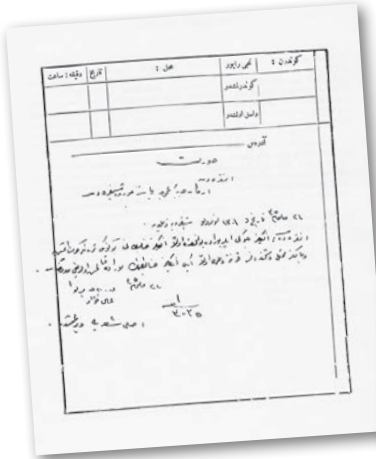
bulunan İngiliz bölüğü de hareket

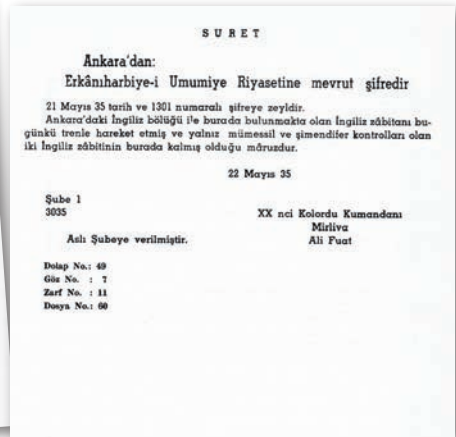
▲ 21.05.1919 tarihli Genelkurmay ATASE arşiv belgesi; özgün eski yazıyla.

▲ 21.05.1919 tarihli Genelkurmay ATASE arşiv belgesi; çevrimyazısıyla.

▲ 22.05.1919 tarihli Genel Kurmay ATASE arşiv belgesi; özgün eski yazıyla.

▲ 22.05.1919 tarihli Genel Kurmay ATASE arşiv belgesi; çevrimyazısıyla.

için istasyona taşınmaktadır. Genelkurmay Başkanlığına ve Yıldırım Kıtaları Müfettişliğine sunulmuştur. Şube 1, Adet 1301. 21 Mayıs 1335 (1919), 20. Kolordu Kumandanı,

Tuğgeneral Ali Fuat. (Dolap no: 49, Göz no: 7, Zarf no: 11, Dosya no: 60.)

22 Mayıs 1919 tarihli belgenin günümüz Türkçesine çevirisi

şöyledir: "Suret. Ankara'dan: Genelkurmay Başkanlığı'na Gelen Şifredir. 21 Mayıs 1335 (1919) tarih ve 1301 sayılı şifreye ektir. Ankara'daki İngiliz bölüğü ve burada bulunmakta olan İngiliz subayları bugünkü trenle hareket etmiş ve yalnız temsilci ve demiryolu denetmenleri olan iki İngiliz subayının burada kalmış olduğu sunulur. 22 Mayıs 1335 (1919). 20. Kolordu

Sonuç olarak, devletin arşivindeki bu belgelere göre: Atatürk Ankara'ya geldiğinde Ankara'da iki tabur İngiliz işgal askeri yoktu ki Atatürk'ü selamlamış olabilsinler?!

Kumandanı, Tuğgeneral Ali Fuat. Şube 1, 3035. Aslı Şubeye verilmiştir. (Dolap no: 49, Göz no: 7, Zarf no: 11, Dosya no: 60.)

Nitekim 22 Mayıs 1919'da Ankara'yı terk eden İngiliz birliklerinin geride bıraktığı iki subay -Atatürk'ün Nutuk'ta adını Vitel olarak belirttiği İngiliz subayı bereberindeki emireri, posta vs. yardımcılarıyla 11 Mart 1920 günü Ankara'yı terketmiştir.

Sonuç olarak, devletin arşivindeki bu belgelere göre: Atatürk Ankara'ya geldiğinde Ankara'da iki tabur İngiliz işgal askeri yoktu ki Atatürk'ü selamlamış olabilsinler?!

Gelgelelim ortaya çıkardığımız Osmanlı Genelkurmay belgeleriyle

çürümüş olan bu iddialar, ortaya konan belgelere karşın, hatıratlara dayanır görünerek inatla savunulmuştur.^[1] Oysa kaynak olarak öne sürülen hatıratlarda dahi, "Atatürk'ün Ankara'ya geldiği gün iki tabur işgalci İngiliz askerince selamlandığı" iddiasını doğrulayıcı sözler bulunmamaktadır.

Söylenti Tarihçiliği; "hatırat"ları, "anı"ları, eleştirel akılcı bilimsel yöntemle irdelemek-sizin doğru, gerçek saymaktadır. Oysa tarih alanında, belge birincil kaynaktır; hakkında belge bulunan bir konuda "hatırat"a dayanmak, tarih bilimine ve bilim yöntemine aykırıdır. •

cengizozakincibd@gmail.com

[1] <http://www.kanalb.com.tr/arsivliste.php?Program=101&L=sozistanbulda%2B23042020sozistanbulda>

[2] <https://www.haberturk.com/tv/programlar/video/teke-tek-ozel-23-nisan-2020-meclisin-kurulusunda-hangi-mucadeleler-yasandi/682595>

[3] <https://www.yeniakit.com.tr/kart/haber/erol-mutercimlerden-carpici-sozler-m-kemal-ankaraya-ilk-geldiginde-ingiliz-birliigi-selamladi-1206819.html>
<https://twitter.com/mustafarmagan/status/1254019944808886272>
<https://twitter.com/fatihtezcan/status/1254148332076756993>
<https://twitter.com/fatihtezcan/status/1254157237653852163>
<https://twitter.com/fatihtezcan/status/1254385028919898113>

[4] <https://twitter.com/cengizozakinci/status/1253874082258522116> [5] <https://www.youtube.com/watch?v=sGKAuQ29TNY> [6] <https://veryansintv.com/cengiz-ozakinci-ataturke-yonelik-ingiliz-yalanlarini-tek-tek-curuttu/> [7] 01.05.2020 <https://youtu.be/EzZzXle1GQs?t=1190> ve 03.05.2020 <https://youtu.be/K9AyfqrNes?t=1551> [8] <https://youtu.be/K9AyfqrNes?t=1551>

[9] https://youtu.be/cDG8-w87P_A?t=2310

Atatürk ve -İlk Kadın- Milletvekilleri

Mustafa Kemal, 31 Ocak 1923'te İzmir'de halka seslenirken kadın-erkek eşitliği hakkında şunları söylemiştir:

“Yaratıcı güç; insanları iki cins olarak yaratmıştır. Bunlar birbirleri için gereklidir. Şuna inanmak gere-

kir ki, dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir. Bizim toplumumuzun başarısızlığının nedeni, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktadır. Toplumumuz için ilim ve fen gerekli ise bunları aynı derecede

hem erkek ve hem de kadınlarımızın kazanması gerekir.. Bizim dinimiz hiçbir zaman kadınların erkeklerden geri kalmasını öngörmemiştir. Allah'ın emrettiği şey; Müslüman kadın ve erkeğin beraberce bilgi ve anlayış kazanmasıdır. Türk sosyal hayatında kadınlar; bilgi, anlayış ve diğer konularda erkeklerden kesinlikle geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir.. Şüphesiz ki ilerleme adımları iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve yenileşme sahasında birlikte ilerlemekle mümkündür."

Atatürk: *Türk sosyal hayatında kadınlar; bilgi, anlayış ve diğer konularda erkeklerden kesinlikle geri kalmamışlardır.*

Medeni Kanun ile kazanılan hakların ardından, Türk kadınına önce 1930'da Belediye seçimlerine, 1933'te Muhtarlık seçimlerine katılma hakkı ve 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilen yasa ile Milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

Dünyada kadınlar, Türkiye'den çok sonra; İtalya'da 1948, İsviçre'de 1971, Japonya'da 1950, Fransa'da 1944 yıllarında bu hakları kazanmışlardır. Türkiye, Fransa ve İtalyadan 11 yıl, İsviçre'den ise 36 yıl önce kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ülke olarak tarihe geçmiştir.

1935 yılında yapılan seçimlerde Meclis'e 17 kadın milletvekili girmiş daha sonra yapılan ara seçimde bir kadın vekilin daha girmesi ile kadın milletvekili sayısı 18'e yükselmiştir. Türkiye, o dönem Meclis'teki kadın oranıyla dünyada 2. sıradaydı, günümüzde ise 119. sırada yer almaktadır.

Bu kanun değişikliğinden yararlanarak seçilen ilk kadın muhtarlar; Gül Esin ve Satı Kadın'dır.

Türkiye'nin ilk kadın muhtarlarından Gül Esin, Aydın'ın Çine İlçesi, Karpuzlu Bucağı'nın muhtarlığını yaptığı dönemde Atatürk tarafından ödüllendirilmiştir. Muhtar

İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİMİZ

Mebrure Gönenç

Hatı Çırpan

Türkan Örs Baştuğ

Sabiha G. Erbay

Şekibe İnel

Hatice Özgener

Huriye Öniş Baha

Fatma Memik

Nakiye Elgün

Fakihe Öymen

Benal N. Arıman

Ferruh Güpgüp

Bahire B. Morova

Mihri Pektaş

Meliha Ulaş

Fatma E. Nayman

Sabiha Görkey

Seniha Hızal

olmasının ardından kahvehanelerde kumar oynamayı yasaklayan Gül Esin, kız kaçırma olaylarını önlemiş ve nikâh işlerini düzene sokarak da büyük başarı elde etmiştir.

Kazan Köyü muhtarı seçilen Satı Kadın, Atatürk'ün övgü ve ilgisini kazanmış, daha sonra milletvekili olarak Meclis'e girmiştir.

Sadiye Hanım (Ersis-Kılıçkaya), 1930 yılında Yusufeli'nin Kılıçkaya Belediyesi'ne Belediye Başkanı seçilerek, Türkiye'nin İlk Kadın Belediye Başkanı olmuştur.

5 Aralık 1934 tarihinde milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanan kadınlar, 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan genel seçimlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 18 milletvekili sokmayı başararak, kadın hakları alanında dünyada ve

Türkiye'de öncü olmuşlardır.

TBMM'de ilk kadın milletvekillerinin seçim bölgeleri ve mesleklerine göre isimleri şu şekildedir:

- 1.- Mebrure Gönenç, Afyon, **Eğitimci**
- 2.-Hatı (Satı Kadın) Çırpan- Koçak, Ankara, **Çiftçi**
- 3.- Türkan Örs Baştuğ, Antalya, **Eğitimci**
- 4.-Sabiha Gökçül Erbay, Balıkesir, **Eğitimci**
- 5.- Ayşe Şekibe İnel, Bursa, **Çiftçi**
- 6.- Huriye Öniş Baha, Diyarbakır, **Eğitimci**, yazar
- 7.- Fatma Memik, Edirne, **Tıp Doktoru**
- 8.- Nakiye Elgün, Erzurum, **Eğitimci**
- 9.- Fakihe Öymen, Ankara, **Eğitimci**
- 10.- Benal Nevzat Arıman (İstar),

İlk kadın milletvekilleri listesini 13 kişi olarak en çok meslek mensubunu eğitimciler oluşturmakta onu, 2 çiftçi, bir belediyeçi, bir doktor ve bir terzi izlemektedir.

İzmir, *Belediyeçi*

11.- Ferruh Güpgüp, Kayseri, *Terzi*

12.-Bahire Bediş Morova, Konya,

Eğitimci

13.-Mihri Pektaş, Malatya,

Eğitimci

14.-Meliha Ulaş, Samsun, *Eğitimci*

15.- Fatma Esmâ Nayman, Seyhan,

Eğitimci

16.-Sabiha Görkey, Sivas, *Eğitimci*

17.- Seniha Hızal, Trabzon,

Eğitimci

18.- Hatice Özgener, Çankırı, (ara seçimde), *Eğitimci*

Görüldüğü üzere 13 kişi olarak en çok meslek mensubunu eğitimciler oluşturmakta onu, 2 çiftçi, bir belediyeçi, bir doktor ve bir terzi izlemektedir.

Türk halkı ile birlikte, el ele ve birlikte bu mucizeyi yapan Atatürk

30 Ağustos 1925'te Kastamonu'da yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“Mümkün müdür ki, bir toplumun yarısı topraklara zincirle bağlı kaldıkça, diğer kısmı göklere yükselebilsin? Şüphesiz yok ki, ilerleme adımları; iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve yenileşme sahasında birlikte ilerlemek ile mümkündür. Böyle olursa inkılap başarılı olur.” •

erdemakyuzbd@gmail.com

“Kadının en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yerin, ana kucacağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti lâıkiyle anlaşılır. Milletimiz kuvvetli bir millet olmaya karar vermiştir. Bugünün gereğinden biri de kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Bu sebeple kadınlarımız da âlim ve teknik bilgi sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Sonra kadınlar sosyal hayatta erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı ve koruyucusu olacaklardır. (1923)”

M. Kemal Atatürk

Mustafa Kemal Atatürk'ten
NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 22

Ali Rıza Paşa Hükümeti'nden Ulus Adına İsteklerimiz

Efendiler!

Ferit Paşa Hükümeti'nin düşüğünü ve Ali Rıza Paşa'nın yeni hükümeti kurmakla görevlendirildiğini 2-3 Ekim 1919 günü yazdığım bir genelge ile bütün ulusa bildirdim. Bu genelgenin bir örneğini de, bilgi edinilmesi için, yeni Sadrazam'a ulaştırdım.

2 Ekim günü, yeni hükümet başkanıyla, görüşmek istemiştik. Ertesi gün, bakanlar kurulunun toplantısı sırasında Heyet-i Temsiliye ile gö-

rüşeceklerine söz vermişlerdi.

Bilginize sunduğum bu genelgede belli başlı noktalar şunlardı:

1) Yeni hükümet, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde kararlaştırılan ve saptanan örgütlere ve ulusal amaçlara saygı gösterirse, Kuvay-ı Milliye ona yardımcı olacaktır.

2) Yeni hükümet, Ulusal Meclisin toplanıp denetleme işine başlayıncaya kadar, ulusun kaderi ile ilgili hiçbir sorumluluk altına girmeyecektir.

3) Barış

Konferansı'na gönderilmek amacıyla atanacak delegeler, ulusun isteklerini gerçekten anlamış ve güvenini kazanmış bilgili ve güçlü kişilerden seçilecektir.

Bildiride bu saydığım ilkelerin yeni hükümetçe kabul edilmesinin önerileceği belirtildikten sonra; bu konuda başkaca düşüncükleri varsa yarın öğleye değin acil olarak bildirilmesi istendi.

3 Ekim 1919 günü Sadrazam Ali Rıza Paşa'ya gönderdiğim telgrafta:

“Ulus, şimdiye kadar, başına geçenlerin Anayasaya ve ulusal isteklere aykırı davranışlarından üzüntü duydu.

Bundan dolayı, yasal haklarını tanıtmak ve kaderini yetkili ve güvenilir ellerde görmek için kesin kararını verdi.

Gereken direnme gücüne dayalı girişimlere başladı. Düzenli ve disiplinli bir örgüt olma başarısını gösteren Kuvay-ı Milliye, ulusun kesin iradesini bütünüyle gösterme ve kanıtlama gücünü kazandı.

Ali Rıza Paşa

Ulus, Padişahın güvendiği yüce kişiliğinizle yüksek arkadaşlarınızı güç durumda bırakmak istemez. Aksine, yardımcı olmaya bütün içtenliğiyle hazırdır.

Ancak, hükümet üyeleri arasında Ferit Paşa ile işbirliği yapmış nazırların bulunuşu, yüksek hükümetinizin görüşleriyle ulusal isteklerin

uygunluk derecesini büyük bir açık yüreklilikle anlamak zorunluğunu doğurmuştur.

Ulusa tam güven gelmeden, iyiliğe doğru atılmış olan adımın durdurulması ve yarım önlemlerle yetinilmesi uygun görülmemektedir.

Bundan dolayı, şu ilkelerin sizce kabul edilep-edilmeyeceğini kesin ve açık olarak anlamak isteriz!” dedik

ve genelge dolayısıyla bildirdiğim üç ilkeyi saydık.

Daha sonra: Bu temel noktalarda uyuşma olduğu anlaşıldıktan sonra, olağandışı durumun düzeltilmesi amacıyla ikinci derecede bazı diyecelerimizin de bulunduğunu bildirdik.

Ali Rıza Paşa

“Düzenli ve disiplinli bir örgüt olma başarısını gösteren Kuvay-ı Milliye, ulusun kesin iradesini bütünüyle gösterme ve kanıtlama gücünü kazandı.”

bugün yemin etmek üzere Saraya gideceklerinden telgrafımıza yarın yanıt verileceği bildirildi.

Ali Rıza Paşa Hükümeti'nde Tedirginlik Hâkim!

Biz, bazı davranışlardan dolayı, Ali Rıza Paşa Hükümeti'nde bir tedirginlik ve duraksama olduğunu, hükümet üyelerinin kafalarında da bir bulanıklık bulunduğunu sezer gibi olduk. Onun için gerekli olduğuna inandığımız bazı önlemler almayı uygun gördük. Yine o gün bir genelge hazırlayıp gönderdik.

Bunda Hükümet ile ulus arasında, görüş ve istek yönünden uyuşma sağlandığı, genelge ile bildirilinceye kadar, eskisi gibi resmi yazışmanın kesilmiş bir durumda bulundurulması gerektiğini bildirdik.

Bundan başka, her yerden gelen öneri ve düşünceleri birleştirerek bütün kolordu komutanlarına ve ulusal eyleme yardımcı olan valilere de 3 Ekim 1919 günü, bazı gizli bildirimlerde bulunduk.

Yeni Hükümet ile ilk yazışmalarımızı gösteren bu belgeleri, olduğu gibi yüksek görüşlerinize sunmayı, bundan sonraki yazışmalarımızın ve ilişkilerin kolaylıkla anlaşılabilmesi için uygun görüyorum.

İzin verir misiniz?

“Sivas, 3 Ekim 1919

Bütün Kolordu Komutanlıkları'na,

Ulusal Eyleme Yardımcı Valiler'e ve

Vali Vekilleri'ne,

Aşağıdaki telgrafın Harbiye ve Dâhiliye Nazırlarına çekilmesi ve çekildiğinin bildirilmesi rica olunur:

Dâhiliye Nazırının haince davranışlarına alet olarak, halkı silahlandırmaya ve birbirini öldürtmeye kalkışan Konya Valisi Cemal ve Elazığ Valisi Ali Galip ve Malatya Mutasarrıfı Halil Beyler'in tutuklanarak askeri mahkemeye verilmeleri,

Trabzon Valisi Galip, Kastamonu eski Valileri İbrahim ve Ali Rıza Beyler ile Ankara Valisi Muhittin Paşa'nın görevlerinden çıkarılmaları,

Ulusun yasal haklarına saldırıda bulunmadıkları

gereğesiyle ve ulusal eylem ve ülkeye yardımcı olmalarından dolayı görevlerinden çıkarılan Sivas Valisi Reşit Paşa'nın bu görevinde bırakılması,

Bitlis eski Valisi Mazhar ve Van eski Valisi Haydar Beyler'in hemen açık bulunan illere atanıp göreve başlatılmaları istenir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Mustafa Kemal”

“Sivas, 3 Ekim 1919

Bütün Vali ve Kolordu

Komutanları'yla

Sivas Valisi Reşit Paşa

*Bağımsız
Mutasarrıflıklara,
Sadrazam' a,
anlamca aşağıdaki
örneğe uygun olarak,
telgraf çekilerek baş-
vuruda bulunulması ve
sonucun bildirilmesi
rica olunur:*

*Müslüman halkı
silahlandırmaya ve
birbirini öldürtmeye
kalkışan ve orduyu
dağıtmak ve sonunda
yurdu savunmasız
bırakmak için buyruk
veren ve ordunun sırlarını, şifrele-
rini çalmak için tertip ve düzenler
kurarak bunları açığa vuran ve
ulusun, Anayasa hükümlerine gö-
re dokunulmazlığı bulunan özel
haberleşmesine engel olan eski
nazırlardan Ali Kemal Bey ile Sü-
leyman Şefik Paşa'nın ve Dâhiliye
Nazırı Âdil Bey'in, Millet Meclisi
açıldığında Yüce Divan'a verilmek
üzere, hiçbir yere kaçmalarına mey-
dan verilmemesini,*

*Telgraf Genel Müdürü Refik
Halit Bey'in gene bu nedenlerden
dolayı hemen tutuklanarak ilgili
mahkemeye verilmesini,
yasanın dokunulmazlığı ve kut-
sallığı adına isteriz.*

*Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i
Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi
adına Mustafa Kemal."*

Harbiye Nazırı'na Talimat Niteliğindeki Öneriler!

Elbette Harbiye Nazırlığına

Harbiye Nazırı
Cemal Paşa

geçen Cemal Paşa,
orduya resmi bir bil-
dirim yapacaktı. İşte
ona ilk yanıt olmak
üzere şu telgrafın çe-
kilmesini kolordulara
salık verdik:

"3. 20. 12. 15.

ve 13. Kolordu
Komutanlıkları' na,
20. Kolordu Ko-
mutanı Fuat Paşa' ya
(ayrıca),

Konya'da Refet
Bey'e (ayrıca)

Harbiye Nazırı

*Cemal Paşa'nın ilk bildirimine yanıt
olmak üzere aşağıdaki telgrafın,
gizli olarak, kendisine çekilmesi ve
sonucun bildirilmesi rica olunur:*

*Sizin, ilk günden beri büyük bir
inançla yasal ulusal eylemin başın-
da bulunduğunuzu biliyoruz.*

*Harbiye Nazırlığı' na gelişiniz
sevince karşılanmıştır. Yüksek ba-
şarılarınıza bütün ordu ve Kuvay-ı
Milliye yardımcı olacaktır.*

*Ancak, başarı sağlamanız için
aşağıdaki işlerin olabildiğince ça-
buk gerçekleştirilmesini rica ederiz:*

a) Cevat Paşa, ya da eski
1. Ordu Müfettişi Fevzi Paşa, Genel-
kurmay Başkanlığı' na atanmalıdır.

b) Galata' lı Albay Şevket Bey,
ya da Yusuf İzzet Paşa, İstanbul' da-
ki Kolordu Komutanı ve İstanbul
Muhafızı olmalıdır. Yusuf İzzet Paşa
İstanbul Muhafızlığı' na ve Galatalı
Şevket Bey 25. Kolordu Komutanlı-
ğı' na atansa da olabilir:

c) Albay İsmet (İnönü) Bey

Harbiye Nazırlığı Müsteşarlığı'na atanmalıdır.

d) Tümen Komutanı Yarbay Kemal Bey'in Polis Genel Müdürlüğü'ne atanmasına yardım edilmelidir.

e) Ordu üzerinde kötü etki yapmış olan ve Harbiye Nazırlığı'nı işlemez ve değersiz bir duruma getiren ve Ulusal Meclis'in kararı olmadan eski rütbeleri ile göreve alınıp özel siyasal düşünce ile çalıştırılmakta bulunan emeklilerin hemen eski durumlarına getirilmeleri ve önemli ve etkili görevlerin güvenilir ellere verilmesi gereklidir.

f) 3. Kolordu Eski Komutanı Albay Refet Bey, nedensiz olarak çekilmeye zorlandığınan bu işlemin düzeltilmesiyle kendisinin bugün bulunduğu Konya'da 12. Kolordu Komutanlığı'na atanması ve Fuat Paşa'nın, kendisi için yapılan işlem düzeltilerek, 20. Kolordu Komutanlığı'nda bırakıl-

**Mustafa Kemal:
“Albay İsmet
(İnönü) Bey
Harbiye
Nazırlığı
Müsteşarlığı'na
atanmalıdır.”**

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal”•

cengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: Ali Rıza Paşa Hükkümeti, ulusal örgütleri ve amaçlarını, aklınca sorgulamaya çalışıyor!

ması gereklidir.

g) Fuat Paşa'nın yerine atanan Hamdi Paşa ve 12. Kolordu'ya atanan Sait Paşa hemen eski durumlarına getirilmelidirler.

h) İlk fırsatta Müfettişliklerin yeniden kurulması ve Doğu Anadolu'daki Kolorduların, 13. Kolordu ile birlikte Kâzım Karabekir Paşa

emrine ve Batı Anadolu'daki kolorduların, İstanbul ve Edirne de içinde olmak üzere, Ali Fuat Paşa emrine verilmesi ve şimdilik iki Müfettişlikle yetinilmesi uygun görülmektedir.

Gelecek nesillerin Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığı görmek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz!

*Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçinmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tesbitte hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. (1927) **M. Kemal Atatürk***

Hakimiyeti Milliye

Dış Siyaset ve Partiler

Aynı ülkü ve ideallere sahip ve ulusun çoğunluğunu temsil eden güçlü bir partiye dayanmayan hükümetler görevlerinde çok büyük güçlüklerle karşılaşır.

Hepsi başka bir telden çalan çeşitli partilerin, geçici bir birleşmeden oluşan bir çoğunlukla iş yapmaya çalışan hükümetlerin dış siyaseti de, iç siyasetin havasından cabuk etkilenir.

İçeride kesin bir uyum ve huzurun oluşturulmasına engel olan parti anlaşmazlıkları, uluslararası yaşamda amaçlanan sürekli bir barış ve uzlaşma çabalarına da zorluklar çıkarabilir. Siyaset ve parti hırslarının alabildiğine gelişmesinin, herhalde devlet yaşamı için yararlı bir etken olmadığı artık bütün ülkelerde anlaşılmaya başlanmıştır.

Almanya ve Fransa, parti hırs ve mücadelelerinden en çok etkilenen ülkelerdendir.

Alman hükümeti yıllardan beri, hep çeşitli partilerin birleşmesiyle oluşmuş bir koalisyon ürünüdür.

Fransız hükümeti de hemen hemen aynı durumdadır. Parlamento seçimleri, her iki ülkede de hiçbir partiye çoğunluk sağlamadığından

kurulan hükümetler, sonuçta gerek iç ve gerekse dış siyaset alanlarında yapılan pazarlıklardan doğmaktadır. Bu pazarlıkların en önemli kısmı daha çok iç siyaset cephesini ilgilendirir.

Siyaset ve parti hırslarının alabildiğine gelişmesi, herhalde devlet yaşamı için yararlı bir etken olmadığı artık bütün ülkelerde anlaşılmaya başlanmıştır.

Dış siyaset bile çoğunlukla bunlar için bir alet sayılır.

Makam, iktidar hırsı ve partiler arasındaki güçlü olabilme rekabeti, çoğunlukla hükümeti devirmek için garip hareket ve tertiplere neden olur. Fransa'da Briand kabinesinin geçen gün mecliste azınlıkta kalması işte böyle bir partiler sorunundan

doğmuştur.

İç siyasetinde hükümete karşı çıkan partilerin üyeleri, dış siyaset ve özellikle Rhin Havzası'nın boşaltılması konusunda hükümetten ayrılan çoğunluk partileri, üyelerinden bir kısmı ile birleşmişler ve hükümeti azınlıkta bırakmışlardır.

Bunun üzerine siyasi yaşamının en parlak ve başarılı bir dönemini yaşadığı sanılan Briand, kabinesinin istifasını vermek zorunda kalmıştır.

Fransız hükümetinin en zor işi, ne dış siyaset konuları, ne de iç siyasetle ilgili olan işlerdir.

Asıl hükümet oluşumunun ve hükümet otoritesi kurulmasının en can alıcı noktası, kendisine güven veren ve sürekli dayanışma içinde olabilecek bir çoğunluğu meydana getirebilmesidir.

Düşüncelerin, programların ve hırsların o kadar parçalandığı ve kaynaştığı bir ülkede ise buna kolay olanak bulunamaz.

Almanya'da da son zamanlarda, dış siyaset bahane edilerek, daha çok iç siyasetle ilgili amaçlar güden şiddetli bir hareket baş göstermiştir. Young Planı hakkında referandum usulüne başvurulmasını sağlamak için aşırı milliyetçiler tarafından yapılan bu hareket, hükümeti düşündürmeye başlamış ve enerjisinin önemli bir kısmını aşırı milliyetçilerin propagandalarını etkisiz kılabilmeye yönelik çalışmalarına ayırmıştır.

Young Planı'nın hâlihazırda Almanya için en uygun bir dü-

zeltme çaresi olduğunu Alman kamuoyu bilmez değildir. Fakat aşırı milliyetçiler, kabul ettirmek için uğraştıkları kanun taslağında, ilk madde olarak, Almanya'nın savaş sorumluluğundan kurtulmasını amaçlamaktadırlar.

Versailles Antlaşması'nın manevi yönden en önemli dayanağı, Almanya'nın bu savaş sorumluluğudur. Almanya bu sorumluluğu omuzlarından atsın ve bunu diğer devletlere kabul ettirebilsin!

Bu durumda Antlaşmanın ağır maddeleri birer ikiye kendiliğinden düşmeye başlar.

İşte bu düşünce tarzı Alman kamuoyunu okşayacak bir niteliktedir.

Vaymar Anayasası gereğince bir kanun taslağı hakkında referandum gidilebilmesi için seçmenlerin yüzde onunun böyle bir talepte bulunması gerekmektedir.

Başlangıçta aşırı milliyetçiler için bu onda bir oyu (yaklaşık 4 milyon 100 bin oy demektir) toplamak zor olmayacaktır.

Fakat asıl kanunun kabulü için gereken yirmi milyonu aşan oy çoğunluğunu sağlamak olası değil gibidir. Bununla beraber sonuçta gene Stresemann Siyaseti galip gelecek ise de, hükümet de giriştiği mücadelede hayli yıpranmış olacaktır.

Ülkü, ideal birliği bir ulus için sadece iç siyaset alanında değil, uluslararası yaşamda da başarının en büyük sırlarından biridir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

31 Ekim 1929

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Hatay'ın Ana Vatana Katılması

Hatay
Atatürk'ün
Türk milletine
en son
hediyesi idi.

Hatay bölgesi çoğunlukla Türklerin yaşadığı fakat Alevi Araplar (Nusayriler), Sünni Araplar, Hristiyan Araplar, Türkmenler, Ermenilerin de bulunduğu birçok etnik, mezhepsel ve kültürel grupların birlikte barış içinde yaşadıkları bir bölgedir. Atatürk'ün deyişiyle “40 asırlık Türk yurdudur.”

1517'den itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olan

Suriye I. Dünya Savaşı'nın sonunda (1918) İngiliz ordusu tarafından işgal edilmiş fakat bölgeyi savunan Mustafa Kemal'in 7. Ordusu yenilmeden düzenli bir şekilde bu günkü Türkiye-Suriye sınır çizgisine kadar başarı ile çekilmiş, buradan kuze-

ye İngiliz ordusunu sokmamıştır. Bu sınır Misak-ı Milli'ye göre Türklerin çoğunlukta yaşadığı Anadolu'nun süngülerle çizilmiş güney sınırınıdır. Arap çoğunluğu Suriye'de bırakmıştır.

Fakat Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşın sonunda yenilerek 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan sonra diğer güney illerimizle birlikte Hatay da İngilizler tarafından işgal edilmiştir.

I. Dünya Savaşı sırasında (1916'da) İngiltere ile Fransa arasında yapılan Sykes-Picot paylaşma anlaşmasına göre bu bölge Fransızların payına düşmekte idi, bu anlaşmaya göre İngilizler işgal ettikleri güney illerimizi (Hatay dahil) Fransa'ya devrettiler.

I. Dünya Savaşı sonunda Hatay dahil Suriye Fransa'nın manda yönetimi altına girdi. Kurtuluş Savaşımız başlarken Urfa, Antep, Maraş gibi Hatay da Fransız işgali ve mandası altında idi.

Kurtuluş Savaşımızın dönüm noktası olan Sakarya Zaferi'nden (13 Eylül 1921) sonra Fransa ile yapılan Ankara Anlaşması (20 Ekim) gereği Fransa güney illerimizden çekildi. Fransa'nın çekilmesinde Gaziantep, Kahramanmaraş, Şanlıurfa ve Hatay Türk halkının işgale karşı Kuvayı Milliye direnişlerinin önemli etkisi vardır.

Ankara Anlaşması'nda Hatay

Fransız mandası altındaki Suriye'de kalmıştı fakat Hatay'a özel statü verilecekti. Buradaki Türkler kültürlerini koruyacak, Türk parası geçerli olacak, Türkçe resmi dil olacaktı.

Kurtuluş Savaşı sonunda imzalanan Lozan Barış Anlaşması Ankara Anlaşması ile tanımlanan Türkiye-Suriye sınırını kabul etti. Yani Lozan'da da Hatay bölgesi Fransız mandası altındaki Suriye'de kalmış oldu.

Lozan'dan sonra çözmemiz gereken konulardan birisi de Misak-ı Milli sınırları içindeki Türk yurdu Hatay'ın anavatanına katılması idi. **Hatay sorununun çözümü Atatürk'ün son yıllarında büyük davalarından birisi oldu.**

İşte Lozan'dan sonra çözmemiz gereken konulardan birisi de Misak-ı Milli sınırları içindeki Türk yurdu Hatay'ın anavatanına katılması idi. Hatay sorununun çözümü Atatürk'ün son yıllarında büyük davalarından birisi oldu.

Atatürk'ün bir zamanlama ustası olduğunu, planladığı eylemleri yeri ve zamanı geldikçe, uygun koşullar oluşunca gerçekleştirdiğini biliyoruz. İşte büyük önder Hatay sorununun çözümü için uygun koşulların oluşmasını bekledi. Bu koşullar 1936 yılında oluştu. Şöyle ki: I. Dünya Savaşı'nda yenilen Almanya 1918'de koşulları çok ağır olan Versay Barış Anlaşması'nı kabul etmek zorunda kalmıştı. Versay Anlaşması'na göre Fransa ile Almanya arasındaki Rhen Bölgesi

Atatürk Ocak 1937'de hasta olmasına rağmen Konya ve Ulukışla'ya bir yolculuk yaptı. Merkezi Konya'da bulunan 2. Ordu'nun bazı birliklerini Hatay'a yaklaştırdı. Diploması yetersiz kalırsa Türk ordusunun hazır olduğunu gösterdi.

silahsızlandırılmış, Almanya'nın askeri gücü sınırlandırılmıştı. Fakat Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi 1933 yılında iktidara gelmiş, partinin başkanı Adolf Hitler başbakan (şansölye) olmuştu. Hitler'in ilk hedefi Almanya'yı Versay Anlaşması'nın ağır koşullarından kurtarmaktı. Bu maksatla Versay'a aykırı olarak zorunlu askerlik sistemini getirdi, Alman ordusunu güçlendirdi ve yine Versay'a aykırı olarak Rhen bölgesine askerlerini soktu. Bu durum Fransa'nın güven-

liğine açık bir tehdit oluşturuyordu. Kendi vatanı Alman tehdidi altında bulunan Fransa aynı zamanda Hatay sorunu yüzünden Türkiye ile çatışmak istemezdi. İşte Atatürk için Hatay sorununu çözenin zamanı gelmişti.

Almanya ile başı dertte olan Fransa Eylül 1936'da Suriye'deki manda yönetimini sonlandırarak Suriye'ye bağımsızlık verdi. Fakat bu arada Hatay bölgesini de Suriye'de bıraktı. Türkiye bunu kabul etmedi ve 9 Ekim 1936'da Fransa'ya bir

nota vererek Hatay'a da bağımsızlık verilmesini istedi.

Fransa Türkiye'nin 9 Ekim 1936 tarihli notasına 10 Kasım'da verdiği cevapta Hatay'a bağımsızlık veremeyeceğini bildirecek konunun Milletler Cemiyeti'ne (MC) götürülmesini iste-

di. Türkiye bunu kabul etti.

Bu arada Hatay'da bağımsızlık isteyen Türkler "Hatay Hakimiyet Cemiyeti" adı altında örgütlenecek eylemler yapmaya başladılar. Fransız polis güçleri ile bağımsızlık isteyen Türk eylemciler arasında çatışmalar çıktı. Bu çatışmalar bütün yurttaki Türk kamuoyunda Fransa aleyhine büyük tepkilere yol açtı. Atatürk Ocak 1937'de hasta olmasına rağmen Konya ve Ulukışla'ya bir yolculuk yaptı. Merkezi Konya'da bulunan 2. Ordu'nun bazı birlikle-

rini Hatay'a yaklaştırdı. Diplomasi yetersiz kalırsa Türk ordusunun hazır olduğunu gösterdi. Bunun üzerine MC Konseyi 27 Ocak 1937'de Hatay için özel bir statüyü kabul etti. Buna göre Hatay iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Suriye'ye bağlı, kendine özgü bir anayasa ile yönetilen ayrı bir varlık (entite) olacaktı. Bölge MC'nin gözetimi altında olacak, bu gözetimi MC adına Fransa yapacaktı. Yani Fransa Suriye'ye (Hatay dahil) sözde bağımsızlık vermişti ama bölgede yine Fransa'nın sözü geçecekti.

MC'nin kabul ettiği özel statüye göre Fransa ile Türkiye bölgenin toprak bütünlüğünü birlikte garanti edeceklerdi. O zamana kadar "Sancağ" olarak anılan bölgenin ismi de bundan sonra "Hatay" oluyordu. MC özel statü verdiği Hatay için bir anayasa hazırladı. Bu anayasa 29 Mayıs 1937'de MC Konseyi tarafından kabul edildi. 27 Kasım 1937'de yürürlüğe girecek bu anayasaya

göre ilk iş seçimlerin yapılarak bir "Hatay Meclisi" oluşturmaktı. Seçimlerin güvenliği için Hatay'a her iki taraftan 2500'er asker gönderilmesine karar verildi

Türkiye Hatay sınırına 30 bin asker kaydırıldı. Atatürk hastalığı

Türk ordusunun Hatay'a girişi

ilerlemesine ve doktorları yatak kesin istirahati önermesine rağmen 10 Mayıs 1938'de Mersin'e giderek Hatay bölgesine gönderilen Türk

askerlerinin saatlerce süren tören geçişini kabul etti. Türk ve Fransız askeri yetkilileri arasında yapılan görüşmeler sonucunda, Türk askerleri 5 Temmuz 1938'de Hatay'a girdi.

Hatay'ın ilk Devlet Başkanı
Tayfur Sökmen

Atatürk'ün konuya yakın ilgisini ve Türk ordusunun caydırıcı gücünü gören Fransa (o sırada Almanya ile başı dertte olduğundan) 4 Temmuz 1937'de Türkiye ile bir dostluk anlaşması yapmıştı.

Hatay Meclisi seçimi Ağustos 1937'de yapılabildi 40 üyeli meclisin 22 üyeliğini Türkler kazandı. 2 Eylül 1938'de meclis "Bağımsız Hatay Cumhuriyeti"ni ilan etti. TBMM üyesi Hataylı Türk Tayfur Sökmen Devlet Başkanı oldu. Bağımsız Hatay devleti 23 Haziran 1939'da Hatay meclisinin kararı ile Türkiye'ye katılma kararı aldı. Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşmakta olduğu bir dönemde Fransa bağımsız Hatay devletinin Türkiye'ye katılma isteğini kabul etmek zorunda kaldı. Böylece Lozan Barış Anlaşması'nda noksan bırakılan sorunlardan biri daha çözülmüş ve Misak-ı Milli sınırları içindeki

güzel Hatay anavatana katılmış oluyordu. Fakat Atatürk'ün ömrü bu son aşamayı görmeye yetmemişti.

Hatay Atatürk'ün Türk milletine en son hediyesi idi.

Değerlendirme:

Hatay'ın anavatana katılması başarısında etkili olan faktörler şunlardır:

1. Atatürk'ün diplomasi dehası ve zamanlama ustalığı,
2. Hatay Türk halkının anavatana katılma iradesi ve Fransız yönetimine gösterdiği örgütlü direniş,
3. Türk ordusunun caydırıcılığı,
4. Fransa'nın Almanya ile sorun yaşaması ve İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşması.

Alınacak Ders:

Ordunuz güçlü ve caydırıcı olursa hedeflerinize savaşmadan ustalıkla bir diplomasi ile ulaşabilirsiniz. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

“Ben toprak büyütme meraklısı değilim. Barış bozma alışkanlığım yoktur. Ancak sözleşmeye dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu almazsam edemem. Büyük meclisin kürsüsünden milletime söz verdim. Hatay'ı alacağım. Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmezsem milletimin huzuruna çıkamam. Yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, Yenilmem. Yenilirsem bir dakika yaşayamam.”

Mustafa Kemal Atatürk

29 Ekim 1937- Ankara

Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarıhan

Birinci Dünya Savaşı ile Kurtuluş Savaşı'nın Farkları

Bu sayfalarda Kurtuluş Savaşı'ndan olaylar atarıyorum. Bu kez bir değerlendirme yapmak istiyorum. Kurtuluş Savaşı ile Türkiye'nin içinde bulunduğu Birinci Dünya Savaşı arasındaki farklar nelerdir?

Bazıları Türkiye Kurtuluş Savaşı'nın gerçekte 1914'te Birinci Dünya Savaşı ile başladığını ileri sürüyor. Bu iki savaş arasında gerek amaç, gerek sevk ve idare, gerekse sonuçları bakımından büyük farklılıklar, hatta zıtlıklar vardır. İki savaşın amaçları tamamen farklıdır. »

Savaşı yöneten kadrolar farklıdır. Savaşı veren ordu, eski ordu değildir. Savaş verilen coğrafya geniş ölçüde değişmiştir. Hükümet de devlet de değişmiştir.

Birinci Dünya Savaşı, Türkiye açısından Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalandığı 30 Ekim 1918'de bitmiştir, bu tarihte başlayan yeni dönem Kurtuluş Savaşı adını verdiğimiz bir bağımsızlık savaşıdır.

Mustafa Kemal Paşa, bu iki savaş arasındaki farkı, Birinci Dünya Savaşı'nı da içine alacak biçimde, **köylü kitlelerinin yedi yüz yıldır nasıl yabancı topraklarda harcanmış olduğunu söyleyerek belirtmekteydi.**

Bu iki savaş arasında tek ortak yan, her ikisinde de aynı milletin çarpışmasıdır. Ancak bu durum, iki savaşın aynı amaçla verildiğini ve birbirinin devamı olduğunu göster-

mez. Birinci Dünya Savaşı'nda da rol alan Mustafa Kemal Paşa, bu iki savaş arasındaki farkı, 1 Mart 1922'de Meclisin yeni yasama dönemine girişindeki konuşmasında Birinci Dünya Savaşı'nı da içine alacak biçimde, köylü kitlelerinin yedi yüz yıldır nasıl yabancı topraklarda harcanmış olduğunu söyleyerek belirtmekteydi.

Şimdi bu iki savaşta mercak altına alalım:

1. Birinci

Dünya Savaşı, emperyalistlerin dünyayı yeniden paylaşma sevdasıyla çıkmış, Osmanlı Devleti'nin yöneticileri, bu emperyalistlerden birinin çıkarları doğrultusunda millî bir zorunluluk olmadan milleti bu ateşin içine atmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na girilmesi için ülke ihtiyaçlarından kaynaklanan mantıklı nedenler yoktu. Türkiye bu savaşa Almanlar tarafından bir emrivaki sonucu Enver Paşa'nın tertibi ile sokulmuştur. Kurtuluş Savaşı ise

Türkiye'nin bağımsızlığı için zorunlu oldu. Kurtuluş Savaşı bir savunma savaşıdır.

28 Ekim 1922 günü Refet Paşa'nın İstanbul Erkek Öğretmen

Okulunu ziyaretinde okul müdürü İhsan Bey, “Millet yalnız bu savaş-tadır ki kendi mefkûresini kendisi buldu” diyerek daha önceki savaş-larla Kurtuluş Savaşı’nın farkını belirtmiş, Refet Paşa da bunu onay-layan bir ifade kullanmıştır. (Renin, Sabah, Tevhidiefkâr, İkdâm, 29 Teşrinievvel 1922)

2. Birinci Dünya Savaşı’nın ideolojisi olan Turancılık ve İslamcılık, Almanlar tarafından, Almanların çıkarı için Osmanlılara dayatılmıştır. Kurtuluş Savaşı ise bu iki ideolojiyi de reddederek Anadolu’da bağımsız bir yurt edinmeye odaklanmıştır.

3. Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı askerleri, Kafkasya, Irak, İran, Suriye, Hi-caz, Yemen, Galiçya gibi bugünkü Türkiye toprakları dışında da savaşmışlar, Kurtuluş Savaşı ise bugünkü Türkiye toprakları ü-zerinde verilmiştir.

4. Birinci Dün-ya Savaşı’nda savaş stratejisini Alman genelkurmayı saptamıştır, gerçek komuta da Almanlardadır. Kurtu-luş Savaşı’nın stratejisi ise Türk kurmaylar tarafından saptanmış ve yönetilmiştir.

5. Birinci Dünya Savaşı’nın ma-li kaynakları esas olarak Almanlara

dayandığı halde, Kurtuluş Savaşı Sovyetlerden yardım görmekle bir-likte esas olarak yerli kaynaklara dayanılarak verilmiştir.

6. Birinci Dünya Savaşı, parlamento hatta iktidar partisi olan İttihat ve Terakki devre dışı bırakılarak bu partinin Merkezi Umumisinin üç yöneticisi (Enver, Talat, Cemal Paşalar) tarafından yürütülmüştür. Kurtuluş Savaşı ise birçok yerde birden Kuvayı Milliye tarafından başlatılmış, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Büyük Millet Meclisi tarafından yönetilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı’nda savaş stratejisini Alman genelkurmayı saptamıştır, gerçek komuta da Almanlardadır. **Kurtuluş Savaşı’nın stratejisi ise Türk kurmaylar tarafından saptanmış ve yönetilmiştir.**

7. Birinci Dünya Savaşı sırasında ilke çapında diktatörlük uygulanmış, hak ve özgürlükler kaldırılmış iken Kurtuluş Savaşı sırasında bütün milli sınıflar ve siyasetler faaliyet göstermiş, savaş politikasının oluşmasına katkıda bulunmuş ve denetim görevi-ni de yapmıştır.

8. Birinci Dünya Savaşı boyunca büyük yolsuzluklar yapılmış, savaş zenginleri türemiş, enflasyon yaklaşık yüzde bin artmış, halkın geçim koşulları büyük ölçüde zorlaşmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda süren yoksulluğun nedeni de Birinci Dünya Savaşı'nda kaynakların tüketilmiş olmasıdır. İlkinde savaş zenginleri türediği halde, ikincisinde Anadolu'da zenginlerin varlıklarının bir kısmı da savaşın emrine verilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin dostu yoktur. Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan dost değil müttefik idiler. **Kurtuluş Savaşında ise Türkiye'nin dünya işçi sınıfı, sosyalist ve ezilen milletlerden dostları vardır.**

9. Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin dostu yoktur. Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan dost değil müttefik idiler. Kurtuluş Savaşı'nda ise Türkiye'nin Dünya İşçi sınıfı, sosyalist ve ezilen milletlerden dostları vardır. Kurtuluş Savaşı haklı bir savaş olduğu için İtilaf Devletleri

parlamentolarında ve kamuoyunda bile dostlar bulmuştur.

10. Birinci Dünya Savaşı Türkiye'nin yenilgisi ve parçalanması (Sevr Anlaşması) ile sonuçlanmış, Kurtuluş Savaşı ise zaferle ve bağımsız bir Türkiye ile (Lozan) sonuçlanmıştır.

11. Birinci Dünya Savaşı büyük insan kayıplarına sebep olmuşken Kurtuluş Savaşı'ndaki insan kayıpları sınırlıdır.

12. Birinci Dünya Savaşı, halk tarafından benimsenmediği için savaş boyunca dağ taş asker kaçaklarıyla dolmuştur. Halkın savaştan nefreti, Kurtuluş Savaşı'nın toparlanmasını geciktirdiyse de yeni savaşın eskisinden çok farklı olduğu kavrandıkça severek askerlik yapanların sayısı artmıştır. (İki savaşa da

katılmış olan İbrahim Sorguç'un anı kitabına verdiği ad bunun en özlü ifadesidir: "Bu Defa Niçin Harp Edeceğimi Biliyorum" İş Bankası Kültür Yayını, 2010)

13. Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale Zaferi (son yıllarda yeniden keşfedilen Kut'ul Amere) dışında, millette övünülecek

Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale Zaferi dışında, millette övünülecek olumlu bir anı bırakmamış, **Kurtuluş Savaşı ise hakkında destanlar yazılan bir övünç vesilesi olmuştur.**

olumlu bir anı bırakmamış, Kurtuluş Savaşı ise hakkında destanlar yazılan bir övünç vesilesi olmuştur. Bunun nedeni, Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmiş, Kurtuluş Savaşı'nı kazanmış olması değildir. Birinci Dünya Savaşı'nın emperyalist bir ülkenin müttefiki olarak ilan edilip, onun tarafından yönetilmesidir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye adeta bir Alman sömürgesine dönüşmüştü.

Şu benzetme Türler açısından iki savaş arasındaki farkı daha açıklıkla ortaya koyar:

Birinci savaşın özelliği: Bir ağa (Enver Paşa), başka büyük bir

ağanın (Almanya) teşviki ve bazı vaatlerine (Turan ülkeleri) kanarak ondan yardım da görerek (silah ve teçhizat, para) yarıcılarını çatışmaya sokuyor (Birinci Dünya Savaşı). Yarıcılar, bu savaşa istemeyerek katılıyor. Planlar alt üst oluyor ve iki ağa da yeniliyor. Ortalık harabeye dönüşüyor.

İkinci savaşın özelliği: Savaşın sonunda yarıcılar kendine geliyor. Ağanın çıkarları için savaşa sokulduklarını anlıyor, ayağa kalkıyor, örgütleniyor ve hükümete el koyuyor. Yarıcılar topluluğu değil, millet olmaya karar veriyor. Bir daha da başkalarının keyfi için savaşmama-ya karar veriyor. •

zekisarihan@gmail.com

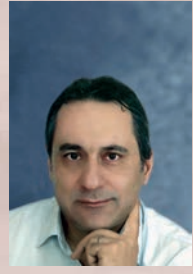
İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Pik (İng.)**
a-Karmakarışık
b-Zirve
c-Özgü anlatım
d-Başkalaşım
- 2 Agresif (Fr.)**
a-Saldırgan
b-Uzun bluz
c-Önemini yitirmiş
d-Saç tokası
- 3 Chat (İng.)**
a- Kovuşturmak
b-Kimyasal tepkime
c-Yönlendirilmiş
d-Sanal sohbet
- 4 Anestezi (Fr.)**
a-Poker terimi
b-Dikiş iğnesi
c-Duyu yitimi
d-Bükümsüz iplik
- 5 Branş (Fr.)**
a-Yönelteç
b-Dal, kol
c-Müzik aygıtı
d-Dokuma tezgahı
- 6 Semptom (Fr.)**
a-Varlıklı kimse
b-Soyutlama
c-Kaba, saldırgan
d-Belirti
- 7 Doküman (Fr.)**
a-Belge
b-Silmetaş
c-Barut kesesi
d-Toprak kap
- 8 Otomatik (Fr.)**
a-Denizbilimi
b-Camlı balkon
c-Su motoru
d-Kendi kendine olan
- 9 Ego (Lat.)**
a-Ben
b-Arı cinsi
c-Pervane
d-Akü başı
- 10 Final (Fr.)**
a-Açık yürekli
b-Son, bitiş
c-Yasal olan
d-Koşul
- 11 Sosyal (Fr.)**
a-Toplumsal
b-Anlam bilimi
c-İleri görüşlü
d-Cana yakın
- 12 Mantalite (Fr.)**
a-Renk körlüğü
b-Anlayış
c-Kıvrık şapka
d-Artı elektrot
- 13 Gramer (Fr.)**
a-Planlı ekonomi
b-Gramafon plağı
c-Dil bilgisi
d-Büyük, önemli
- 14 Buton (Fr.)**
a-Kalın halat
b-Akcığe zarı
c-Küçük makara
d-Düğme
- 15 Animasyon (Fr.)**
a-Canlandırma
b-Yapay reçine
c-Yarış atı
d- İlk örnek

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

1916 Yılındaki Kop Dağı Savunmasını **Biliyor Musunuz?**

1

Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında katılan Osmanlı Devleti'nin savaştığı en önemli alanlardan biri de Kafkas Cephesi'dir. Bu cephede, donarak şehit düşen yaklaşık 80 bin askerimizin katıldığı 1915 yılındaki Sarıkamış Harekâtı'nı Türkiye'de bilmeyen yoktur.

Ama aynı cephede tarihe Kop Dağı Savunması olarak geçmiş bir harekât daha vardır. Bazı askeri uzmanlar tarafından "İkinci Plevne Savunması" olarak da tanımlanan Kop Dağı Savunması da mutlaka kamuoyu tarafından bilinmelidir. Çünkü Kop Savunması bu cephedeki Osmanlı-Rus Savaşı'nın gidişatını değiştirmiştir. »

Yazı sırasında kimi zaman Kop Dağı kimi zaman da Kop Geçidi diyebiliriz. İki ifadenin de aynı anlama geldiğini belirtelim. Ayrıca yazıda çok fazla yer, mevki, kişi adı ve tarih kullanmamaya özen gösterdiğimizizi de vurgulayarak konuya giriş yapalım.

Ruslar, 15 Şubat 1916 tarihinde Erzurum'u işgal ettikten sonra bölgenin stratejik öneminden dolayı Kop Geçidi'ne yönelmiştir.

Kop Dağı Savunmasını önemli kılan bölgenin coğrafi konumudur. Kop Dağı, Doğu Anadolu'nun kuzey kısmını Karadeniz'e bağlayan Erzurum-Trabzon yolu üzerinde bulunmaktadır.

Kop Dağı Savunması günümüzde Bayburt ili sınırları içinde bulunan 2600 rakımlı Kop, 2980 rakımlı Bahıtlı Dağları ve yine 2600 rakımlı Kenan Tepe'nin bulunduğu

bölgede yapılmıştır.

Ruslar, 15 Şubat 1916 tarihinde Erzurum'u işgal ettikten sonra bölgenin stratejik öneminden dolayı Kop Geçidi'ne yönelmiştir.

Konunun önemini daha iyi aktarmak için 250 bin askerden oluşan Rus Kafkas Ordusunun Başkomutanı General

Yudenich'in, Erzurum'u işgalden sonra yaptığı konuşmayı hatırlatmakta fayda var. Yudenich, ordusuna hitaben şöyle demektedir: *"Artık karşımızda Türk ordusu diye bir şey kalmamıştır. Çar'ın emri gereğince, Haziran ayında İstanbul önlerinde olacağız. İleri!"*

Yudenich, hedefe

ulaşabilmesi için öncelikle Trabzon-Erzurum yolunu kontrolü altına alması gerektiğini, bunun da Kop Dağı'nı ele geçirilmesiyle gerçekleşeceğini biliyordu.

Ruslar ayrıca Erzurum'da da güvenli bir şekilde kalabilmelerinin Tercan ile Bayburt'u ele geçirmelerine bağlı olduğunun da farkındaydı.

Bayburt'u bir an evvel işgal

Vehip Paşa

(Çakmak), bölgedeki birliklere komuta etmek üzere 22 Mart 1916'da Bayburt'a geldi. Yaklaşık 1 hafta sonra Ruslar, 31 Mart 1916'da, 60 kilometre genişliğindeki Çoruh Cephesi'nden saldırıya geçtiler. Büyük çoğunluğu Teşkilatı Mahsusa ve yerel askerlerden oluşan yaklaşık 4 bin kişilik Türk kuvveti birçok yerde Rusları dur-

durmayı başardı. etmek isteyen Ruslar, buradan Trabzon'a ulaşıp, Trabzon limanından 2. Türkistan kolordusuna destek vererek, Karadeniz sahil şeridinde hâkim olmanın planlarını yapıyordu.

Türk tarafına bakıldığında, Vehip Paşa'nın komutasındaki 3. Orduya bağlı birlikler Kop Dağı Savunmasını yapmakla görevliydi. Vehip Paşa'nın stratejisi ise "Düşmanı olabilecek en uzun süre burada tutmak ve zamanı geldiğinde de hızla geri çekilmek" şeklindeydi.

Diğer muharebelerin dışında Kop Cephesi'ndeki en zorlu muharebelerin 3 ayrı tarih diliminde gerçekleştiğini vurgulayalım. Bunlar, 15-22 Nisan arasındaki birinci dönem, 22 Nisan-3 Mayıs arasındaki ikinci dönem ve 6-12 Mayıs arasındaki üçüncü dönemdir.

V. Kolordu Komutanı Albay Fevzi

Rus ordusu, Nisan'da saldırıların şiddetini arttırdı. Bu arada, 13 Nisan 1916'daki Kaledere Muharebesi'nde Çanakkale Savaşlarından gelen tecrübeli birliklerin katkısı sayesinde Türk askeri büyük bir başarı sağladı. Ancak 17 Nisan 1916 tarihindeki Kop Muharebesi çok zorlu geçti.

Büyük çoğunluğu Teşkilatı Mahsusa ve yerel askerlerden oluşan yaklaşık **4 bin kişilik Türk kuvveti birçok yerde Rusları durdurmayı başardı.**

İki kez püskürtülen Ruslar üçüncü hücumlarında Kop Geçidi'ni alarak, 2600 rakımlı tepe hattına yerleştiler. Hemen ardından da, 18 Nisan'da, cephenin diğer ucunda Trabzon'a girdiler.

Çok şiddetli geçen Mart ve Nisan aylarındaki muharebelerde

birçok subay ve er şehit olmuş, ama düşmana da ağır kayıplar verdirilmiş, Rus askerlerinden de esirler alınmıştı. Türk ordusu daha topar-

karargâhından ayrıldı. Ertesi gün 16 Temmuz'da ise Bayburt, Rus birlikleri tarafından işgal edildi. Rus ordusu 23 Temmuz'da Gümüşhane'yi, 25 Temmuz'da da Erzincan'ı ele geçirdi.

Sonuçta 12 Temmuz 1916 tarihinde, Rus birliklerinin topçu desteğiyle başlattığı saldırılar, Türk savunma hatlarının dağılmaya başlamasını sağladı.

lanamadan Vehip Paşa'nın emriyle Haziran ayında Kop taarruzlarına yeniden başladı. Özellikle 2-5 Haziran arasındaki muharebelerde, Ruslara ağır kayıp verdirildi. Taraflar arasındaki karşılıklı taarruzlar, Temmuz ayında da sürdü.

Sonuçta 12 Temmuz 1916 tarihinde, Rus birliklerinin topçu desteğiyle başlattığı saldırılar, Türk savunma hatlarının dağılmaya başlamasını sağladı. Türk birlikleri hızla çekilirken, Fevzi Paşa da, 15 Temmuz 1916 gecesi Bayburt'taki

de savaşımiş başarılı ve tecrübeli askerlerin durumudur. Kop savunmasında Ruslara büyük darbeler vuran ve muharebelerin gidişatını değiştiren bu seçkin askerler, alınan bir kararın ardından, Avrupa'da Galiçya Cephesi'ne gönderilmiştir. Bu da Rus Kafkas Ordusunun işini kolaylaştırmıştır.

1916 yılındaki Kop Dağı Savunmasına ilişkin yazının ikinci bölümünü ise Temmuz ayında yayınlayacağım. •

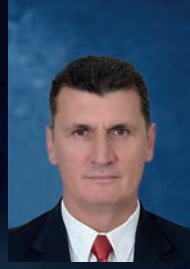
gurbuzevrenbd@gmail.com

Fevzi Çakmak Paşa'nın Hatıratında Kop Geçidi

5'inci Kolordu Komutanı Fevzi Çakmak Paşa bölge ile ilgili hatıratında "Bölgenin önemini çok iyi bilen Rus Ordusu'nun ilk fırsatta Kop Geçidi'ne yöneleceğini, Erzurum'u ele geçiren Rusların, burada güven içerisinde kalabilmeleri için Tercan ve Bayburt'u mutlaka ele geçirmeleri gerektiğini bundan sonraki hedeflerine ulaşabilmenin Gümüşhane-Kelkit-Erzincan hattını ele geçirmelerine bağlı olduğunu, bu hattın en stratejik bölgesinin Bayburt olduğunu bilen Rusların, bu bölgeyi süratle işgal etmek için büyük gayret harcadıklarını..." belirtmiştir.

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Normandiya Çıkarması

II. Dünya Harbi esnasında 1944 Haziran-Ağustos aylarında devam eden Normandiya Harekâtı, Müttefik Devletler'in Nazi Almanyası işgali altında bulunan Batı Avrupa'yı kurtarması ile son buldu. Kod adı "Operation Overlord" olan bu harekât, 6 Haziran 1944 tarihinde başladı. »

D-Günü olarak da anılan söz konusu tarihte Amerikan, İngiliz ve Kanada ordularına mensup yaklaşık 156 bin asker, Normandiya kıyılarınının 50 mil genişliğindeki bir bölümünde bulunan ve engel sistemleriyle yoğun biçimde tahkim edilmiş olan beş farklı plaja çıktı.

Normandiya'nın Coğrafi Konumu

Dünya tarihinde o zamana kadar icra edilmiş en büyük çaplı çıkarmalardan biri olan bu taarruz öncesinde yoğun bir planlama dönemi geçti. Müttefikler, D-Günü'nden önce Almanları planlanan çıkarma bölgesinin yeri hakkında yanıltmak amacıyla çok geniş çaplı bir aldatma planı uyguladılar. 1944 Ağustos sonlarına gelindiğinde bütün kuzey Fransa Alman işgalinden kurtarıldı ve sonraki yılın ilkbaharında Müttefikler Almanları kesin bir yenilgiye uğrattı. Normandiya Çıkarması, daha sonraları kaleme alınan kaynaklarda Avrupa'da II. Dünya Harbi'nin sonunun başlangıcı olarak nitelendirildi.

D-Günü Öncesindeki Önemli Gelişmeler:

Almanya, II. Dünya Harbi başladıktan kısa bir süre sonra 1940 Mayıs ayı başlarında Fransa'nın kuzeybatı bölgelerini işgal etti. İngiltere, bu işgal esnasında Dunkirk sahillerindeki kuvvetlerini kayıp

vermeden ülkesine geri çekmeyi başardı. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 1941 senesinin Aralık ayında harbe girdi. 1942 yılına gelindiğinde ABD ve İngiltere Manş Denizi'ni ve bunun Avrupa kıyılarını kontrol altına almayı amaçlayan bir müşterek harekâtın icra edilmesine dair planlar yapmaya başladılar. 1943 yılına gelindiğinde bu

planlar üzerindeki çalışmalar daha da yoğunlaştırıldı. Bölgeyi tam olarak tahmin edememekle birlikte, Fransa'nın kuzey kıyılarına olası bir Müttefik taarruzu bekleyen Adolf Hitler, aynı yılın Kasım ayında bu

Mareşal Erwin Rommel

bölgede savunma hazırlıkları yapması için Mareşal Erwin Rommel'i görevlendirdi.

Rommel'in bu kapsamdaki en önemli görevlerinden birisi de toplam uzunluğu yaklaşık 2400 mil olan Atlantik Duvarını tamamlamaktı. Bu duvar korugan, mayın tarlaları ile takviye edilmiş çeşitli engel sistemlerinden oluşuyordu.

Atlantik Duvarı İçinde Bulunan Bir Korugan

Orgeneral Dwight Eisenhower Ocak 1944 yılının Ocak ayında adı "Operation Overlord" harekâtının başına komutan olarak atandı.

Müttefikler harekâtın icrasından

Orgeneral Dwight Eisenhower

haftalar, hatta aylar önce Almanları çıkarmanın Normandiya yerine Manş Denizi'nin İngiltere ile Fransa arasındaki en dar yerinin Fransa tarafında bulunan Pas-de-Calais bölgesine yapılacağına dair yanılmak amacıyla yoğun bir aldatma planı uyguladılar. Plan kapsamında ayrıca Almanları Norveç ve muhtemelen buna yakın bazı yerlerin

de işgal edileceğine

inandırıldılar. Bu-

nun için çok çeşitli taktikler kullanıldı.

Bunların arasında

sahte silah ve teç-

hizatlar ile sahte

telsiz yayınları vardı.

Ayrıca Orgeneral

George Patton tara-

findan emir-komuta

edilen bir ordunun

İngiltere'de konuş-

landırıldığı haberi de yayıldı. Oysa bu tamamen hayal ürünüydü.

Hava Şartlarından Kaynaklanan Bir Günlük Gecikme:

Orgeneral Eisenhower harekâta başlama günü olarak önce 5 Haziran 1944 tarihini seçti fakat elverişsiz hava şartları nedeniyle zorunlu olarak harekât 24 saat ertelendi. 5 Haziran sabahı meteoroloji uzmanlarının ertesi gün için uygun hava koşullarının oluşacağı yönündeki tahminlerini bildirmeleri üzerine Eisenhower taarruz emrini verdi. Harekâta katılacak birliklere "Aylardır hazırlık yaptığımız Büyük

Seferi başlatmak üzeresiniz. Bütün dünyanın gözleri sizin üzerinizde olacak.” şeklinde seslendi. Bunun ardından günün ilerleyen saatlerinde beş binden fazla çıkarma ve destek gemisi İngiltere’den ayrılarak Manş Denizi’nde Fransa’ya doğru seyre başladı. Bu sırada 11 binden fazla uçak da söz konusu gemilere hava desteği sağlıyordu.

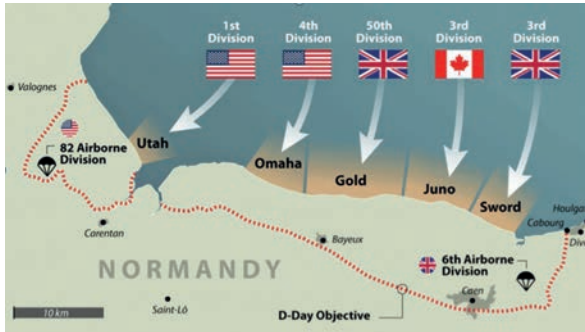
Çıkarma Günü ve Sonrası:

6 Haziran günü şafak vaktinden önce binlerce paraşütçü ve planörücü

düşman hatlarının gerisine inerek bölgedeki kritik köprüleri ve yolları kontrol altına aldı. Amfibi hareket ise saat sabah 6:30’da başladı. İngiliz ve Kanadalı birlikler zayıf direnişin olduğu “Gold”, “Juno” ve “Sword” kodu verilen plajları ele geçirdiler. Benzer şekilde Amerikalılar da “Utah” plajında kontrolü sağladılar. Buna mukabil, “Omaha” plajında güçlü bir direnişle karşılaşan ABD Birlikleri burada iki bin personel kaybettiler. Gün sonunda Müttefik Kuvvetlerine ait

Normandiya'ya İnen Paraşütçüler

Çıkarma Harekâtının Hedefi Olan Plajlar ve Kod Adları

yaklaşık 156 bin asker Normandiya sahillerine tutunmayı başardı. İlk gün verilen toplam zayıt dört bin kadardı. Buna ilaveten binlerce yaralı ve akıbeti belli olmayan personel de vardı. Çıkarmanın ilk gününü takip eden bir haftalık zaman diliminde hedef olarak seçilmiş olan bütün plajlar tam olarak kontrol altına alındı. Bu sırada karadaki toplam asker sayısı 326 bine ve araç sayısı 50 bine çıkarken yaklaşık 100 bin ton malzeme ve teçhizat da Normandiya

Çıkarma Harekâtına Ait Bir Fotoğraf

Müttefik Kuvvetlerine ait yaklaşık 156 bin asker Normandiya sahillerine tutunmayı başardı.

kıyılarına ulaştırıldı.

Bütün bunlar olurken Almanya tarafında bir komuta kargaşası vardı. Mareşal Erwin Rommel izindeydi. İlk başta Normandiya'ya yapılan çıkarmanın aldatma planının bir parçası olduğuna inanan Hitler, yakın mesafede bulunan tümenlerini karşı taarruz için kullanmadı ve birliklerini bölgeden uzaklaştırarak Sen Nehri'nin kuzeyinden gelecek bir taarruza karşı yeniden tertipleledi. Uzakta bulunan takviye birliklerinin muharebeye sokulmasında ise aradaki mesafe nedeniyle gecikmeler yaşandı. Hitler'in bir hatası da ihtiyattaki zırhlı tümenlerini savunma hattına getirip getirmeme konusun-

da tereddüt etmesi oldu.

Diğer taraftan Müffefik Hava Kuvvetlerinin sağladığı destek de hareketin başarısında çok önemli bir etmen oldu. Hava Kuvvetlerinin bazı kritik köprüleri tahrip etmesi sonucunda

Alman birliklerinin arazideki intikalleri önemli ölçüde engellendi. Buna bağlı olarak Almanlar bir yere ulaşmak için çok daha uzun mesafeler kat etmek zorunda kaldılar. Öte yandan Müttefik Deniz Kuvvetlerinin çıkarma yapan birliklere sağladığı destek karaya ulaşan birliklerin ilerlemesini önemli ölçüde kolaylaştırdı. Çıkarmayı takip eden haftalarda Paris'e doğru ilerleyen Müttefik Kara Kuvvetleri bazı bölgelerde ortaya çıkan yoğun Alman direnişinin yanında zaman zaman bölgedeki bataklık ve sık ağaçlıklarla da karşılaştılar. Müttefikler, Haziran ayının sonunda çok kritik bir yer olan Cherbourg Limanı'nı

Paris'te Geçit Töreni Yapan Amerikan Birlikleri

tamamen kontrol altına almayı müteakip buraya takviye olarak yaklaşık 850 bin asker ile 150 bin araç daha çıkararak bunları Normandiya içlerine sevk ettiler.

Normandiya Zaferi:

1944 yılının Ağustos ayı sonlarına doğru Müttefik Kuvvetler Seine Nehri'ne ulaştılar. Paris Alman işgalinden kurtarıldı ve Almanlar Fransa'nın kuzeybatı bölgelerini terk ettiler. Böylece Normandiya Harekâtı sona erdi. Müttefikler, Normandiya Harekâtı'nın ardın-

dan doğudan ilerlemekte olan Sovyet Ordusu ile birleşmek için Almanya'ya girmeye yönelik hazırlık yaptılar. Özetle ifade etmek gerekirse, Normandiya Harekâtı Nazi-lerin II. Dünya Harbi esnasında o zamana kadar Batı Avrupa'da kurdukları üs-

tünlüğün sonunu getirdi. Ayrıca Hitler'in Fransa'daki birliklerini çekerek bunları Sovyetler'e karşı kullanabilme şansını da ortadan kaldıran Normandiya yenilgisi, böylelikle Müttefiklere çok büyük bir psikolojik destek sağladı.

Bu tarihten sonra olaylar Almanların aleyhine gelişti ve 8 Mayıs 1945 tarihinde Müttefikler Nazi Almanyası'nın kayıtsız şartsız teslimiyetini resmen kabul ettiler. Hitler, bundan yaklaşık bir hafta kadar önce 30 Nisan günü intihar etmişti. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

SAVAŞ KAZANDIRAN BOTLAR

General Eisenhower'ın "Bizim için savaş kazanan adam" dediği Higgins kimdi? Higgins, çıkarma gemilerinin üretim ve tasarımcısıydı. New Orleans'lı tasarımcının ürettiği LCVP ya da "Higgins Botları" da denilen botlar sayesinde askerler ve tanklar Manş'ın azgın sularından geçerek, Normandiya'ya çıkabildi.

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol, "Mevzuat Böyle Efendim" 1981

“Çaresiz” Hastalığımız

İlhan Turalı'nın eşi Meryem Turalı, beş yıl önce “çok ciddi” bir hastalığa yakalandı ve Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne kaldırıldı.

Doktorlar, bu “çok ciddi” hastalığın Türkiye’de tedavisinin mümkün olmayacağını söylediler.

“Hastanızı, yurt dışına götürebilir, tedavisini yurt dışında yaptırabilirsiniz” dediler, “Bu konuda hastanemizin Sağlık Kurulu, size gereken raporu da vermeye hazırdır.”

İlhan Turalı, Haydarpaşa Numune Hastanesi Sağlık Kurulu'nun verdiği, “Hastalığın tedavisi Türkiye’de mümkün değildir” raporuyla eşini aldı, İsviçre’ye götürdü.

Fakat, İsviçre’de de bir çare bulunamadı. Meryem Turalı, İsviçre’deki hastanede bitkisel yaşama girdi. İlhan Turalı, İsviçre’nin teknolojisinin bilime bir yararı dokunmadığını görünce,

eşini Türkiye’ye getirdi ve yeniden Haydarpaşa Numune Hastanesi’ne yatırdı. Meryem Turalı, son nefesini bu hastanede verdi.

Hem eşi, hem de kendi sigortalı işçi olduklarından İlhan Turalı, yasal hakkını kullanıp, eşinin yurt dışındaki tedavi masraflarını almak için Sosyal Sigortalar Kurumu’na başvurdu.

“Maalesef, size bu masrafları ödeyemeyeceğiz” dedi sigorta yetkilileri, “Çünkü siz eşinizi tedavi için, Almanya’ya değil, İsviçre’ye götürmüşsünüz. Almanya’ya götürseydiniz, yaptığınız masraflarınızı son kuruşuna kadar öderdik. Fakat bu durumda, size tek kuruş bile ödeyemeyiz. Çünkü hastanızı yanlış ülkeye götürmüşsünüz.”

İlhan Turalı, karşısındaki yetkiliye şaka mı yaptığını sordu.

“Hayır, hiç şaka yapmıyorum, gerçeği söylüyorum,” dedi yetkili,

“Mevzuatımıza göre biz, tedavisi Türkiye’de mümkün olmayan hastaları Almanya’ya götürülürse, tedavi masraflarını ancak o zaman verebiliyoruz. İsviçre’ye götürülen bir hastanın masraflarını ise mevzuatımıza göre ödememiz asla mümkün değildir.”

İlhan Turalı, bir yasal hakkını daha kullandı ve Sosyal Sigortalar Kurumu’nu mahkemeye verdi.

İstanbul 4. İş Mahkemesi’nde 1976 yılında 85 dosya numarasıyla açılan dâva, aradan beş yıl geçmesine karşın, hâlâ “İlk günkü gibi” olduğu yerde ve olduğu biçimde duruyor, şimdi.

İstanbul 4. İş Mahkemesi, dâvaya devam edebilmesi için, İlhan Turalı’nın gerçekten sigortalı olup

olmadığının, mevzuata göre, Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından resmen bildirilmesini istemektedir.

Bu konuda mahkeme, Sosyal Sigortalar Kurumu’na kimbilir kaç kez yazı gönderdi ve “Sosyal Sigortalar Kurumu’na 709767 sicil numarasıyla kayıtlı İlhan Turalı’nın gerçekten sigortalı olup, olmadığını sordu.”

Sosyal Sigortalar Kurumu, tam dört yıldan beri, 4. İş Mahkemesi’nin bu sorusuna hâlâ bir yanıt

vermedi.

“Evet, adı geçen İlhan Turalı, sigortamıza 709767 sicil numarasıyla kayıtlı olup, kendisi sigortalıdır” demediği için, mahkemedeki 85 numaralı dosya, dört yıldan beri dört milimlik bir ilerleme gösteremedi.

İstanbul 4. İş Mahkemesi ayrıca, Haydarpaşa Numune Hastanesi’ne de yazı üstüne yazı gönderip, “Meryem Turalı’nın tedavisinin Türkiye’de mümkün olmadığını belirten Sağlık Kurulu raporunun bir suretini” istemekte, fakat bu isteğine de, hastaneden bir türlü karşılık alamamaktadır.

Gerek Sosyal Sigortalar Kurumu’nun, gerek Haydarpaşa Numune Hastanesi’nin, İstanbul 4. İş Mahkemesi’ni ciddiye almayıp, yazılarını

yanıtlamaması yüzünden bir dâvanın yürütülmesi sağlanamamakta, vatandaşın, “yasal hakkı” ise, sadece kâğıt üzerinde kalmaktadır.

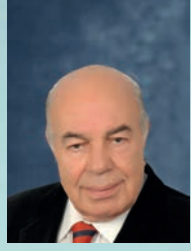
Adaleti ciddiye almamak ve vatandaşın yasal haklarını yok saymak hastalığı, Türkiye’de bugün vatandaşların her an karşı karşıya geldikleri hastalıkların en korkunç olanlarının başında gelmektedir.

Çünkü... Görünen odur ki, bu hastalığın da maalesef, “Tedavisi Türkiye’de mümkün değildir...” •

“Eşinizi tedavi için, Almanya’ya değil, İsviçre’ye götürmüşsünüz. (...) size tek kuruş bile ödeyemeyiz. Çünkü hastanızı yanlış ülkeye götürmüşsünüz.”

Çağdaş Düşünce

Dr. Öğüt Yazman

Covid-19 Sonrası Politik Ekonomi

“Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri büyük sorunlar bekliyor.”

Tüm dünyayı saran Korona Virüs (Covid-19) olarak adlandırılan bir salgının nerede başlayıp nasıl yayıldığını, asıl nedeni ile devletlerin ne gibi önlemler almaya çalıştığını bir önceki yazımızda özetlemeye çalışmıştım. (Bkz. Korona Virüs Salgını ve Sonrası, Bütün Dünya, Mayıs 2020) Aynı yazıda salgına iklim değişikliğinin neden olduğunu ve gelişmiş denilen bazı ülkelerin sağlık sistemlerinin nasıl yetersiz kaldığı ve yaşanan insanlık dramları da anlatılmıştı. »

SALGIN SONRASI

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) pandemi (salgın) olarak tanımlayıp ilan ettiği, aşısı ve ilacı henüz bilinmeyen bu bulaşıcı ve ölümcül hastalığın neden olduğu can kayıpları yanında, izolasyon için uygulanan çeşitli yasaklar nedeniyle dünya ekonomisi için ekonomik sonuçlarının neler olabileceği de tartışılmaya başladı. Karşılaşılan salgın, yakın geçmişte görülen salgınlardan çok farklı, yüz yıldır gözükmeyen yıkıcı ve ölümcül bir nitelik taşıyordu. Vereceği büyük zararlar, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarına benziyordu.

DÜNYA EKONOMİSİ

Salgının beşinci ayını tamamladığı şu günlerde çeşitli uluslararası kuruluşların beklenen zarar miktarı tahminleri her gün artıyor.

Korona virüsün "küresel finans krizinden bu yana dünya ekonomisi için en büyük risk" olarak nitelendirildiği Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) raporunda küresel ekonomik büyümede, bu virüs ortaya çıkmadan önceki öngörülerin yaklaşık yarı yarıya gerileyeceği belirtiliyor. Aynı raporda Çin'in, salgının ekonomik

etkilerinin en ağır hissedileceği ülke olacağına, ardından da tedarik zinciri ile dünya çapında şirketler, seyahat acenteleri ve hammadde ticaretine yansıtacağına dikkat çekiliyor.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) salgının Dünya ekonomisine etkileri hayli büyük olacak ve önümüzdeki haftalarda ticari istatistiklere yansıtacak tahmininde bulunuyor.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Covid-19

Çeşitli uluslararası kuruluşların beklenen zarar tahminleri her gün artıyor.

pandemisinin dünya genelinde, çalışma süreleri ve kazançlarda yıkıcı etkiler yaratacağını ve 2020'nin ikinci çeyreğinde dünya genelinde toplam çalışma süresinin %6,7 düzeyinde, yani 195 milyon tam za-

Toplam 3,3 milyarlık küresel işgücünün %81'i, daha şimdiden işyerlerinin tamamen veya kısmen kapanmasından etkilenmiş durumda.

manlı çalışan eşdeğeri kayba neden olacağını tahmin ediyor.

ILO, salgının tahmin etmesi zor bir yörünge ile dünya çapında yayılmaya devam ettiğini belirterek çalışmasını yenilerken şöyle diyor:

“Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde bulunan çalışanlar ve işletmeler felaket ile karşı karşıya. Toplam 3,3 milyarlık küresel işgücünün %81'i, daha şimdiden işyerlerinin tamamen veya

kısmen kapanmasından etkilenmiş durumda.

Büyük çaplı ve yıkıcı işten çıkarılma artışları, ücret ve çalışma süresi düşüşleri bakımından yüksek risk altında olduğu belirlenen sektörlerde 1,25 milyar insan çalışıyor.

Birçoğu düşük ücretli, düşük vasıflı işlerde çalışıyor ve ani gelir kaybının yıkıcı sonuçları olacak.”

Büyük durgunluk ve diğer krizler göstermiştir ki düşüş döngüsü riski, ancak büyük çaplı, koordineli ve kararlı politika önlemleriyle önenebilir. Toplum düzeyinden küresel düzeye sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesi ve uygulanması için güçlü, bağımsız ve demokratik sosyal ortak kuruluşların varlığına gereksinim var.

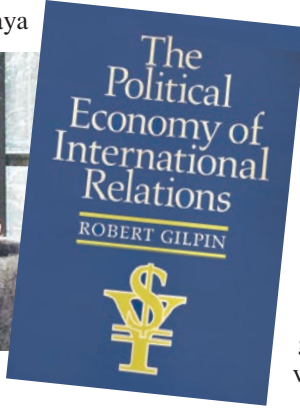
Er ya da geç bitecek bu salgının neden olduğu çok sayıda can kayıplarının acı bilançosu yanında^(*) ekonomik açıdan da hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını biliyoruz.

POLİTİK EKONOMİ

Dünya ekonomisinin nasıl bir görünüm sergileyeceği ve yoluna nasıl devam edeceği tartışılıyor. Bunun için “Politik Ekonomi” açısından dünyanın bugünkü duruma nasıl geldiğini kısaca özetlemenin zorunlu olduğunu düşünüyorum.

POLİTİK EKONOMİ

Princeton Üniversitesi'nden Prof. Gilpin, klasikleşen "Uluslararası ilişkilerin Politik Ekonomisi" adlı yayınında politik ekonomiyi, esas olarak piyasa ekonomisinde devletlerin uluslararası ilişkilerinde piyasa güçlerini kullanarak kendi yararlarına avantaj sağlamaya

Prof. Gilpin:
“Politik ekonomi, devletlerin uluslararası ilişkilerinde piyasa güçlerini kullanarak kendi yararlarına avantaj sağlamaya çalışmalarıdır.”

çalışmaları olarak tanımlıyor. (The Political Economy of International Relation”, Princeton University Press, New Jersey, USA) Bu ilişki başlıca üç başlık altında toplanarak özetlenebilir.

Birincisi, piyasada liderliğin bulunmadığı zamanda liderlik hevesindeki devletin uluslararası politikayı kendi yararına düzenlemek için aldığı önlemlerdir.

İkincisi, Adam Smith'in (Milletlerin Zenginliği) anlatımıyla görünmez bir elin, serbest piyasa koşullarında herkes için en çok faydayı sağlayacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu, küresel ekonomide katılımcı bütün devletlerin

hem en çok ekonomik

fayda sağlayarak hem de insan hakları ve özgürlüklere daha çok yer vererek aksak demokrasilerini düzeltme olanağı ile olumlu bir siyasal değişim gösterecekleri varsayımdır.

Üçüncüsü

ise bazı devletlerin yalnız kendi ulusal çıkarlarını koruyarak yabancı yatırım ve uluslararası para sistemi uygulamasında (hegemon-hakim) süper güç olması ve küreselleşmenin buna imkân vermesidir.

SONUÇ

Görülüyor ki ticaret ve uluslararası para (döviz) konularının arkasında, tek tek devletlerin ekonomik bağımsızlığını ve refahını derinden etkileyen önemli siyasal sorunlar gizlidir. Adam Smith'in 16. yüzyıldaki varsayımı uygulamada gerçekleşmemiştir. Her ülke

kendi kazanımlarının diğer ülkele-
rinkine göre orantısız olarak daha
fazla olmasını, teknolojik ilerleme-
den de yararlanarak uluslararası iş
bölümüne katkısından daha fazla ve
hatta-en fazla payı- (katma değeri)
almak ister. Her devlet uluslararası
para sisteminin kurallarını belirle-
mede söz sahibi olmayı da amaçlar.

Uygulamada ortaya çıkan bu
durum, 19. yüzyılın orta-
larından itibaren akademisyenler,
çok sayıda düşünür ve yazarlar ara-
sında politika ve ekonomi ilişkileri
hakkındaki fikirlerinde ayrışmaya
neden olmuştur. Bu farklı görüşler
üç bakış açısı veya ideoloji altında
toplanır. Bunlar Liberalizm, Nasyo-

nalizm ve Marksizm'dir.

Savaşlar sonrası, Nasyonalizm
ve Marksizm'in liberal ekonominin
sürdürülebilirliği iddiasına önemli
karşı çıkışları olmuştur.

Sovyetler Birliği'nin çöküp
dağılmasıyla başlayan 21. yüzyılın,
dünya ekonomisinde küreselleş-
me ile günümüzde geldiği durum,
"salgın"ın can kayıplarının acısı (*)
yanında dünya ekonomisinde neden
olduğu zarar, çöküş ve yıkıntılar
karşısında neler olabilir? Bunlar
başka bir yazımızın konusu olacak-
tır. •

ogutyazmanbd@gmail.com

(*) Dünya Genelinde Covid-19

Toplam vak'a sayısı: 4. 338.658

Toplam can kaybı : 297.119

Kaynak: WHO, Situation Report -116 (15 Mayıs 2020)

PARİTE'NİN HİKAYESİ

Dalgalı döviz kurlarının daha uygulanmadığı yıllarda
ABD-Kanada sınırındaki bir kasabada yaşanan olay:

O günlerde her iki ülkede de dolar kullanılmaktadır.
Fakat, her devlet de kendi paralarının daha değerli
olduğunu iddia etmektedir.

Kanadalılara göre: 1 ABD doları = 90 Kanada senti

Amerikalılara göre: 1 Kanada doları = 90 ABD senti

etmektedir.

Bir Amerikalı ülkesinde cebindeki 1 dolarla dolaşmaya
çıkarak. Bir süre sonra karnı acıkır ve simit alır. Simitin fiyatı
10 senttir. Cebindeki 1 doları verir. Simitçi bozuk para
ararken cebinin bir köşesinde 1 Kanada doları bulur, onu verir.

Adam yürüyerek sınırı geçer ve Kanada'da dolaşmaya başlar. Bir kale-
me ihtiyacı olduğunu hatırlar ve bir kırtasiyeye girer. Kalemin fiyatı
10 Kanada sentidir. Cebindeki 1 Kanada dolarını verir. Kırtasiyecisi de para
üstü olarak 1 ABD doları verir. (1 Kanada doları=90 Kanada senti ya).
Evine döndüğünde düşünmeye başlar: "Sabah evden çıkarken cebimde
1 ABD dolarım vardı, şimdi de 1 ABD dolarım var.

Peki, simitle kalemin parasını kim verdi?"

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Korona Günlerinin 100 Yıl Önceki İstanbul'da Yaşanmış Bir Benzeri

Artık dünya
eskisi gibi
olmayacak

Korona virüsü 2020 yılının ilk yarısı boyunca bütün insanlıkla birlikte ülkemizde bize de ağır darbeler indirmiş olarak tarihe geçecek. Koronadan ölümlerin artık sona ereceği dönem geldiğinde dünyanın bir daha eskisi gibi olamayacağı ileri sürülüyor. Ekonomiden eğitime, doğal çevreden insan ilişkilerine, günlük davranışlardan gelecekle ilgili tasarımlara, devlet-yurttaş bağlantısından uluslararası ilişkilere uzanan büyük çaplı bir değişim beklenmekte. »

Uzmanlar yakın gelecekte yaşanacakları 1929 Büyük Ekonomik Bunalımı'nda yaşanmış olanlara benzetiyor. Pandeminin etkisiyle içinde bulunduğumuz yılın sonuna değin küresel ekonominin %3 daralacağı, yarım milyar insanın şimdikinden daha da yoksullaşacağı hesaplanmış! Öte yandan zorunluluk nedeniyle çalışma alanının işyeri dışına kayması yeni bir durum. İş gücünün robotların sırtına yüklenmesinden insanlığın, en çok da emekçinin göreceği zarar da tartışma konusu.

Uzayan karantına günleri, evlerimize gömülmeye zorunlu kalmamız, kaygıyla izlenmekte olan bitmez tükenmez ölüm haberleri, kapanan işyerleri, büyüyen işsizlik yaşanırken insanlığın toplu belleğinde tarihin salgın hastalıkları geçit resmi yapıyor. Dergilerde bu hastalıklara ilişkin, geçmişin ölüm kokan yapıtlarını konu edinen incelemeler görülmeye başladı. O yazılar okurlar arasında belki o kitaplara ilgiyi yoğunlaştırmıştır.

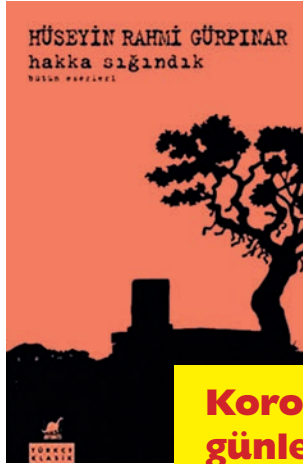
Salgın hastalıklarla ilgili ünlü yapıtlar Boccaccio'nun Decamerone'undan Thomas Mann'ın Venedik'te Ölüm'üne, Daniel

de Foe'nun Veba Günlüğü'nden Albert Camus'nün Veba'sına doğru uzanıyor...

[Bu sonuncuyu 1950 kuşağının genç yazarları ellerinden düşürmezdi. Cezayir'de Oran kentindeki veba salgını başta Dr. Rieux'nün insanüstü çabasıyla atlatılmıştı. Ama insanlık için tehlike çanlarının yeniden çalması büsbütün önlenbilmiş miydi?

Romanın son satırları neredeyse belleklerimize kazınmıştı:

“Şehirden yükselen coşkun sevinç seslerini dinlerken, Rieux, bu sevincin her zaman bir tehdit altında bulunacağını düşünüyordu (...) zamanı gelince bir gün insanları yola getirmek için vebanın farelerini uykularından kaldırıp, mutlu bir şehre ölmeye

Korona günlerinde bizim edebiyatımızın salgın hastalıklarla ilgili yapıtları konu edinilirken Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hakka Sığındık romanını da anımsayanlar görüldü.

gönderebileceğini biliyordu.”]

Korona günlerinde bizim edebiyatımızın salgın hastalıklarla ilgili yapıtları konu edinilirken Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hakka Sığındık romanını da anımsayanlar görüldü.

[Bu yapıtı 2. Dünya Savaşı'nın karartma gecelerinde -olası hava saldırılarından korunmak için sur dışındaki topçu bataryalarının ışıldakları gökyüzünü tararken- dışarıya ışık sızmasın diye camları kalın perdelerle örtülmüş odamızda, koyu renkli gece lambasının ışığında, annemiz bizlere geceler boyu okumuştur. Özellikle Halide Edip Adivar, Hüseyin Rahmi Gürpınar

İstanbul'da hastalıktan ölenlerin sayısı Korona nedeniyle bugün bütün Türkiye'deki kayıpların iki katını geçmişti.

tutkunuydu o. Hakka Sığındık romanının uzunca bir bölümü Koca Mustafa Paşa'da tam bizim oturduğumuz çevrede geçiyordu. Oralarda yaşanmış serüveni korkarak dinlediğimiz sıralarda Çınar Mescidi de, Abdal Veli'nin sığındığı hamam yıkıntısı da artık ortalarda değildi ama Çınar Karakolu, evimizin tam karşısındaydı. Adları anılan Sulumanastır, Samatya semtleri her

günkü yaşamımızın geçtiği yerlerdi.

Hakka Sığındık romanını dinlediğimizde ben 7-8, kardeşim 6-7 yaşlarında olmalıyız. Eski harfli o kitabı üç çeyrek yüzyıl sonra, kaygı veren savaştan farkıyla yeni bir salgın döneminde bu kez kendim okumaya koyuldum...]

Savaş yılları cephelerde, ülkenin uzak-yakın kentlerinde yıkımlara yol açmıştır. Osmanlı başkenti İstanbul'da yoğun geçim sıkıntısı yaşamaktadır. Mahallelerde konaklar, köşklü sıradan insanların konutları bir aradadır. Savaş zenginleri, vurguncular gözaltı yaşamlarını sürdürürken yangınlar, göçler, pahalılık, kıtlık yoksul halkın yaşamını derinden etkilemiştir.

Böyle bir ortamda İspanyol nezlesi salgını ortalığı kırıp geçirmektedir. Savaşın getirdiği yıkıma, yoksulluğa, ahlâk çöküntüsüne açlığa, bu hastalığın yol açtığı ölümler eklenmişti. Yalnız İstanbul'da hastalıktan ölenlerin sayısı Korona nedeniyle bugün bütün Türkiye'deki kayıpların iki katını geçmişti.

Roman bize böyle bir ortamda, Aksaray'da Hoşkadem Mahallesi'ndeki varlıklı iki ailenin yaşadığı çevreyi tanıtır. Hafız İshak Efendi'yle komşusu Hacı Ferhat Efendi'nin koşullarından yararlanmayı becermiş, işlerini yoluna koymuş kimselerdir.

Hacı Ferhat'ın yağmur yağarken küpünü dolduranlardan olduğunu öğreniriz. Damatlarıyla el ele

devletin olanaklarını kullanarak çalıp çırmakta, milyonlara takla attırmaktadır!

Komşusu Hafız İshak hem milletvekili, hem hükümetin gıda kurulu üyesidir. Oğlunu, kardeşini, yeğenlerini subaşlarına, çalıp çırpma noktalarına, yağma yerlerine yerleştirmiştir.

Yoksul komşularından, “Bu mahallede bizi çiğ çiğ yiyecekler.. Elimden geldiği kadar çevreye ne dağıtabilirsem dağıtıyorum. Siz de öylesiniz, bilirim. Lakin bu kadar aç bir âciz Hafız’la Hacı’nın doyurabilmesi kabil mi?” diye yakınmaktadır.

Komşuların yaşamını ise romancı, “Gitgide mahallede açlık arttı. Herkes zor zar kendi yağıyla kavrulabilirken şimdi kimsenin ne yağı kaldı, ne suyu.. Cazırtı başladı. (...) Her gün en gerekli eşyadan birini götürüp haraç mezat satıyorlar ve ancak o günün yiyeceğini pek eksik olarak sağlayabiliyorlardı,” diye anlatır.

Kentin bütün semtlerinde yaşananlar farksızdır:

“Bu mahallelerde oturanların yaşama hakkını çalanlar kimlerdir? Bu zavallılar insanlık mahkemesi ve medeniyete karşı bilgisizlik ve sefaletlerini sergilemekten başka şikâyet ve talepte bulunmayı bilmiyorlar. İstanbul gibi ülkeler sultanı büyük bir şehrin kucağında yirminci asırda pek sefil bir Ortaçağ hayatı yaşadıklarından belki haberleri yoktu.”

Bir gün Hafız İshak’a, Abdal

Veli imzasıyla şöyle bir mektup gelir: “Ey Hafız İshak, gözlüğünü tak, bu satırlara iyi bak, Hazreti Abdal Veli, himmetine layık gördü seni, dün gece birden bire, malum oldu Cenabı Pfire, ki İspanyol hastalığı, işte geldi deyip sırası, gelinin Sadiye, kızı Hadiye, oğlun Enver ölecekler birer birer. Hiç durma birader, hemen üç yüz lira gönder.”

Mektubu önemsemezler ama aradan bir gün geçmeden Hafız’ın dört yaşındaki torunu İspanyol nezlesine yakalanıp can verir. Onu anasının, hemen sonra da babasının aynı hastalıktan ölümleri izler. Derken komşu Hacı Ferhat’a gelen ve, “Evinizde mahkûmlar var ölmeye, dil varmıyor açıkça söylemeye” diyen bir mektupta evin kızları Narin’le Nermin’in yanı sıra daha başkalarının canını da İspanyol nezlesinin alacağı bildirilir, Abdal Veli’nin yaşadığı yıkıntıya beş yüz lira bırakılması istenir.

Bu kez ölüm korkusu içinde para istenen yere gönderilir.

Salgına karşı muskaldardan, ölülerin esirgeyip korumasından yardım beklenmesinin boşuna olduğu elbette ortadadır. Romanın adı da bu konudaki çağdışı, akıldışı anlayışın ifadesidir:

“Türlü vergiler, zorla toplanan yardım paraları, resmi soygunculuklarla bizi bu duruma getiren dirilerin şerlerinden nerelere kaçacağımızı bilemezken bir de şimdi başımıza haraççı ölümler mi çıktı? Hakka sığdırdık. Bizi sen sakın iki gözüm Rabbim.”

Şehzadebaşı Karakolu'nda komiser Şinasi Bey gizemli mektupların, gönderilen paraların, derde deva olduğu ileri sürülen muskaların peşine düşmüş, bölük pörçük bilgilere ulaşabilmiştir.

Bir gün onu Nüzhet Ulvi diye genç bir yazar görmeye gelir. “Ben bir suç, belki de bir cinayet işledim (...) Benim suçum kötülük biçiminde bir iyiliktir,” der.

Eski komşusu Sefer Efendi ölmüş, yangında evsiz kalan ailesinin sığındığı viranede anne de yaşamını yitirmiş. Çocuklar Fatih Camii avlusunda kimsesiz başka çocuklarla düşüp kalkmaya koyulmuşlar. Dileniyorlar, büyükçe olan Huriye vücudunu satarak üç beş kuruş kazanabiliyor. Erkek kardeş hastalanıp ölmüş. Nüzhet Ulvi geçmiş günlerdeki yakın komşularının yetim kızlarını sokakta bulup evine getirmiş. Kendisi de pek varlıklı olmadığı için Abdal Veli'nin adını kullanarak Hacı Ferhat'la Hafız İshak'a para istediği mektupları gönderiyormuş.

Korona günlerinde sık sık ortaya çıkıp karşılığını ödeyerek bakkal defterlerindeki borç listelerini sil-diren, yoksul mahallelerinde kapı

kapı dolaşıp zarf içinde para dağıtan gizemli iyiliksever “Robin Hood”un yüz yıl önceki bir benzeri olan Nüzhet Ulvi, “Mutluluk içinde olanların mutluluğundan gerektiği kadar çalıp talihsizlere ve o zavallıların çektiği sıkıntılardan alıp ötekilere hakça bölüştürmek gerekir,” diye düşünmüş, bu görüşünü uygulamaya koymuş.

Komiser Şinasi itirafçiyı yakından tanıdıktan, evine alıp bakımlarını üstlendiği çocukları gördükten sonra, “Siz vicdanımca kabahatsiz ve suçsuzsunuzlakin kanun gözünde mahkûmsunuz. (...)Yazık ki daha insanlık, vicdanların yarattığı kanunlarla idare olunacak kadar ilerlemedi,” diye yakını.

Yasa böyle bir dolandırıcının tutuklamasını beklemektedir, komiserin vicdanı ise yazarın saliverilmesini ister...

Her ikisine birden saygısını gösterebilmesi için komiser mesleğinden istifa etmek zorunda kalacaktır.

Romancı bir salgın hastalığı konu edinirken çevreyi kuşatan toplumsal eşitsizliğe, haksızlıklara, adaletsizliğe de eleştiriler yöneltmiştir. •

konuertopbd@gmail.com

Yasa böyle bir dolandırıcının tutuklamasını beklemektedir, komiserin vicdanı ise yazarın saliverilmesini ister...

KORONA
GÜNLÜĞÜ 2

SIRA DAN LIĞIN SIRA DIŞI LIĞI

Sıradanlığın sıradışılaştığı günlerdeyiz. Yıllardır günlerimiz ev, okul, iş arasında benzer ritimde geçerken belki de pek çoğumuz “sıradan bir gün” olarak yorumluyorduk günlerimizi. Sıradan, yani hiçbir özelliği olmayan bir gün.

Belki bıkmıştık her gün aynı iş yerine gitmekten, aynı okulda, aynı sıralarda oturmaktan, aynı yüzleri görmekten.

Sabahları günaydınlar bile unutuluyordu belki telaşla. “Seni seviyorum”lar, “benim için çok özelsin”ler dile getirilmiyordu yeterince.

Akşamları aynı evi, odayı, salonu, masayı paylaşıyorduk ama hayatı paylaşmıyorduk.

Televizyon, bilgisayar, cep telefonları arasındaki sanal dünyamızda öylesine kaybolmuştuk ki, **birbirimizin dünyasının kapısını aralayacak zamanımız yoktu.**

Televizyon, bilgisayar, cep telefonları arasındaki sanal dünyamızda öylesine kaybolmuştuk ki, birbirimizin dünyasının kapısını aralayacak zamanımız yoktu.

Sahilde yürürken, otururken, konuşurken ne denize bakıyorduk, ne bulutlara, ne de martılara.

Kimin ne yediği, ne içtiği, nelerde gezdiği her şeyden önemliydi. Sosyal medyadaki paylaşımlara bakılırsa zaten hiç kimsenin derdi tasası yoktu. Herkes ne kadar mutlu, ne kadar güzel, ne kadar yakışıklı, ne kadar zengin, ne kadar rengârenk bir yaşantısı olduğu konusunda birbirleriyle yarışıyor gibiydi âdeta.

Uzak diye bir yer yoktu. Uçak biletini aldık mı dünyanın en uzak köşesine gidebiliyorduk.

Kuaföre, berbere gitmezsek olmazdı. Alışveriş merkezleri dolup taşıyordu.

Hani, artık yeni dünya düzeninde robotların pek çok işi yapacağı gibi senaryolar yazılıyor ya, biz aslında çoktan robotlaşmıştık da, farkında değildik diye düşünüyorum. Hayatımızı oto pilota bağlamış gibi aynı döngü içerisinde düşünmeden, sorgulamadan, baş döndürücü bir hızla sürekli kendimiz dahil her şeyi tüketerek yaşıyorduk.

Sonra durdu dün-

ya... O, küçücük gözle görünmeyen virüs “dur” düğmesine bastı yaşamın. Önce inanmak istemedik, karşı çıktık. Herkes “Bana bir şey olmaz!” dedi, ölüm yanı başına yaklaşmaya dek.

Okula, işe gidebilmenin, her gün aynı insanları görmenin, benzer

sohbetleri yapabilmemenin bile özlemini duymaya başladık.

Dışarı çıkmadan evde yaşamaya başladığımızda, aslında birbirimize ne denli yabancılaştığımızın farkına vardık.

Sevdiklerimize sarılmak, öpmek, koklamak hiç bu denli çekici gelmemiştir bize.

Sosyal medyadaki paylaşımlar da değişti bugünlerde. Hani nerede, neredeyse 24 saat

bakımlı, güzel, mutlu insanlar? Paylaşımlara bakınca “sanki daha önce reklamları izliyorduk, şimdi asıl film başladı” diye düşünüyorum.

Siz de “Ah, şu yasaklar bir bitse denizin, ormanın, sahilde yürümenin tadını çıkaracağım.” diyor musunuz?

Doğrusu; keşke diyorum, severseniz, koruyarak, özenerek, gerçekten tadını çıkarabilirsek doğanın. Keşke ciğerlerimize çeksek temiz havayı, tutabilirsek sevdiğimizimizin elini, bakabilirsek gözlerine. Martılara ekmek atsak, bulutların hareketini izleysek. Bir ağaç kesilecek olsa sokaklara dökülsek hep birlikte.

Tuttuğumuz takım kazandığı için değil, bir orman kurtulduğu için kutlamalar yapsak coşkuyla caddelerde.

Dünyanın sahibi olmadığımızın, bu güzelim gezegende geçici bir mi-

...içinde bulunduğumuz “sıradışı” günler aslında hayatımızın hiçbir gününün “sıradan” olmadığını gösterdi bize.

safer olduğumuzun farkındalığıyla yaşamayı öğrenebilsek keşke.

Tüketmeyi değil, üretmeyi, hırslarımızdan uzaklaşıp, sevgiyle, şefkatle paylaşmayı, “biz” olarak yaşamayı başarabilirsek keşke...

Keşke, birbirimizi ve doğayı severek, sayarak, koruyarak, “insana yaraşır biçimde” yaşamının güzelliğine varabilirsek.

Uçağa atlayıp uzakları keşfe gitmeden önce keşke yanı başımızdaki güzellikleri keşfedebilirsek öncelikle.

Demem o ki dostlar, içinde bulunduğumuz “sıradışı” günler aslında hayatımızın hiçbir gününün “sıradan” olmadığını gösterdi bize.

“Bu süreç ne zaman bitecek?” diye sorarsanız, yanıtım, “Virüse karşı aşı bulunduğu zaman değil, “daha bilinçli, daha farkındalıkla yaşamayı öğrendiğimiz zaman.”

Sevgiyle, sağlıklıla, farkındalıkla kalın. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

DÜNYADA SPOR DONDU

Korona virüsü, onlarca spor branşını, binlerce sporcuyu adeta dondurdu.

Kuzey Buz Denizi'nden, Afrika'nın balta girmemiş ormanlarına değin... Ve Ekvator çizgisinin, kuzey-güney yarı küreleri ayıran sihirli oluşumu dâhil... Norveç'in fiyortlarından, Sahra Çölü'nün gizemli kum tepeliklerine kadar uzanan Çin patentli ölümcül Korona virüsü, onlarca spor branşını, binlerce sporcuyu adeta dondurdu. Dünya ülkelerinin

spor için ayırdıkları bütçeleri yerle bir eden, hazin ölüm tablolarına yol açan bu mikrobun kahr dolu yükü, dünya insanlarını çok etkiledi. Yaşamımızın en büyük heyecanı olan, insanlarımızı tribünlere, spor salonlarına, hipodromlara, oyun alanlarına, havuzlara çeken büyük organizasyonlar an itibariyle ancak geçmişten arşivlerine düşen donan fotoğraflar,

koşamayan, zıplayamayan hareketsiz görüntüler gönderebiliyorlar. Ünlü bir futbolcunun muhteşem golü, bir NBA oyuncusunun inanılmaz smacı, bir atletin dünya rekoruna giden harika finali... Özcesi tüm alkışlanacak hareketler görüntülerde, fotoğraflarda ve belleklerimizde dondu.

2020 yılında yani yaşadığımız yılın takvim yapraklarına serpiştirilen, Olimpiyat Oyunları, Dünya ve Avrupa Şampiyonaları, nefesleri kesen Amerika Profesyonel Basketbol Ligi NBA, atletizm, güreş, halter, beyzbol gibi milyonları peşinden sürükleyen organizasyonların yokluğu, spor ekonomisinin giderek üstüne koyan katrilyonları, trilyonları, milyarları, milyonları, binleri, onlarca parayı adeta uçurdu.

Olimpiyat Oyunlarına bu yıl ev sahipliği yapacak olan Japonya'nın oyunlardan sorumlu yetkilisi, "Tesislere harcadığımız trilyonlar, ekonomide güçlü Japonya'yı bir miktar sarsar ama yıkamaz. Önemli

Dünyanın en çok izlenen organizasyonlarının başında gelen **NBA'nın uzun yıllar ekonomik açıdan toparlanamayacağı belirtiliyor.**

olan olimpiyat sonrasında devasa tesislere sporcu bulabilme sıkıntısı. Ülkede her yüz kişiden birisi spor yapmış olsa, ülkenin olimpiyat için yaptığı tesisleri dolduramaz. Büyük bir sabırla oyunların yapılmasını bekliyoruz." dedi.

Yalnızca değerli oyuncuya tam iki yüz on sekiz milyon dolar transfer ücreti ödeyen, ligi başından sonuna dek büyük masraflar yaparak götürebilen bir dönemin ünlü NBA ekibi Los Angeles Lakers, geçtiğimiz aylarda helikopteri ile yere çakılan Kobe Bryant'la dört yüz otuz sekiz milyon dolarlık ve beş yıllık bir sözleşme yapmıştı. Dünyanın en çok izlenen organizasyonlarının başında gelen NBA'nın uzun yıllar ekonomik açıdan toparlanamayacağı belirtiliyor.

Ülkemizde sıkıntı daha büyük.

Futbolda gelişmiş ülkelerin özellikle yabancı oyuncuyu transfer ödentileri, şampiyonlukları hedefleyen birçok takımı bizim kadar korkutmuyor. Örneğin, İspanyolların Real Madrid ve Barcelona gibi güçlü takımları, Şampiyonlar Ligi ya da başka devasa organizasyonları kazanarak, harcadıklarını kupa eşliğinde kulüplerine yeniden kazandırabiliyorlar. İtalya'nın Juventus takımını, Almanya'nın

gördü ama İngilizler daha sonra buna da alıştı. Basketbolda Avrupa kupalarındaki takımların güçlü kadroları, basketbolda başarı çizgisini yakalamış Türk takımların birçoğunu yatırıma zorladı. Ülkemizin ekonomik dar boğaz nedeniyle futbol konusunda ses getirecek, Avrupa ve dünyada şampiyonluklara oynayacak takımları oluşturması ne yazık ki hayal.

Futbolda gelişmiş ülkelerin özellikle yabancı oyuncuyu transfer ödentileri, **şampiyonlukları hedefleyen birçok takımı bizim kadar korkutmuyor.**

Bayern Münih ekibini, Fransa'nın Paris Saint-Germain takımını bunlar arasında gösterebiliriz. İngiltere'de Premier Lig, futbolun mucidi İngilizlerin en büyük eğlencesi... Takımların petrol zenginleri Arap iş adamlarına satılması önce tepki

Tüm bunların Korona virüsü illetinin dünya üzerinden elini çekmesi sonucu eskisi gibi yörüngesine oturacağı biliniyor. Ancak tehlikenin boyutları dünya insanlarını hâlâ evlerine gönderip korkular yaşatıyorsa; başta kulüpler ile sporcuları, özellikle izleyicileri kuşkusuz tedirgin edecektir. Ülkemizdeki federasyonları yöneten, kulüplere

güç akıtan yönetim kadrolarının ve de ülkeyi yönetenlerin çok dikkatli olmaları gerekir. Korku dağları beklerken "yapılsın, oynansın" diyerek aceleye getirilmiş spor oyunları önü alınamaz bir felaket yaşatabilir. •

metingorenbd@gmail.com

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Ne Yaman Şey

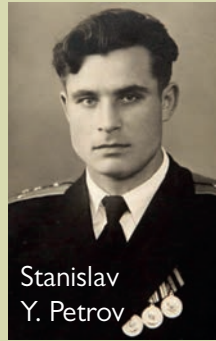
Şu İnsan!

Yasaklı
Günlerde
Geziye
Çıkmak

Dünya üstünde yaşayan insanların galakside neleri meşhur diye sorsanız akıl sızırılmaz işleri meşhur derim. Shakespeare'in ünlü sözü "Ne yaman şey şu insan" dedirten öyle şeyler yapmış ve yapmaktalar ki insanlar, bu cümledeki bilgelik bile onu şair yapmaya yeter.

İnsanlığın tuhaflıklarında şöyle bir gezintiye çıkalım, nefes alalım, sokağa çıkma yasağında kimselere yakalanmadan dünyayı gezelim. İlk durak Rusya. Sene 1983; bir adam tek başına dünyayı katastrofik bir nükleer savaşa sürükleyecek bir yanlışlığı önlüyor. Evet, tek başına görevini iyi yapan, yetkinliğini,

gerekirse doğru refleksle kullanma cesareti gösterebilen bir adam. Stanislav Yevgrafovich Petrov'un öyküsü böyle bir öykü. Petrov, Sovyet ordusunda teğmen rütbesiyle komutada görev yapıyordu.

Stanislav
Y. Petrov

Sov-yetlere yönelik erken uyarı sistemi; ABD'den nükleer bombanın yola çıktığı alarmını ve hemen ilk yarının aka-

binde 5 bombanın daha yola çıktığını bildirince Petrov, tecrübelerine dayanarak bu raporların yanlış alarm olduklarını düşündü ve emirlere karşı gelerek, Sovyet askeri protokolüne aykırı olarak ABD'ye misilleme yapılmasını önledi.

Yalnız ABD değil; düşünün, NATO müttefikleriyle birlikte neredeyse tüm dünya bu adam olmasa nükleer bir savaşın ortasına düşecekti. Neden? Tamamen yanlış bir alarm yüzünden! Daha sonra yapılan araştırmalarda uyarı sistemine bağlı Sovyet uydusunda arıza bulunuyor. Fakat arızayı kabul etmek gururlarına dokunuyor ve Petrov "arızayı fark etmemekten" sorumlu tutuluyor.

Bu davranışların en önemli sebebi Petrov'un tavrının Soğuk Savaş Dönemi'nde Rusya için çok önemli olan füze erken uyarı sisteminin hatalarını açıkça ortaya koyması ve bu yüzden

Rus ordusunun dünyaya küçük düştüğünü düşünmüştü.

Bu olay sonucunda Petrov'a Sovyet ordusu tarafından belgeleri eksik bırakmak suçu altında bir kınama cezası veriliyor ve bu sayede bir anlamda kasıtlı olarak askeri kariyer yapmasının önüne geçiliyor. Belli ki geleceği olan bu parlak subay ileride kendi kendine karar alma riski taşıyor! Ama tam anlamıyla da gözden çıkarılmıyor. Kendisi olaydan kısa bir zaman sonra bir başka önemli bir göreve atanıyor ve bir süre sonra da sağlık sorunlarını sebep göstererek kendi isteği ile emekli oluyor. Emekli olarak Moskova yakınlarında aylık 200 Dolar maaş ile hayatına devam ediyor. Evet, dünyayı savaştan kurtar, 200 Dolar emekli maaşına talim et!

21 Mayıs 2004 tarihinde San Francisco'da faaliyet gösteren Associations of World Citizens kurumu kendisini "Dünya Vatandaşı" payesi ve 1000 Dolar para ile ödüllendiriyor. Daha sonra, ilginçtir, Almanya'nın savaş karşıtı Dresden Ödülüne layık görülüyor. Daha da garip olan 1945'te Dresden'in bombalanmasının yıldönümü vesilesiyle düzenlenen törenler için Almanya'ya davet edilen Petrov'a 25 bin Avro değerinde hediye çeki veriliyor.

Dresden Olayı malumunuz,

Stanislav
Y. Petrov
üniforması ve
madalyalarıyla

Stanislav Petrov emekli olduktan sonra Moskova yakınlarında aylık 200 Dolar maaş ile hayatına devam etti.

II. Dünya Savaşı'nın en tartışmalı bombalamalarından biridir. Savaşın sonu gelmiştir; Müttefik Kuvvetler Komutanlığı, Sovyet birliklerinin doğudan ilerleyişini kolaylaştırmak amacıyla, Alman stratejik ve lojistik bölgelerini bombalamak suretiyle Alman kuvvetlerini zayıflatmak isterler ve hedefler seçerler. Hedefler arasında Berlin ve etrafındaki askeri mühimmat fabrikaları dışında pek stratejik önemi olmayan tarihi Dresden şehri de vardır. 2 günlük saldırı sonucu -ki kullanılan bombalar arasındaki fosfor bombası bombalama

sona erdikten sonra da yanmaya devam eder- Dresden’de 28 bin 410 binadan 24 bin 866’sı yok olur.

Dresden Tarih Komisyonu, 5 yıl boyunca arşivlerde, mezarlıklarda ve resmî belgelerde yaptığı araştırmanın raporunu 2010’un Mart ayında yayınlar. Komisyonun raporuna göre ölü sayısının 25 binden fazla olduğu açıklanır ama bu da tartışmalıdır. Yani aslında mesele savaş suçlarının kimilerinin yargılanmamasıdır ve Dresden, sivillerin hedef alındığı bir bombardımandır. Ve yıllar sonra nükleer bir savaşın patlamasını önleyen Stanislav Petrov’un Dresden tarafından ödüllendirilmesi kendi içinde acı bir ironi taşır. Petrov 2017’de Rusya’da ölür. Henüz teğmen iken dünyayı kurtaran askeri havacılık mühendisi, bilgisayarçı olan Petrov, en tanınmayan kahramanlardan biri olarak anılmaktadır. Onun durumunu savaş lordlarının kazançlarıyla mukayese edince anlıyoruz ki barış para etmiyor!

Berlin’e gelince... Kennedy’nin “Ich bin ein Berliner” biçimindeki ifadesiyle ilgili, “berliner” adlı çöreğe atıfla, “Ben bir çöreğim” mi dediği yoksa “Ben bir Berlinliyim” mi dediği tartışmasını da

anımsadıktan sonra, biz insanların “Ne yaman şey şu insan” dedirten tuhaflıklarında Amerika Birleşik Devletleri’ne uzanalım...

Pepsi Cola, 1867 yılında tıp eğitimini maddi olanaksızlığı yüzünden bırakıp eczacılık eğitimi alan ve sonra Kuzey Carolina New Bern’de açtığı eczanesinde Caleb Bradham geliştirilmiştir. Önceleri piyasaya sindirime yardımcı ve enerji verici bir mide ilacı diye sürülmüştür. Fabrikalaşma döneminin ardından zaman içinde iflaslar ve el değiştirmelerle Pepsi Cola şirketi, İkinci Dünya Savaşı döneminden itibaren pazar konumuna göre Coca-Cola’dan sonra ikinci içecek haline gelmiştir. 1956 yılında artık dünyanın 61 ülkesinde Pepsi-Cola’nın 149 fabrikası faaliyet gösteriyor. Yani bu gazoz işi öyle basit bir iş değil. Hele bizim yazlık sinemalarda içine leblebi atıp içtiğimiz mis kokulu menekşeli gazozumuz gibi masum da değil. Nasıl mı? Mesela 90’larda Pepsi’nin

1989 yılında Pepsi, ürünlerinin Sovyetler Birliği’nde satılması için 17 denizaltı, bir kruvazör bir fırkateyn ve bir muhribi satın aldı. Bu ticaret anlaşmasıyla Pepsi o zamanlar dünyanın en büyük 6. askeri gücü oldu

17 denizaltı, kruvazör, firkateyn ve destroyerleri var! Haydaa! Nereden nereye? Sovyetler, Pepsi karşılığında bu askeri teçhizatı takas etmiş. Hakikaten ne yaman şey şu insan... Bir gazoz nelere kadir olabiliyor!

Ne diyeceğimi şaşırđım; sözü bir papağana bırakayım en iyisi.

ABD Başkanlarından Andrew

Jackson, sözünü sa-kınmaz bir adammış. Bir de pek düşkün olduğu papağani varmış. 1845'teki cenazesi törenine papağani da getirilmiş.

Fakat papağan cenazede sahibinden öğrendiği ne kadar küfür varsa hem de isim verip yüksek sesle saydır-maya başlayınca toplanan cemaat kaçışmaya başlamış. Papaz cenaze törenini tamamlamak için papağani hemen uzaklaştırmış.

Devlet adamlarının muzipliklerine hasretiz. 1722'de Boston'da basılan bir yerel gazetede Mrs. Silence Dogood adlı bir dul hanımın yazdığı zeki, alaycı ve karikatürlerle bezeli bilhassa Harvard ile dalga geçen mektupları okuyucuların te-veccühünü kazanıyor. Bir dul hanım Harvard ile dalga geçiyor; sıradan bir olay değil o yıllarda. Elbette bu dulun kim olduğu merak uyandırıyor. Ve fakat kendisinin, ağabeyi

James'ın matbaasında çıraklık yapmakta olan 16 yaşındaki Benjamin Franklin olduğu anlaşılıyor. Benjamin Franklin, evet bildiğimiz Benjamin Franklin. Kendisini anlatmak bu yazıya sığmaz. İcatları, oşinografi bulguları, İngilizce alfabe önerileri, felsefe alanında çalışmaları ve daha pek çok faaliyeti var. Yaman bir adam. Öldüğünde

Franklin miras olarak Boston ve Philadelphia şehirlerine birer poundluk para bırakıyor. Ancak ölümünden sonra 200 yıl boyunca bu paraya

herhangi bir şekilde dokunulmamasını ve faizde bekletilmesini şart koşuyor. 1990'larda Boston ve Philadelphia için bırakılan para milyonlarca dolara ulaşmış.

Cumhuriyetimizin kurucusu, lideri, devrimcimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün mirasının tartışıldığı şu günlerde, acaba diyorum keşke o da Benjamin Franklin gibi dokunulmaması şartı ile mi bıraksaydı? O, tarihin, bu toprakların en yaman adamıydı. Sevgi, saygı, hasret bağılıkla anıyoruz. Kalbinde biz vardık, onun için kalplerimizde. Yasaklı günlerde sıkıntıyı dağıtmaya şöyle bir dünyayı dolaştık efendim, saygıyla. •

necefugurlu@gmail.com

Promete
Necdet Pamir

Enerji Üretimi, Sera Gazı Salımları ve Karbon Ayak İzi

Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) 2019 yılında yayınladığı raporda,¹ insanların çeşitli faaliyetleri nedeniyle oluşan küresel ısınmanın, Sanayi Devrimi'nden 2017 yılına kadar geçen sürede, yaklaşık 1-1,2° C civarında arttığı belirtiliyor. “Küresel ısınma” ise “yeryüzündeki havada ve deniz yüzeyinde oluşan ortalama sıcaklık artışı” olarak kabul ediliyor. »

1

İnsanlardan kaynaklanan faaliyetlerde kökten bir değişim olmadıkça; sera gazı miktarı ve buna bağlı küresel ısınma, tehdit oluşturmaya devam edecek.

Dünya Meteoroloji Örgütü ise 3 Aralık 2019'da Madrid'te gerçekleştirilen BM İklim Konferansı'nda, yeni bir rapor açıkladı. Bu raporda, şu önemli saptamalar yer aldı:

- Son on yılda, insan faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazlarının neden olduğu küresel sıcaklık, buzul erimesi ve deniz seviyesindeki yükselme, olağanüstü arttı;
- 2019 yılı, tarihteki en sıcak ikinci, ya da üçüncü yıl olarak kayda geçecek;
- Küresel sıcaklık sanayi öncesi dönemlere göre 1.1°C artış gösterdi;
- Atmosferik karbon dioksit konsantrasyonları, 2018'de 407,8 ppm'e² çıkarak rekor kırdı ve 2019 yılında da artıyor.

İnsan Faaliyetlerinden Kaynaklanan Sera Gazı Salım Artışı ve Etkisi

Sera gazları, atmosferde doğal olarak da bulunan ve iklimin belli bir ısı aralığında tutulabilmesini ve böylelikle de dünyada bildiğimiz anlamda yaşamın var olmasını sağlayan CO₂, su buharı, metan, vb. gibi gazlardır. Ancak temel sorun; Sanayi Devrimi ile başlayan süreçte; insanların başta enerji gereksinimi olmak üzere; arazi kullanımı değişiklikleri, toprak kalitesinin bozulması, ormansızlaştırma gibi gerçekleştirdikleri faaliyetlerden kaynaklı olarak, doğal dengeyi bozacak biçimde sera gazı miktarının artması sorunudur.

Güneşten dünyamıza ulaşan ışınların bir kısmı soğutulurken, yarıya yakını yeryüzünden geri yansır. Atmosferimiz, sera gazı olarak nitelendirilen karbondioksit, metan, su buharı, ozon, azot oksit vb. gazlar sayesinde, yeryüzünden yansıyan güneş ışınlarının bir kısmını yeryüzüne geri gönderir. Yerküre için varlığı "doğal" olan bu sera gazlarının, "doğal" atmosferdeki toplam oranı sadece % 0,1 civarındadır. Atmosferin geri kalanı; %78 nitrojen, %21 oksijen ve % 0,9 oranında argondan oluşur. Ancak bu % 0,1 oranındaki sera gazları sayesinde dünyamızın ısısı, yıllık ortalama 15 °C civarındadır ve yaşamı sürdürülebilir kılar. Eğer bu "doğal" sera

Dünyadaki temel sorun; insan faaliyetlerinden kaynaklı olarak, doğal dengenin bozulması nedeniyle sera gazı miktarının artması sorunudur.

gazları olmasa, dünyanın ısısının 18°C civarında olacağı ve yaşama olanak veren suyun donması dâhil, ortamın yaşanamaz olacağı, bilim insanları tarafından ifade edilmektedir.³ Sera gazı etkisinin önemini vurgulamak için, güneş sistemindeki iki diğer gezegendeki sera gazı etkisi fikir verebilir.

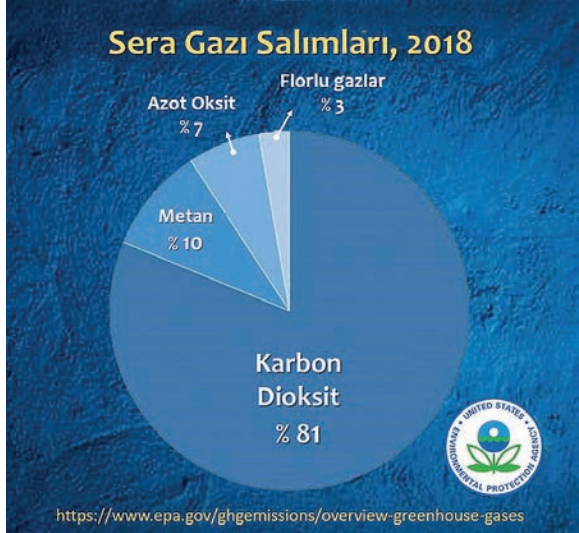
Venüs'te bu etki çok fazla olduğundan, gezegenin ısısı çok yüksektir ve bizim bildiğimiz anlamda yaşam olanaksızdır. Aksine; Mars'ta bu etki çok azdır ve gezegen yaşanamayacak kadar soğuktur.

“Doğal” olarak atmosferde bulunan sera gazlarına, insan faaliyetlerinden kaynaklanan (antropojenik) sera gazı salımları eklendikçe, dünyadan atmosfere yansıyan kızıl ötesi ışınların gereğinden daha fazla bölümü, dünyaya geri yansımakta ve ısıyı artırmaktadır.

Atmosferdeki sera gazlarının oranı, 1750'li yıllarda başlayan Sanayi Devrimi sonrasında artmaya başlamış, karbondioksit oranı 280 ppm'den, 2018 yılında 407,8 ppm'e ulaşmıştır. Artış 2019 yılında sürmüştü; ancak COVID-19 pandemisi sonrasında, başta seyahatlerin durması olmak üzere, küresel ölçekte yaşanan büyük durgunluk gibi ge-

leşmeler sayesinde düşüşe geçmiştir. Ancak insanlardan kaynaklanan faaliyetlerde kökten bir değişim olmadıkça; sera gazı miktarı ve buna bağlı küresel ısınma, tehdit oluşturmaya devam edecektir.

Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli' ne (IPCC) göre,

karbondioksit oranındaki artış, ağırlıklı olarak, fosil yakıt kullanımından kaynaklanmaktadır. Kanımca kayda değer ikinci etken ise, başta ormansızlaşma olmak üzere arazi kullanımındaki değişim ve rant amaçlı “yatırımlar” nedeniyle yapılan doğa tahribatıdır.

Sera gazları, ABD Çevre Koruma Ajansı (EPA)'na göre şöyle sıralanmaktadır:

- Karbon dioksit (CO₂)
- Azot oksit (N₂O)
- Metan

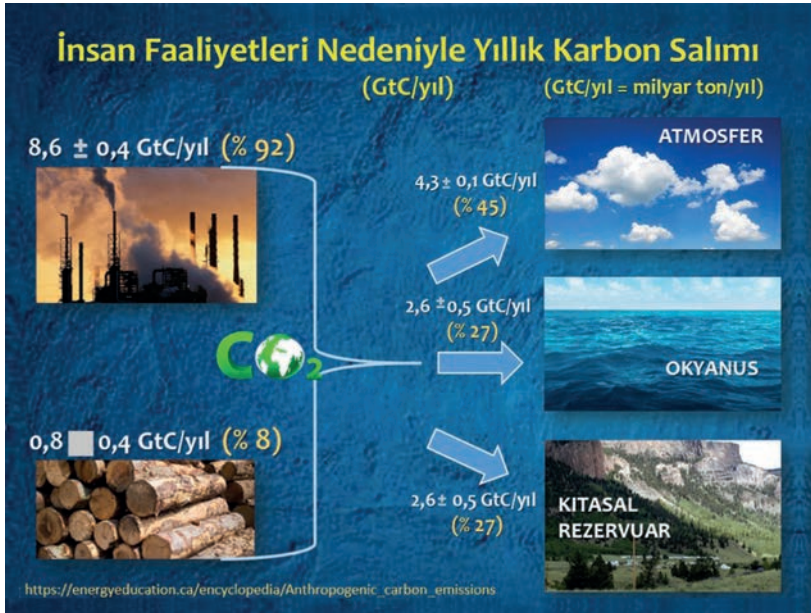
- Florlu Gazlar

Bu gazların, farklı düzeylerde küresel ısınma potansiyelleri vardır. Karbondioksitinki 1 kabul edilirse; metaninki 21 (CO₂'nin 21 katı fazla ısınmaya neden olma potansiyeli), azot oksitinki 310, azot trifloritinki ise 10,970 olarak ifade edilmektedir.⁴ Bu gazların atmosferde kalma süreleri de büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin, artan CO₂ miktarının yarısı, yaklaşık 30 yılda atmosferden uzaklaşırken, bir %30'luk bölümü de birkaç yüzyılda uzaklaşabilir. Geri kalan %20'lik bölümünün uzaklaşabilmesi ise binlerce yıl almaktadır.

Antropojenik salımlarda oransal ağırlık, CO₂'dedir. Küresel ısınma potansiyeli yüksek olan gazlar, küresel ısınmaya daha fazla katkıda

bulunurlar. Ancak belirtildiği gibi, gazların atmosferde kalış süreleri de küresel ısınmaya katkı oranlarında belirleyicidir. Co₂, gerek toplam sera gazları içindeki yüksek oranı ve gerekse atmosferde kalma süresinin yüksekliği nedeniyle, en fazla sakınılması gereken sera gazları arasındadır.

Karbon dioksit; özellikle fosil yakıtların, katı atıkların, odunun enerji elde etme amacı ile yakılmaları sürecinde, çeşitli endüstriyel faaliyetlerin (çimento üretimi, vb.) gerçekleşmesi sırasında salınır. İnsanların ormanları tahrip etmesi, toprak kalitesinin bozulması, tarım amaçlı olarak arazilerin düzenlenmesi gibi faaliyetler nedeniyle de CO₂ salımı artmaktadır.

Ağaçlandırma yapılırsa da tersine, CO2 salımı azalmaktadır.

İnsan kaynaklı faaliyetlerden yayılan karbon salımlarının büyük bölümü (% 45) atmosfere yayılırken, geri kalanı, eşit oranlarda (% 27) okyanuslara ve karasal rezervuarlara yayılır. Okyanuslarda, CO2'in deniz suyu ile reaksiyonu sonucunda oluşan karbonik asit, asiditenin yükselmesine ve doğal dengenin bozularak, çeşitli canlı türlerinin yok olmasına neden olur. Mercanlar ve kabuklu deniz hayvanlarının gelişimleri olumsuz etkilendir; mercan kayalıklarını barınak yapan deniz canlılarının barınaksız kalmalarıyla, gıda zinciri zarar görür.

Metan (CH4), özellikle petrol, doğal gaz ve kömürün aranması, üretimi ve taşınması süreçlerinde yayılmaktadır. Bunun yanı sıra; hayvancılık, tarımsal faaliyetler, belediye atıklarındaki organik maddelerin çürümesi süreçleri de metan salımının kaynakları arasındadır.

Azot oksit (N2O) tarımsal faaliyetler sırasındaki gübre kullanımı, fosil yakıt ve katı atıkların enerji/elektrik üretim amaçlı yakılması ve atık su işlemleri sırasında yayılmaktadır.

Florlu gazlar (hidroflorokar-

Okyanuslarda, CO2'in deniz suyu ile reaksiyonu sonucunda oluşan karbonik asit, **asiditenin yükselmesine ve doğal dengenin bozularak, çeşitli canlı türlerinin yok olmasına neden olur.**

bonlar, perflorokarbonlar, kükürt heksaflorid ve azot triflorid) sentetik maddelerdir ve çeşitli endüstriyel işlemler sürecinde yayılırlar.⁵ Bu gazlar, ozon tabakasının delinmesine neden olan bazı maddelerin (kloroflorokarbonlar, hidroflorokarbonlar, halonlar) yerine kullanılırlar. Ancak küresel ısınma potansiyelleri çok yüksektir. •

(Gelecek ay: **Karbon ayak izi**)
necdetpamirbd@gmail.com

Kaynatça: 1- Rapor: "Global Warming of 1.5 °C", IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli); https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/06/SR15_Full_Report_High_Res.pdf **2-** ppm: parts per million (milyonda bir parçacık) **3-** https://energyeducation.ca/encyclopedia/Greenhouse_effect **4-** https://energyeducation.ca/encyclopedia/Global_warming_potential **5-** ABD Çevre Koruma Ajansı (EPA), <https://www.epa.gov/ghgemissions/overview-greenhouse-gases>

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi doğal ışık kaynağı değildir?
a-Yıldız
b-Ateş Böceği
c-Ay
d-Güneş

2-Aşağıdaki turistik yerlerden hangisi Güneydoğu Anadolu bölgesindedir?
a-Damlataş Mağarası
b-Balıklı Göl
c-Ihlara Vadisi
d-Yedigöller

3-Hangisi eğitici ve öğretici şiir türüdür?
a-Didaktik
b-Epik
c-Lirik
d-Pastoral

4-Aşağıdakilerden hangisi bir rengi ifade etmek için kullanılır?
a-Manganez
b-Manyez
c-Magenta
d-Magnezyum

5-Demir elementinin vücutta depo edilme şekline ne ad verilir
a-Demas
b-Tremor
c-Juvenil
d-Ferritin

6-“Seciye” ne demektir?
a-Dil
b-Huy
c-Yüz
d-Kader

7-Açık alan korkusuna,tıpta ne ad verilir?
a-Agorafobi
b-Klostrrofobi
c-Nozofobi
d-Gamofobi

8-Aşağıdakilerden hangisi yoğunluk ölçmeye yarayan araca verilen isimdir?
a-Altimetre
b-Dansimetre
c-Takometre
d-Higrometre

9-Aşağıdakilerden hangisi reklam müziği anlamına gelmektedir?
a-Spot b-Sandre
c-Cıngıl d-Allegro

10-“Prodüktivite” kelimesinin eş anlamlısı hangisidir?
a-Eşitlik
b-Sermaye Birikimi
c-Üretkenlik
d-Tasarruf

11-Şiirde mısraların sonlarındaki kelimelerin sağladığı ses benzerliğine ne denir?
a-Ulama
b-Aruz
c-Ses Benzeşmesi
d-Kafiye

12-Yüksek bir yerden bakılınca göz önüne serilen geniş manzaraya ne ad verilir?
a-Panorama
b-Mehtap
c-Leb-i Derya
d-Graffiti

1912 Mürefte-Tekirdağ Depremi Olduğunda Türkiye ile Dünyaya Kolera Salgını Geldiği

Unutulmasın!

Yazan: Prof. Dr. Övgün Ahmet ERCAN
Jeofizik Y. Mühendisi İTÜ Maden Em. Öğr. Üyesi

Unutulmasın; tarih eğer ders alınmazsa yineler. 8 Ekim 1912’de Balkanların en küçük ülkesi Karadağ (Montenegro-Tırnagora), 12 Ekim’de ise Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan Osmanlı’ya savaş açması sonucu başlayan Balkan Savaşı ile bu küçük topluluklar Türklerin üzerine çullandılar. Yanya Kalesi Yunanlarca, İşkodra Kalesi Arnavutlarca, Edirne Kalesi Bulgarlarca sarılmıştı. »

Depremden sağ kurtulanlar Balkan Savaşı ile kılıçtan geçirilmiş, kurtulup kaçanlar ise kolera salgınından kırılmışlardı.

**Tam bir kıran
üstüne kıran!**

Türk orduları hiç savaşmadan, topu, tüfeği bırakarak, bozguna uğrayarak, silah ile er sayısı olarak daha üstün olmasına karşın, ordunun savaşma niteliği olmadığından topluca kaçmaya başlamıştı.

Koskoca Osmanlı ordusunun kaçtığını gören Balkanlardaki Türk ulusu yokluk, açlık içinde, korumasız anayurda doğru yola çıktı. Kağnıdan başka aracı olmadan, her edinimlerini geride bırakarak, bir şose yolu bile olmayan İstanbul'a doğru kaçmaya başladılar. Arkadan gelen, ayaklanmacılar yaşına bakmaksızın yakaladıkları Türk'ü kılıçtan geçirdiler, kadınları, kızları iğdiş edip karınlarını deştiler. Kimileri dağ başlarına sığındı. Bu yaşanan yeryüzünün en büyük acımasız öldürmesi, insanlık tarihinin yazdığı en büyük Türk soykırımıydı.

Ne sözde uyar, yayılmacı Batı ne de Konstantiniye'de oturan padişah ne İttihad ve Terakki kılımları kıpırdatmadı.

Öştü-düşman orduları, bu bozguna inanamıyor, savaş alanlarında görülmeyen Osmanlı ordusunun vagonlarca yiyeceği,

vagonlarca silahı, yüzlerce topu bırakarak kaçmasına şaşırılmışlardı.

Osmanlı dedikleri meğer içi boş bir çuvalmış! İnanamıyorlardı.

Koskoca Osmanlı İmparatorluğu yeni bitme Balkanlılar önünden arkasına bakmadan kaçmaktaydı. Kaçarken yakalanan erlerden kılıçtan geçirilenlerin yaklaşık sayısı 20 bini bulmuştu. İstanbul'a göçmek, kaçmak üzere 1 milyon 200 bin Türk yollara düşmüş, bunun yalnızca 600 bini Anadolu'ya varabilmiştir. Balkan yolları, tarlaları Türk kanıyla sulanmıştı. Çoğu, arkadan kovalayan çetelerce kılıçtan geçirilmiş, kimisi açlık, pislikten gövmeye-koleraya yakalanıp

Balkan Göçü. Yıkılan, yakılan köylerini terk etmek zorunda kalan aileler. (1912)

öldürülmüştü. Yola çıkanların 200 bin kişisi Yunanistan'dan kopup gelmişti. Yollar yolaklar, bağlar evler, düzler dağlar kıpkırmızı Türk kanıyla ala bulanmıştı.

Türkleri kovalayan yağlı-düşman, Büyükçekmece-Çatalca'ya dek gelmişti. Yağı da yorgundu, ilerlemesi güçtü. Baş sömürücüler, İngiltere ile Fransa İstanbul'u (Çarigrad) Bulgarlara bırakmamak için saldırganlara "dur" dedi de, tarihin akışı değişti.

İşin ilginç yanı, Konstantiniye'nin düşebileceğini düşünerek, "Konstantiniye'deki Hristiyanların yaşamını güvence altına almak" gerekçesiyle, İngiliz, Fransız donanması Boğaziçi'ne girdi, karaya er çıkardı. Sanki Devlet-i Aliye-i Osmaniye değil, "Nasrettin Hocanın Türbesi" durumuna düşmüştü koskoca

Fatih'in, Kanuni'nin ilhanlığı. İşte bu ölçüde onur kırıcı bir dönemdi 1912.

Balkan Savaşı Frenklerin "dur" demesiyle 17 Kasım 1912'de bitmişti. Bu yeryüzünün gördüğü en büyük yenilgi, en büyük bozgundu. Tarih, böyle büyük bir yenilgiyi, toplu kıyımı, soykırımı yazmamıştı. Türkler yüzyıllarca süren savaşlarla aldık-

ları Avrupa topraklarını yalnızca bir ayda elden çıkarmıştı. Bu olay, Türk tarihine büyük bir kara leke olarak düştü. Yağıya baturca direnen Yanya, İşkodra, Edirne Burgazları-kaleleri kalan 6 ile 7 ay içinde açlıktan, cephanesizlikten birer birer, ardi ardına düştü. Direnenler kılıçtan geçirildiler. Türkler bir daha dönmeksizin Avrupa topraklarını yitirmişlerdi.

Bu yitimlerle acımız çok büyükken, Balkan Savaşı başlamadan

2 ay önce, bu kez Trakya'ya bir deprem ile çok büyük bir kıran geldi. 7 Ağustos 1912 gecesi 03:55'te Şarköy-Mürefte (Tekirdağ) odaklı yaklaşık M7,3 büyüklüğünde bir deprem gümbürdeye gümbürdeye gelmişti. Ortalık toz duman olmuş, göçükler altında çığırı-

Şarköy-Mürefte Depremi (7 Ağustos 1912)

nanlar, yoksulluk, çaresizlik içinde kurtarılmayı boşu boşuna bekletiler. 5 bin 500 kişinin yaşadığı Şarköy'de Türkler, Ermeniler, Musevi ile Çingeneler uyurken göçük altında kalmış yıkılmayan yapı, cami, kilise kalmamıştı. Depremle çıkan yangınlar konutları yakıp geçmişti. 200'ün üstünde kişi ölmüş, 150 kişi yaralanmış, Mürefte'de ise 707 kişi

ölmüştü. Depremın yol açtığı yıkıntılar, dokuncaları incelemek için Ahmet Muhtar Paşa Hükümeti Şarköy'e Atina'dan bir Yunan jeofizik sayışmanı-mühendisi göndermişti. Çok sayıda andık-hayvan göçük altında kalmış, içme suyu kuyuları bozulmuş, su sıkıntısı çekilmiş, yağma başlamıştı. Evsiz barsız kalan kişiler için İstanbul'dan deniz yoluyla çadır ile yiyecek istenmişti.

Bu deprem sırasında, olası Balkan Savaşı'na karşı savunmaya hazırlanan ordu birlikleri Tekirdağ'da bulunuyordu. Onların da, yiyecek, giyecek yedekleri ile kışlaları, yolları dokunca görmüştü.

Yörede bulunan on binin üzerindeki er yiyeceksiz kalmıştı. Savaşın başlamak üzere olduğu bir sırada olan deprem çok etkili olmuştu.

Balkan bozgunuyla, bütün Trakya ile Çanakkale bölgesinde oturanlar, ayrıca 1912 Depremi'nden sağ kurtulanlar depremden yalnızca bir iki ay sonra 20 Ekim 1912'de başlayacak Balkan Savaşı ile kılıçtan geçirilmişti. Bozgunun kurtulup kaçanlar ise çıkan göverme-kolera salgımından kırılmışlardı. Tam bir kıran üstüne kıran!

Bu iki büyük kırim yetmezmiş gibi, 1914'te de aslı 1. Kayayağı (petrol) Savaşı olan I. Dünya Sa-

vaşı patlayarak Osmanlı'nın son toprakları kapanın elinde kalmış, Çanakkale'de kopan savaş 218 bin kişiyi alıp götürmüştü. Sıvaksal-siyasi deprem en büyüğüdü. Ülkemizi, kaynaklarımızı, onurumuzu yitirmiştik.

Ağzımdan yel alsın, şimdi de, Korona salgını ortalığı kasıp kavuruyor. Her ne kadar ben 2045'ten önce beklesem de, depremin "Valla

billası olmaz", eğer Kuzey Marmara'da M7,0 dolayında bir deprem olursa, yalnızca İstanbul'da kişi yitimi korkarım ki, 5-6 milyonu bulur. Bunun üzerine çökmüş bir Türk kıskılı-ekonomisi, çöken tarımı, yaşam pahalılığını,

doların yükselişini, borçların artışını, gittikçe kuruyan su kaynaklarımızı, komşularla olan çatışmalı durumumuzu, içimize giren 5 milyon Suriyelilerin, yoksulluğun yaratabileceği sıkıntılarının sonuçlarının ne olabileceğini düşünmek bile istemiyorum.

Mürefte Depremi, Balkan Savaşı ile Kolera salgınının üst üste geldiği anımsanarak, "Olmaz bi şey yahu", demeden, Türkiye'de didişmeler bırakılıp, Merkez yönetimle, yerel yönetimler, yarın benzer bir olayın olabileceğini düşünerek hazırlıklı olmalıdır.

Çok geç olmadan. •

**Türkler
bir daha
dönmeksizin
Avrupa
topraklarını
yitirmişlerdi.**

Siyasalın Görünümleri

Barbaros Eneç

Popülizm Çağında mıyız?

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Yeni bir küresel ekonomik çöküşü ve demokrasinin bir kez daha popülist güçlerle imtihan edildiği yeni bir temsil krizini yaşıyoruz. Daha önceki yazılarımızda günümüzde en çok konuşulan rejim olarak popülizmden bahsettik. Yeni binyılda neredeyse her yapılan seçimden ya da referandumdan sonra popülizm kazandı denmeye başlandı. Modern dönemde popülizmin köklerini ilk olarak 19. yüzyıl sonundan iki savaş arası yıllara kadar geçen dönemde önsel formlar olarak, ABD, Rusya, Meksika, Arjantin, Brezilya ve Fransa'da gözlemledik. Bu dönemde popülizm Rus Narodnik hareketi ve Amerikan Halk Partisi ile örneklendirilir. »

Önsel form demekten kasıt ise bu hareketlerin ön modern demokratik tarımsal hareketler olmasındandır. İlk modern popülist rejim 1945'lerde, ABD'de değil, Arjantin'de ortaya çıktı ve sadece muhalefet değil yönetme gücünün de olduğunu gösterdi. Yaşadığımız son 10 yılda ABD'yi hakimiyetine almış durumda. Siyaset yorumcuları ve failler

ve popülizm sıklıkla tek bir bütün oluşturacak şekilde birleştirilmesine karşın, aslında birbirine alternatif temsil ederler. Genelde, popülizmin içeriğinden ziyade, Hugo Chavez ya da Donald Trump gibi liderlerin tarzına vurgu yapılıyor.

Nasıl ki sosyal demokrasi ve marksizm faşizmin doğumunda yer almışsa, doğrudur, modern

popülizm de faşizmden doğmuştur. Faşizmin yenilgisi ile birlikte yeni bir popülist modernite doğmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra aydınlanma karşıtı mirası Soğuk Savaş Dönemi'ne uygun olarak yeniden formüle edilerek iktidara gelmiştir. 1945 itibarı ile popülizm faşizmin diktatoryal boyutlarından feragati temsil ederek gelişti. Faşizmin yenilgisinin bir sonucu olarak reform yapmaya girişmiş ve faşist mirası demokratik kurguya göre yeniden yo-

rumlamıştır. Popülizm savaştan sonra faşizmin uygarlık üzerinde yarattığı etkinin bir sonucu olarak doğdu. Savaş sonrası dönemde liberalizm ve komünizm arasında yeni bir üçüncü yol haline geldi. Modern

Popülizm savaştan sonra faşizmin uygarlık üzerinde yarattığı etkinin bir sonucu olarak doğdu.

Savaş sonrası dönemde liberalizm ve komünizm arasında yeni bir üçüncü yol haline geldi.

popülizmi tanımlamak için onu, liberal siyasi düşüncenin karşısına koyup, seçkinlere karşı güçlü liderlerin halk adına konuştuğu kitlesel tepkiyi betimliyorlar. Genel bir kanı olarak günlük konuşmada faşizm

popülizmi şöyle sınıflandırabiliriz:

- Klasik popülizm: Arjantin’de Peron, Brezilya’da Vargas gibi savaş sonrası Venezuela, Peru, Bolivya deneyimleri

- Neoliberal popülizm: Arjantin’de Carlos Menem, Peru’da Fujimori, İtalya’da Berlusconi deneyimleri

- Neo-klasik sol popülizm: Arjantin’de Kirchner, Venezuela Chavez, Bolivya Morales, İspanya Podemos, Yunanistan Syriza deneyimleri

- Neo-klasik sağ popülizm: Macaristan’da Orban, Fransa’da Marine LePen sayılabilir.

Popülizm siyasi sistemden dışlanmış olduğunu ve halihazırdaki demokratik kurumlar tarafından temsil edilmediğini düşünenler için cezbedicidir. Popülizm yekpare halk adına konuşur, bunu da demokrasi adına yapar. Fakat burada demokrasi dar bir çerçevede, liderin arzularının bir ifadesi olarak tanımlanır. Popülizm basit bir şekilde yalnızca seçkinlere karşı bütün halkı temsil ettiği iddiasıyla tanımlanamaz. Bütün halk adına hareket etmeyi istemekle kalmaz, ayrıca liderlerinin bizzat halkın kendisi olduğuna ve vekaleten her türlü kararı alması gerektiğine inanırlar. Fakat lider teoride halkın vücut bulmuş hali olsa da pratikte yalnızca kendi taraftarlarını temsil eder. Lider halkın yerine geçer, onun sesi haline gelir. Karizmatik bir

lider kavrayışı olmadan popülizm güdük kalır. Seçimlerde belirli koşulların ürünü olarak ortaya çıkan çoğunluğun iradesini kazandığında, bu irade gerçek halk adına hareket eden liderin arzularıyla tek bir bütün oluşturacak şekilde birleştirilir. Liderin yönlendirilip kendisinde cisimleştiği kurgusal bir birleşik halk icat edilir. Popülistlere göre demokrasiye karşı olan kendileri değil, düşmanlarıdır. Popülistler için diktatörlük, düşmana atfedilen bir metafordur. Örneğin bu düşman Arjantin’de anti-Peronizm, Venezuela’da emperyalizm, İngiltere, Fransa, Almanya’da Avrupa Birliği’dir. Siyasi muhalifler, halk düşmanı olarak algılanır. Bilerek ya da bilmeyerek, seçkinlerin ve çeşitli gayrimeşru yabancıların safında olan düşmanlardır.

Popülizm yekpare halk adına konuşur, bunu da demokrasi adına yapar.

Popülistler, ilgilerini gerçekliğin kendi görüşlerinin çeşitli gerekleri doğrultusunda yorumlanması ya da yeniden kurgulanmasını yöneltirler. Hakikat sonrası toplum ile popülizmin el ele yürüme bu yüzdendir. Beğenmedikleri her şeyi medyanın yalanları, ülkeye karşı düzenlenmiş iç ve dış komplolar olarak teşhir ederler. Popülistler, demokrasi oyununun bir parçasıdır. Plebisiter bir siyaset anlayışını ön görürler.

Sürekli seçimler ile onaylanmak isterler. Tarihsel bir çerçeve içinde belirlenmişler ve siyasi kriz ortamlarında gelişip, serpilirler. Popülizm eşitsizliğin, gelir uçurumunun büyüdüğü ve demokratik temsiliyetin meşruiyetini kaybettiği

Popülizm eşitsizliğin, gelir uçurumunun büyüdüğü ve demokratik temsiliyetin meşruiyetini kaybettiği yerlerde gelişen bir siyasal formdur.

yerlerde gelişen bir siyasal formdur.

Modern siyasete verilmiş anti-liberal demokratik bir tepki olan popülizm siyasetin her iki kutbunda da yer alır. Siyasi yelpazenin sonunda ve sağında duran türlü türlü popülizmler arasında önemli farklılıklar olduğu gibi, muhalefetteki popülizm ile iktidardaki arasında da farklılıklar hatta zıtlıklar vardır. Sol popülistler, siyasi görüşlerinin karşısında yer alanları halk düşmanı olarak gösterirler. Güney Avrupa, Afrika ve Latin Amerika'daki sol popülist hareketlerde, faşizmi, emperyalizmi, sömürgeciliği, ırkçılığı ve diktatörlüğü reddeden bir mil-

liyetçilik biçimini aldı. Sağ'da ise resim, etnisite ve memleketin asıl sahipleri temelinde oluşturulmuş halk kavrayışından dolayı yabancı düşmanlığı olarak çizilir. Muhalefetteki popülizm bir protesto hareketi olarak belirir ve seçkinlerin toplumun önemli

kesimlerini temsil etme kapasitelerindeki sınırları açığa vurur. İktidarda ise, halk egemenliğine dair iddiaların önünde sınır görmez, öyle ki seçimlerde rejimi destekleyen çoğunluk oylarını halkın ve ulusun arzularıyla bir ve aynı görür. Muhalif bir hareket olarak, halkın hayal kırıklıklarının an-

laşılmasına katkıda bulunur, fakat aynı zamanda büyük nüfus kesimlerinin sahip olduğu önyargıların açığa çıkmasına da yol açar. İktidar iken, halkın tam temsilini talep eder fakat bunu iktidarın tümüyle lidere devri olarak anlar.

Popülizm siyasi görüş olarak bir sarkaç gibi hareket eder fakat yine de bazı temel özellikleri sabittir: Aşırı kutsallaştırılan bir siyaset anlayışı, seçkinlere karşıtlık, karizmatik lider anlayışı, siyasi karşıtların düşman olarak görülmesi, yürütme organını güçlendirirken yasama organının söylemsel düz-

lemde sık sık ikincilleştirilmesi, bağımsız gazeteciliği sindirmek için çaba, popüler kültür ve şöhret kültürüne büyük önem... Popülizm genellikle siyasi hakları kısıtlasa da sosyal hakları genişletmiştir.

Popülizm hem seçimlerde hem de sokaklarda, kurumların, prosedürlerin hem içinde hem dışında olmak üzere ikili bir mesruiyet

kaynağına sahiptir. Halka karşı seçkinler şeklindeki popülist görüş, hegemonya mücadelesinin merkezinde yer almıştır. Popülizm iktidara geldiğinde genellikle yeni bir dönüşüm başlar, bu bir yandan halk desteğini ve toplumsal kutuplaşmayı artırırken diğer yandan yurttaşları siyasi kararlara anlamlı bir biçimde alıkoyan yeni bir elitler grubu yaratır.

Popülistler, medyaya aşırı önem vererek, siyasetin merkezine koyarlar. Siyaset bir gösteri haline getirilerek, halkın “gerçek” çıkarlarını savunanlar ile diğerleri arasında cereyan eden kültürel savaş halinde aktarılır. Burada dikkat çeken bir unsur, popülistlerin

bağımsız medyayı şeytanlaştırıyor olması. Fakat sosyal medya dahil yeni iletişim kanallarının yaygınlaşması ile birlikte değişim de geldi. Çoğu lider, medyayı devre dışı bırakıp, yurttaşları ile doğrudan bağlantı kurmaya başladı. D. Trump’ın seçim başarısında, başta Twitter olmak üzere daha doğrudan elektronik iletişim araçlarını birleştirmesinin

katkısı büyüktür. Sosyal medya ile popülizm birbirleri için yararlanmış gibiler.

Popülizmin Avrupa’da sahne alışı, Avrupa Birliği’nin uluslararası temellerini yok etme arzusu ile gerçekleşti. Bu ulusa bir dönüşü, dikey bir demokrasi düşüncesini, ve yabancı düşmanlığı geleneklerinin açığa vuruluşunu ifade eder. Amerika Birleşik Devletleri’nde Çay Partisi’nin (Tea Party) müesses

nizama yönelik saldırılarından, partiler arası karşılıklı diyalogu öne çıkaran siyasi teamülleri hedef alan, yerlici ve ırkçı tavırlarla ortaya çıktı. Bütün bunlar, Donald Trump’ın başarısında cisimleştiler. D. Trump vakasına bakarsak,

Popülistler, medyaya aşırı önem vererek, siyasetin merkezine koyarlar.

Siyaset bir gösteri haline getirilerek, halkın “gerçek” çıkarlarını savunanlar ile diğerleri arasında cereyan eden kültürel savaş halinde aktarılır.

aslında 1970'lerin sonunda Newt Gingrich'in Kongre seçim kampanyasından itibaren başlayan bir dalganın tepesini görürüz. Gingrich artık siyaseti ve seçimleri bir savaş alanı olarak belirleyip, tarafların o doğrultuda belirlenmesi hareketini başlattı. Son başkanlık seçimlerinde göçmen karşıtı yabancı düşmanlığı özelliikle merkezi bir yer tutmuştur. Irkçılık, Obama'nın 2008 Krizi'ne verdiği ılımlı tepkinin uyandırdığı neoliberal korkular bu bağlamda önemliydi. Çay Partisi, seçmenleri, kutuplaştırıcı bir siyasete, Obama'yı şeytanlaştırmaya ve ayrıca "birther" (Obama'nın ABD'de doğmadığını, doğum belgesinin sahte olduğunu savunan hareket) hareketinin en büyük destekçilerinden olan Donald Trump'a yönlendirdi. Trump'ın başkan seçilmesi ise tüm popülist liderlerde olumlu yankılar yaptı.

Hatta İtalyan lider Beppe Grillo, Trump'ın zaferinin dünya tarihinde bir dönüm noktası olduğunu iddia ederken, Marine LePen, halk iradesinin seçkinler üzerindeki zaferini ifade ettiğini öne sürmüştür. LePen, kendi başkanlık seçiminde, "bu seçim bir uygarlık seçimidir" iddiası ile artık ayırımın sağ ile sol arasında değil, vatansızlarla, küreselleşmeler arasında olduğunu belirtmiştir.

Popülizm ile ilgili bütün bu saydıklarımız, küreyi sarıyor. ABD'den, Macaristan'a, Hollanda'dan Tayland'a hiç bir siyasal sistem bu akımdan ari değil. Halk egemenliği nosyonu tarihte hem eşitlikçi hem de otoriter sonuçlar yarattı. Demokrasi dışı bir yönetime kayma potansiyeli taşıyan popülizmi, kurumlar ve değerler ile çerçevelendirmek gerekir. •

barbarosenebcd@gmail.com

Leonardo Da Vinci'nin Vitruvius Adamı Hakkındaki Yorumu

"Eğer bacaklarınızı boyunuzun 1/4 oranında kısaltacak kadar açar ve kollarınızı iki yana uzatıp, orta parmaklarınızı başınızın en üst noktasıyla aynı düzleme gelecek şekilde kaldırırsanız, göbek deliğiniz, dışarı doğru açtığınız kol ve bacaklarınıza temas eden bir dairenin merkezi olur. Bacaklarınız arasındaki boşluk bir eşkenar üçgen oluşturur. Kollarını iki yana açmış insanın eni boyuna eşittir."

Ressam figürün uyumlu oranlarını, bileşenler aynı anda hem ayrı ayrı, hem de birlikte görülecek şekilde resmetmiştir. Kompozisyon tasarımına bir bütün olarak bakılıp bir arada ve sadece bileşenlere bakılıp ayrı ayrı görülebilir.

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin zertem

Durdurun Dünyayı İnecek Var!

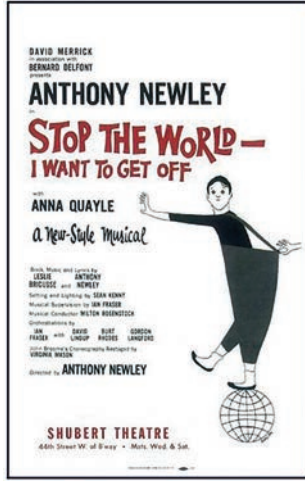
Bilenler bilir, ama ben yine de diyeyim: Durdurun Dünyayı İnecek Var, Anthony Newley'in romanından Leslie Bricusse'un oyunlaştırdığı, Orhan Duru'nun Türkçeleřtirdiđi bir müzikal tiyatro eseri. 1969 yılında izlemiştim, Ankara Sanat Tiyatrosu'nda Genco Erkal'ın baş rolünü oynadığı; taşralı yoksul bir gencin kentteki yükselişini anlatan, dünyanın gidişatının yanı sıra ülkemizin içinde bulunduğu durumunu da eleştiren bu oyunu. »

Genco Erkal'ın Birkan Özdemir ile birlikte sahneye koyduğu; Nevra Şirvan, Sevinç Kürşat, Ögül Tuncay, Birkan Özdemir, Erkan Yücel, Rana Cabbar ve Cengiz Saner'in diğer rolleri paylaştıkları, oyunun müzik yönetmeni Sabahattin Kalender'in de Erol Ergüler, Gündoğdu Doğan, Savaş Gürmeriç ile birlikte orkestrayı oluşturduğu; dans düzeni

Cengiz Saner'e, dekor ve kostüm tasarımı Osman Şengezer'e ait olan bu müzikal Ankara'dan sonra İstanbul'da da oldukça ses getirmiş, o sıkıntılı günlerde seyircinin yüreğine su serpmiştir

Zor yıllardı o yıllar... Fransa'da, Nanterre Üniversitesi'nde eğitimde reform isteği ile 6 Mayıs 1968 günü başlayan gençlik hareketleri, tüm dünyaya yayılarak bizi de etkilemişti. 10 Haziran 1968 günü, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin işgali ile başlayan boykot filolojilerde Latince derslerinin, tüm bölümler için lisan barajının kaldırılması, başarısız öğrencilerin belge verilerek okuldan uzaklaştırılmasına son verilmesi, birinci sınıflarda ve filolojilerde 3. sınıfta sınavların kaldırılması gibi eğitimin

Anthony Newley'in romanından Leslie Bricusse'un oyunlaştırdığı tiyatro eserinin afişi

iyileştirilmesi ile bağdaşmayan bir harekete; üniversite gençliği arasındaki sağcı ve solcu ayrımı da giderek artan çatışmalarla bir kabus dönüştü. İstanbul Taksim Meydanı'nda 16 Şubat 1969 günü 76 gençlik örgütünün katıldığı 6. Filo karşıtı gösteriye sağıcların sopalı, taşlı ve bıçaklı saldırısı sonunda meydana gelen Ali Turgut Aytaç ve Du-

ran Erdoğan'ın polislerin gözleri önünde öldürüldüğü Kanlı Pazar gününden sonra giderek daha da arttı.

Bu olaylar karşısında halkın içine düştüğü ümitsizliğini gidermek, Anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle demokratik kurallar çerçevesinde gerçekleştirmek vaadi ile Komuta Konye'nin işbaşına getirdiği 12 Mart Hükümetleri döneminde Anayasanın öngördüğü özgürlüklerin kısıtlanması, haksız yasaklar, tutuklama ve işkenceler ülkemizde hayatı daha da çekilmez bir hale getirdi.

12 Mart 1971 sonrasında da sürdü bu kâbus faili meçhul cinayetler, Malatya, Maraş, Çorum katliamları ve kardeş kavgalarıyla. Kenan Evren, Nurettin Ersin, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer, Sedat Celasun da 12 Eylül 1980 Darbesi ile önceki

komutanlarının bıraktığı yerden alıp Anayasayı kuşa çevirdiler. Sadece Anayasayı kuşa çevirmekle kalmadılar, 71 üniversite personelinin görevlerinden uzaklaştırdılar. 38 profesör, 25 doçent, 10 yardımcı doçent ile birlikte binlerce kamu çalışanı farklı görevlere atandı. 1 milyon 683 bin kişi fişlendi, 230 bin kişinin yargılandığı Devlet Güvenlik Mahkemesi idam cezası istenen 7 bin kişiden 517'sinin idamına hükmetti.

Siyasi partiler ile Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Kızılay dışındaki derneklerin faaliyetlerine son verilen; Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alpaslan Türkeş'in tutuklandıkları bu dönemde idam cezası verilenlerden "Asmayalım da besleyelim mi?" denilerek 26 siyasal suçlu, 23 adi suçlu ve 1 Asala militanı ile birlikte asıldı. 71 bin kişi Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163. Maddelerinden, 98 bin 404 kişi örgüt üyesi olmak suçundan yargılandı. 388 bin kişiye pasaport verilmedi. 30 bin kişi sakıncalı olduğu için işten atıldı. 14 bin kişi de yurttaşlıktan çıkarıldı. 30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti. Kuşkuyla bir şekilde ölen 300 kişiden 171 kişinin işkence nedeniyle öldüğü de sonradan belgelendi. Ama çile bitmedi. 1993 yılın-

da da Sivas'ta Madımak Oteli'nin ateşe verilmesi sonucu yakılarak öldürülen 33 yazar, ozan ve düşünür ile kavrulan yüreklerin güçleri de yetmedi dünyanın bu gidişatını durdurmaya. Yaşadığımız olaylar nedeni ile halen de yetmiyor...

İnsanlık tarihi, ne yazık ki "durduruncu dünyayı incek var" dediyecek olaylar ve haksızlıklarla dolu. Gözleri doymayan muhteris yöneticilerin neden olduğu en

1993 yılında Sivas'ta Madımak Oteli'nin ateşe verilmesi sonucu yakılarak öldürülen 33 yazar, ozan ve düşünür ile kavrulan yüreklerin güçleri de yetmedi dünyanın bu gidişatını durdurmaya.

Bu dehşet verici olaylar, ellerinden bir şey gelmeyen insanları “durdurun dünyayı inecek var” dedirten insanlık dışı olaylardı.

acımasız olanları da milyonlarca insanın kendi iradeleri dışında yer alıp öldükleri, öldürdükleri, yaralanıp yaraladıkları; sefalet ve yoksulluğa neden olan Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı ve 1955 yılında başlayan on yıl süren Vietnam Savaşı. Bu dehşet verici olaylar karşısında ellerinden bir şey gelmeyen insanları “durdurun dünyayı inecek

var” dedirten insanlık dışı olaylardı. Birinci Dünya Savaşı’na gönüllü olarak katılıp savaşın anlamsızlığını kavrayan, İkinci Dünya Savaşı öncesinde savaş ve Nazi karşıtı düşünceleri nedeniyle 1933 yılında Naziler tarafından eserleri yakıldıktan sonra sonra ülkesini terk eden Stefan Zweig, durduramadığı bu gidişata tahammül edemediği için karısı Lotte Altmann ile birlikte intihar etti 22 Şubat 1942 günü. Savaşın korkunçluğunu ve anlamsızlığını anlatan romanı 1929 yılında yayımlandıktan ve yine 1933 yılında Naziler tarafından yakılan ve 1938 yılında vatandaşlıktan çıkarılan; kız kardeşi Elfriede Scholz, Nazi propagandası yaptığı için idam edilen Erich Maria Remarque da 1939’da

Amerika Birleşik Devletleri’ne göçmek zorunda kaldı. “Ben, Heinrich Mann; Ernst

Naziler tarafından eserleri yakıldıktan sonra sonra ülkesini terk eden Stefan Zweig, durduramadığı bu gidişata tahammül edemediği için karısı Lotte Altmann ile birlikte intihar etti.

Glaeser, Erich Kästner, Maria Remarque'nin yazılarını ateşe veriyorum,” diyen Hitler'in propaganda bakanı Joseph Goebbels'in bu sözleri ile başladı Almanya'nın tüm meydanlarındaki kitap yakma olayları. Seçim kampanyaları çelik, silah ve mühimmat üretimiyle ünlü Krupp başta olmak üzere endüstri, finans ve sigorta devlerinin büyük miktarda destek sağladığı Hitler; Berlin'de bir spor salonunda yaptığı konuşmada “Alman halkı, bize dört yıl zaman verin ve ben size yemin ediyorum ki, bu işin başına nasıl geçiyorsam öyle gideceğim.” diyerek geçti bir daha gitmemek üzere Almanya'nın başına. Sonra da bütün dünya ihtirasının ve faşizmin kurbanı oldu.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1940'lı yıllarda başlayan ve 1950'li yılların sonuna değin süren yıllar boyunca bu gidişata son verilsin diyen düşünür, yazar ve sanatçılar komünist ya da komünist duygudaşı olmakla suçlanıp, özel ve devlet kurumlarınca saldırgan soruşturmalar sonucunda işlerinden kovuldular, işyerleri yok edildi ve tutuklandılar. Sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde değil daha birçok ülkede yaşandı benzeri olaylar. Sanat ve gerçek sanatçılar ile insandan yana düşünürler bütün bu olup bitenler karşısında susmayıp karşı çıktılarsa da halkların yanlarında saf tutmasını sağlayamadılar. 1964 yılında Jean Paul Sartre'ın, Nobel Ödülü'nü ile küçümsenmeyecek ölçüde parayı, yazarı ödülü veren

“Alman halkı, bize dört yıl zaman verin ve ben size yemin ediyorum ki, bu işin başına nasıl geçiyorsam öyle gideceğim.”

kuruma bağlı kılacağı ve kurumun ödüllерinin geçmişte bütün ülkeler ve ideolojilerden yazarlara eşit davranılarak dağıtılmadığı için reddetmesi de kimi sanatçılar için örnek olamadı.

Bugün de dünyamız bölgesel savaşlar, milyonlarca insanın maruz kaldığı açlık ve susuzluk, gelir ve eğitim eşitsizliği, çevre sorunları ile adaleti boşlayarak dönüp durmakta. Tek çare hep birlikte iyi insanlar olmayı başarmak, başkaları için iyi şeyler düşünüp iyi şeyler yapmak; yapabilmeyi başarabilmek.

“Durdurun Dünyayı İnecek Var,” demek ne yazık ki yetmiyor...•

tekinozertembd@gmail.com

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Başkasının zararına sevinmenin gizli hazzı

1

Schadenfreude yani başkalarının zararına sevinme duygusu, bize suçlu bir hazzın getirdiği keyifli anları yaşatır. Fakat bir yandan da, bu başkalarının yaşadığı talihsizliklerde mutluluk bulma duygusu, toplumu bir araya getirmede önemli bir rol oynar.

Geçenlerde biraz süt almak için köşedeki dükkâna gittim ve kendimi ünlüler hakkındaki dedikodu dergilerinin önünde duraklarken buluverdim. Eğer biri düşüncelerimi okuyor olsaydı, ilk içgüdüsel düşüncem şöyle olurdu: “Off, bu berbat dergileri kim satın alır ki?” Ve sonra bir tanesini aldım. Selülitler vardı, alınmış ve verilmiş kilolar; kalın-

laşmış kollar kırmızı daire içerisine alınarak işaretlenmişti... Benim beğendiğim yazı, lüks bir malikânede yaşayan bir pop yıldızı (ya da bir model) ile ilgili olan röportajdı. Ben genelde birinin lüks malikânesi hakkında bir şey işittiğimde ona imrenen biriyimdir. Fakat bu kez durum farklıydı. Yazı, kızın bir ayrılık sonrası ne denli yalnız oldu-

Manastıra dönüş, Eduardo Zamacois y Zabala, 1868.

ğunu anlatıyordu. Feci bir şekilde yalnızdı.

Etrafa şöyle bir bakındım ve dergiyi kasaya götürdüm. Göğsümü sıcak bir his kapladı, kendimi şanslı hissettim. Hayır, aslında tam olarak öyle değildi. Bu kendini beğenmişlikti. Ve evet, bu bir itiraf. Televizyonda gündüz kuşağını seviyorum. Yıllar önce kesin olarak bırakmış olmama rağmen sigara içiyorum. Sık sık geç kalıyorum ve genellikle neden geç kaldığım konusunda yalan söylüyorum. Ve bazı zamanlar başkaları kötü hissettiğinde kendimi iyi hissediyorum.

Japonların bir sözü vardır, “Başkalarının talihsizlikleri bal gibidir.” derler. Fransızlar, başkalarının acısından duyulan şeytani sevinç “joie maligne” ile ifade ederler. Bu sözcüğün karşılığı; Dancada skadefryd, İbranicede simcha la-ed, Mandarinde xing-zi-lè-huò, Rusçada zloradstvo ve Papua Yeni Gine’nin üçra Nissan Atolu’nde yaşayan Melanezyalılar için banbanam’dır. İki bin yıl önce Romalılar malevolentia dediler. Daha öncesinde Yunanlar epichairekakia olarak tanımladılar. 2015 yılında Almanya Würzburg’da yapılan bir araştırma, futbol taraf-

tarlarının rakip takım bir penaltı kaçırdığında, kendi takımları gol attığı andakinden daha hızlı ve daha belirgin biçimde gülümsediklerini ortaya koydu. Filozof Friedrich Nietzsche, “Başkalarının acı çektiğini görmek, kişiye iyi gelir. Bu ağır bir sözdür ama önemli, insani, tamamen insani bir özdür.” dedi.

İngilizcede bu kirliliği tanımlayan bir sözcük hiç olmadı. 1500’lü yıllarda birisi Antik Yunan dilinden

Başkalarının talihsizliklerinden haz duymak, kulağa önemsiz bir kötülük parlaması, anlık bir gazez gibi basit gelebilir. **Fakat daha yakından baktığınızda, yaşamlarımızın en derinde kalmış önemli kısımlarını anlayacaksınız.**

“epicuricity” sözcüğünü taşımaya çalıştıysa da bu tutmadı. Bu durumdaki sonuç çıkarılabildi ve 1926’da Spectator’dan bir gazeteci şöyle bir iddiada bulundu: “İngilizcede schadenfreude’un bir karşılığı yok. Çünkü bizde böyle bir duygu yok.” Tabii ki yanılıyordu.

Ben İngiliz’im ve diğer insanların yaşadığı aksiliklerden, talihsizliklerden hoşnutluk duymak, tıpkı havadan sudan konuşmak ya

da çay gibi benim kültürümün bir parçası. “Gurur ve Önyargı”da Bay Bennet’in en öznlü biçimde açığa vurduğu gibi: “Komşularımızla eğlenmek, sırası gelince onlara gülmek için yaşamıyor muyuz?” Hiçbir şey bizi bir milletvekilinin zimmetine para geçirmekten yakalandığındaki denli aşırı ahlâkçı ve güçlü bir riyakâr sevinç etrafında birleştiremez. Schadenfreude’

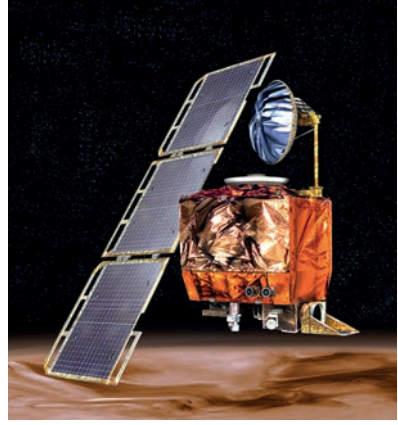

kendimiz pahasına bile karşı değiliz: George Orwell’in bir defasında söylediği gibi, İngilizler askeri zaferleri değil felaketleri kutlama konusunda eşsizdirler. (Ölüm vadisine atlarını sürdü altı yüz...*)

Biz başarısızlıklardan nasıl keyif alınacağını biliyoruz. Fakat bizden bu keyfi isimlendirmemizi istediğinizde, dilimiz riyakâr bir sessizliğe bürünüyor. Böylece algı ve mahcubiyetler engellenmiş oluyor. Ve ayrıca biz Almanca schadenfreude sözcüğünü benimsedik. Schaden hasar-zarar, freude sevinç-haz anlamına gelir.

Kimse kusurları konusunda düşünmeyi istemez. Ama bizi insan yapan şeyler, kusurlarda açığa çıkar. Başkalarının talihsizliklerinden haz duymak, kulağa önemsiz bir kötülük parlaması, anlık bir garez gibi basit gelebilir. Fakat daha yakından baktığınızda, yaşamlarımızın en derinde kalmış önemli kısımlarını anlayacaksınız.

Başkalarının felaketlerinden duyabileceğim sevince dikkatimi verdiğimde, bu sevincin içerdiği çeşitli tat ve dokular karşısında şaşkına döndüm. Beceriksizliklerin getirdiği bir keyif var. Bu yalnızca karda yere kapaklanan kayakçılarla da sınırlı değil; inanılmaz büyüklükteki çuvallamaları da kapsıyor. NASA 125 milyon dolarlık bir Mars uydusunu kaybettiğinde, ekibin yarısı emperyal ölçüm sistemini diğer yarısı ise metrik ölçüm sistemini kullanıyordu. Sonra bir de ikiyüzlüler ortaya çıktığında hissettiğim, kendini üstün gören bir hoşnutluk da var: Bir politikacı cinsel içerikli bir fotoğrafı yanlışlıkla tweetlediğinde... (Aslında doğrudan stajyerine göndermek istemişti.) Ve tabii bir de rakibin bocaladığında hissettiğin içsel zafer duygusu var. Geçen gün kafeteryada bir meslektaşım, beklediğim terfiyi alıp almadığımı sordu. “Hayır” dedim. Ve o anda, dudağının köşesindeki o belli belirsiz gülümsemeyi fark ettim. Bunu sonra teselliler izledi: “Şansa bak. Onlar kaybeder, ahmaklar.” Bense, “Az önce gülümsedin

NASA'nın Mars'a gönderdiği Mars Climate Orbiter (MCO) uydusu, neredeyse on aylık bir yolculuğun sonunda 1999 yılı Eylül ayında, Kızıl Gezegen'in yüzeyine çakılarak parçalara ayrıldı. 125 milyon dolarlık bu uydu, 11 Aralık 1998'de Mars atmosferini, iklimini ve yüzey değişikliklerini gözlemlemek için gönderilmişti. NASA mühendislerinin başarılı bir inişi gözlemlemenin ardından kutlama yapmayı umdukları günde uydunun paramparça olmasının nedeni, projenin navigasyon ekibinin metrik, uyduyu tasarlayan ve inşa eden ekibin ise İngiliz inç sistemini (emperyal ölçüm sistemi) kullanmasıydı.

mi?” diye sormamak için kendimi zor tuttum. Çünkü o kaybettiğinde -ki bazen kaybeder- ben de mutlu olduğumu iyi biliyorum. •

(Devamı Temmuz sayımızda)
sabriyeasirbd@gmail.com

* ÇN: George Orwell'in “İngilizcedeki en heyecan verici savaş şiiri, yanlış yöne taarruzda bulunan bir süvari tugayıyla ilgilidir.” ifadesini kullandığı şiir, Alfred Tennyson'un Hafif Süvari Tugayının Taarruzu (The Charge of the Light Brigade) şiiri.

Çeviri kaynağı yazı: Tiffany Watt Smith, “The secret joys of schadenfreude”, The Guardian, 14 Ekim 2018

İbrahim Refik Saydam

8 Eylül 1881günü İstanbul'da dünyaya gelen İbrahim Refik Saydam mahalle mektebinin ardından Fatih Askeri Rüştiyesi ve İstanbul Kuleli Askeri İdadisi'nden sonra 1905 yılında Askeri Tıbbiye'den Tabip Yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu ve Gülhane Askerî Tıp Akademisi'nde Embriyoloji ve Histoloji bölümlerinde çalıştı. 1910 yılında eğitim için Almanya'ya gitti. Berlin Askeri Tıp Akademisi'nde eğitim gördü. Balkan Savaşı sırasında Kolera hastalığını önleyici çalışmalar yaptı. 1914 yılında atandığı Sahra Genel Sağlık Müfettiş Muaviniği sırasında bakteriyoloji enstitüsünü örgütleyerek tifo, dizanteri, veba ve kolera aşılarının, tetanos ve dizanteri serumlarının burada üretilmesini ve I. Dünya Savaşı boyunca da ordunun ihtiyacının karşılanmasını sağladı. 9. Ordu Sağlık Müfettiş Muaviniği görevi ile Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Samsun'a çıktı. Erzurum ve

Sivas kongrelerine katıldı. 1920 yılında Doğubayazıt milletvekili oldu. Millî Savunma Vekâleti'ne bağlı Sıhhiye Dairesi Başkanı, 1923-37 yılları arasında sağlık bakanı olarak görev yaptı. Sağlık Bakanlığı döneminde sağlık hizmetlerinin temellerini attı. Ankara'da ve birçok ilde memleket hastaneleri, doğum ve çocuk bakım evleri açtı. 1928 yılında Hıfzısıhha Enstitüsü ve Mektebi'ni, İstanbul ve Ankara'da veremle savaş dispanserlerini kurdu. Mustafa Kemal Atatürk tarafından "Saydam" soyadı verildi. 1931-38 yılları arasında Millî Eğitim ve Maliye Bakanlıklarına vekâlet etti. Atatürk'ün ölümünden sonra İçişleri Bakanlığı, CHP Genel Sekreterliği ve 15 yıl Kızılay Başkanlığı yaptı. 1939-1942 yılları arasındaki Başbakanlığı döneminde de sağlık konusuna büyük önem verdi. "Devlet idaresi A'dan Z'ye bozuktur, düzeltmek ister," diyerek devlet yönetiminde köklü bir reform taraftarı oldu. 8 Temmuz 1942 tarihinde İstanbul'da hayatını kaybetti. •

Bende Kalanlar
Demir Aytaç

Ahmet Haşim ve... “Hayvanlar Arasında”

Üniversite öğrencilik yıllarımda Paris’e ilk gidişimi ve ünlü şairimiz Ahmet Haşim’in bu seyahatimde benimle beraber olmasını, bugün de aynı heyecan ve mutlulukla hatırlarım.

4 Haziran 1933’te aramızdan ayrılan Haşim ile Paris’te fiilen birlikte olmamız tabii ki olası değildi. Şair, okuyucusu üzerinde ne denli büyük etki yaratmış olmalı ki yıllar sonra dünyevi zevklerin ve sanatın zirvesinde olan bir şehirde, kısa bir düzyazısıyla ona eşlik edebiliyor...

Yabancı dilinin Fransızca olması, Haşim’in bize Batı’dan sevdiği Verlaine, Rimbaud, Henri de Regnier, Verhaeren ve Remy de Gourmont gibi yazarları tanıtmasına; yurtdışı seyahatleri ise »

gitmiş olduğu ülke ve şehirlerle ilgili ilk elden detaylı bilgi sahibi olmamıza olanak sağlamıştır. Sadece Batı ile sınırlı kalmayıp Japon ve Çin yazarlarına kadar uzanmış ve Okakura Kakuzo'nun *Çayname*'sinden bazı bölümleri Akşam gazetesinde yayımlamıştır. Ünlü edebiyatçımız, Prof. Dr. İnci Enginün, Haşim'in "Batı'nın doğudan aldığı çayın Japonya'da bir çeşit sanat olduğunu" belirten yazısından, şairin aşağıdaki satırlarını bizimle paylaşmıştır: "Güzele tapma esasına dayanan 'çay mezhebi', aynı zamanda sıhhi, iktisadi ve ahlakidir. Batılı misyonerler Japonya'ya 'öğrenmek için değil, öğretmek için' gittiklerinden, Batı Doğu'nun küçümsediği adetlerden sadece çayı almış fakat onu da aslından uzaklaştırmıştır."

Haşim yurtdışına dört defa çıkmış. 1924'teki Paris seyahatinden sonra, 1928 yılında tekrar Fransa'ya gitmiş, izlenimlerini; *Bize Göre* kitabında *Bir Seyahatin Notları* olarak yayımlamıştır. Üçüncü seyahati, İkdam gazetesinde, son olarak da Frankfurt seyahati (1933 yılında sağlık nedeniyle gitti) önce Milliyet gazetesinde, sonra da *Frankfurt Seyahatnamesi* adı altında

kitap olarak toplanmıştır.

İtalya, gezdiği ülkeler arasında en sevdiği'dir. Marsilya'dan trenle Paris'e vardıktan sonra "Seyahate çıkan bir dostunuzun, size her vardığı yerden muntazaman mektup, kart yazarken birdenbire susması, ya öldüğüne veya Paris'e vardığına delalettir," şeklindeki ünlü cümlesi, Paris havasına giren birinin mektup yazmak için vakit bulamayacağını çok güzel ifade eder. Ayrıca bir ara İtalya'da pasaportunu kaybettiğini düşünmüş ve telaşlanmıştır. Yol arkadaşlarından bir rahip kendisine,

Bağdat'ta doğan şairin çocukluk yılları, yaşam boyu etkisi altında kalacağı acı anılarla doludur.

"En kötü ihtimalleri aklına getir, bu kötü ihtimaller gerçekleşmeyince insanda bir rahatlık uyanır, ben bunu savaşa öğrendim," demiştir. Rahibin bu sözleri, bu tür paniklemelerinde hep aklına gelir.

Tabii ki biz Ahmet Haşim'i, düz yazılarından çok Fecr-i Ati topluluğunun en önemli şairi olarak tanıyoruz. Şair, harikuladenin tanımını iki aleladdenin birleşmesi harikuladedir şeklinde yapıyor. Haşim, şiirlerinde harikuladelikleri yakalayandır. Ön planda ahenk vardır. Konu ikinci plandadır ve o da aşkla doğadır.

Araştırmacılarımızın ısrarla üzerinde durdukları ortak yön, şairin sanatını anlayabilmek için çocukluğunun çok iyi bilinmesi gereğidir. Bağdat'ta doğan şairin çocukluk yılları, yaşam boyu etkisi altında kalacağı acı anılarla doludur. Babasının sert bir yapıya sahip olması, küçük yaşta kaybettiği annesinin hastalığı, genç yaşta kent ve okul değiştirmelerin yaratmış olduğu yabancılaşma ve yalnızlık duygusu, şairin yaşam boyu kendisini tanımlayan ve garipten kişi olarak duyumsamasına neden olacaktır.

Hasta bir anneyle birlikte her akşam Dicle Nehri kıyısında “yalnız başlarına gölgeler gibi sessiz”, dolaşırlar. Bu baş başa kalışlar, onları birbirlerine daha çok yakınlaştırır. Bu akşam yürüyüşlerinin izleri, daha sonraları yapıtlarında karışımıza çıkacak; “boşlukları denizler gibi dolduran kararlılığın” ortasında bir çocuk kalbinin kapkara bir ürküntüyü nasıl duyduğu, şairin güneşin batışında oluşan renkleri ve gece manzaralarını betimlemedeki eşsiz sanatıyla birleşince bugün bile unutamadığımız dizeler yazılacaktır. Çizmiş olduğu bu korkunç gece tablosu, elini tutmakta olduğu annesine ait endişeler ve acılarla doludur. Duyumsamakta olduğu acı son her gün biraz daha yaklaşmakta, endişeleri artmakta, içinde fırtınalar kopan bu küçük çocuğun ince çehresi son olarak da “tüller içinde dalgın

olarak yatan” annenin başucunda beklemekte ve “bir sonbahar akşamı sert bir rüzgâr bu tatlı rüyayı sonuza dek alıp götürmektedir” şeklinde bitecektir.

Annesini kaybettikten sonra babasıyla birlikte İstanbul'a gelir. İlk başta Türkçeyi tam öğrenebilmesi için Numuneyi Terakki okuluna başlamış, daha sonra Galatasaray Lisesi'nde okumuştur. Şairin edebiyata merakı bu döneme rastlamaktadır. Edebiyat öğretmeni Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun kendisi üzerinde büyük etkisi olmuştur.

Ahmet Haşım, ilk dönemlerinde Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin'in, son dönemlerinde Yahya Kemal'in etkisinde kalmıştır.

Anlam biçimini ikinci plana aldığı için şiirlerinde sözcüklerin anlamından çok, tümce içindeki sesleri ve bu seslerden oluşan duygu önemlidir. Ayrıca, şairimiz *Yollar* şiirinde olduğu gibi, renklerin her an değişmekte olduğu bir yapı üzerinde çalışmakta, bizlere âdeta bir resim çizmekte ve okuyucuya farklı zamanlarda dilediği yorumları yapabileceği motifler sunmaktadır.

İlk dönemlerinde Tevfik Fikret

ve Cenap Şahabettin'in, son dönemlerinde Yahya Kemal'in etkisinde kalan; akşam saatlerini, güneşin batışındaki renkleri en güzel betimleyen ve akşam şairi olarak ünlenen Ahmet Haşim şöyle demektedir:

“Gece korku vaktidir... Elektriğin keşfine rağmen medeni şiir, vahşi şiir gibi hâlâ gece başlangıcı-

Çanak kale'de cephede bulunmakla kalmamış, vatan duygusunu en güzel anlatabilen edebiyatçılarımız arasında yerini almıştır: “Bir memleketin güzel, mamur, zengin olması, vatan teşkil etmesi için kâfi değildir. Vatan evlerden, caddelerden, çarşılarından, abidelerden ziyade misli hiçbir yerde bulunmayan

bazı tatlardan, bazı kokulardan, bazı renklerden, bazı seslerden yapılmış bir mücerret mefhumdur. (...) Küçük zevkler, küçük neşeler, küçük saadetlerin mecmuudur ki vatan denilen büyük saadetler menbaini vücuda getirir.”

Yazımın başına dönelim. Aşağıda sizlere Ahmet Haşim'in Paris'te bulunduğu günlerde, kentün ünlü hayvanat bahçesini gezdikten sonra yazmış olduğu kısa, çok sevdiğim bir yazısını sunuyorum.

Prof. Enginün,

Kayseri - Niğde arasındaki yolculuğunda, “(...) bir akşamüstü, yağmur yüklü bulutlar, öylesine kızarmış ve sararmıştı ki sanki (Haşim'in) *Yollar* adlı şiirini anlatıyordu, *Yollar* şiirini bilmeseydim, o manzarayı ve güzelliği, fark eder miydim” diye sorar.

“Gece korku vaktidir... Elektriğin keşfine rağmen medeni şiir, vahşi şiir gibi hâlâ gece başlangıcının getirdiği hüzünden ve karanlığın uyandırdığı faciadan bahseder...”

nın getirdiği hüzünden ve karanlığın uyandırdığı faciadan bahseder...”

Doğum yerinin Osmanlı topraklarının içinde yer alan Bağdat olmasına karşın daha sonraları kimi çevrelerin haksız olarak Arap dedikleri Ahmet Haşim, bizzat

Aynı duyguyu paylaşıyorum. *Hayvanlar Arasında*'yı bilmedim, kafesler arkasındaki hayvanların kaderini ve duygularını Haşım gibi hissedebilir miydim? Bahçenin sonundaki o ünlü heykeli aynı coşkuyla değerlendirebilir miydim?

Kültürün yalnızca kendi sınırlarımız içinde kalmaması gerektiğine ve evrensel birikimin çok önemli

olduğuna inanan bir kişiyim. Ancak dünyanın bambaşka bir köşesinde zevkle yapılan bir gezide, çevrenizi saran tüm baş döndürücü güzelliklerin içine kendimize ait bir değeri, yerinde ve zamanında katabilmeyin tadının çok başka olduğunu düşünüyorum.

Şairimizi ölüm yıldönümünde sevgiyle anıyorum.

Hayvanlar Arasında

Paris'in büyük hayat sıtmasına tutulduktan sonra yapmaya hiç vakit bulamayacağım bir ziyarete ilk günümü vermeyi uygun buldum. İndiğim otelden pek uzak olmayan hayvanlar bahçesini görmek istiyordum. Trenin yorgunluğunu sıcak bir banyo ve iyi bir kahvaltıyla geçirdikten sonra o tarafın yolunu tuttum.

Eylül sonunun bu kapanık ve serin gününde bahçenin bütün ağaçları durgun ve karanlık... Havuzların suları, bulutlu semanın akisleriyle kirliliği bir katran renginde. Neşesiz fiskiyeler, havada tutunamıyor... Derinden derine, perişan kuş feryatları, bin tempoda hayvan bağırılmaları iştiliyor... İnsan daha kapıdan girerken bir gurbet ve ızdırıp bahçesinin

eşiğine ayak bastığını anlıyor.

Evvela kuşların bulunduğu tarafa saptım. Birer büyük oda genişliğindeki kafeslerinde, Hindi Çini'den getirilmiş leylek biçiminde birtakım tüyleri dökük kuşlar, boyunlarını çekmiş, sonsuz bir hüznün içinde düşünüp durmakta. Bu bedbahtların kafesi yanında, açık bir saha üzerinde dikili kazıkların ucundaki halkalara tünemiş renkli papağanlar, kafeslerde mahpus hastalıklı kuşların havaya dağıttığı anlatılmaz elemi bir dereceye kadar dağıtıyor. Daha biraz ötede, başka bir büyük kafesi dolduran ufak Senegal kuşları, renkli tüyleriyle bir sonbahar bahçesinin keskin çiçeklerini andırıyor. Bu masum yaratıklar, bulutlu havayı bir akşam başlangıcı

sanarak dalları üzerinde sıralanmış uyumaya hazırlanıyorlar. Daha ötede, yine büyük bir kafeste hasta ve dargın akbabalalar var. Hepsi de yüzlerini duvara çevirmiş, uyuyor gibi duruyor. Yusuf Ziya, Paris hayvanat bahçesinde akbabanın çirkin ve kederli başını görseydi, neşeli gazetesine onun ismini vermeye mümkün değil razı olmazdı.

Maymunlar tarafına geçtim: İki genç şempanze, hapishanelerinin demir parmaklıklar arkasında birbirine sarılmış, ağlayan ve hıçkıran felaket görmüşlerin sallanışıyla durmadan sallanıyorlar. Ne hazin şey!

Kafesinde tek başına yaşayan bir goril, biraz açılmak ve ısınmak için olacak, ikide bir tandan sarkan trapeze takılarak birkaç jimnastik hareketi yaptıktan sonra tekrar büzüldüğü köşeye

dönüyor. Hele diğer bir kafeste bir Cezayir maymunu ailesinin hatırası yüreğimde daima kanayan bir yara halinde kalacak: Anne bir aylık yavrusunu bağrında sıkımsı, ısıtmaya çalışıyor ve dalgın, boş, ümitsiz gözlerle bu esmer ve yabancı göğe bakıp düşünüyor. Ne talihsiz bir anne çehresi!

Teessürüm dayanma kabiliyetimi geçmişti. Artık kafeslerin önünde çok durmadan geçiyordum: İşte daimi bir dil hareketiyle hapishanelerinin demir çubuklarını aşındırmaya çalışan aptal ayılar... İşte kızgınlıktan kendi etine dişini geçirmeye çalışan hiddetli bir pars... İşte, serbest olsa bir atılıştaki kan ve kemik yığımına döndürebileceği gülünç bir seyirci kalabalığına esir çehresini göstermemek için ısrarla duvar tarafına bakan gururlu bir Bengal kaplanı...

İşte dalgın aslanlar, işte iğrenç sırtlanlar, işte kafeslerinde hiç dinlenmeksizin dönen teselsiz kurtlar! Yılanları ve timsahları da derin uykularında seyrettikten sonra bahçenin Sen nehri tarafına açılan kapısından çıkmadan evvel, heykeltıraş Fromier'nin bir ayı yavrusu avcısıyla iri bir ayı anasının kanlı kucaklaşmasını temsil eden tuncu önünde durdum. Bu esir ve gurbetteki hayvanların şifasız ıstırabından akan zehirle dolan ruhum, serbest canavarın zalim insan üzerindeki zaferini gösteren bu trajik şaheseri seyretmekle bir parça ferahladı. •

demiraytacbd@gmail.com

Anka

Berk Yüksel

“Gerçek yolculuk,
— **kendine** —
yapılan
yolculuktur.”

ANKA

Anka, gücü, saf olmayı, kendini yaşarken yaratmayı, tekâmülü, erdemliliği, sadakati, zarafeti, hakkaniyeti temsil eder. O, erişilmezlik, yücelik ve olağanüstülük gibi özellikleri simgeler.

Anka, birçok kültürde yer alan evrensel nitelikli mitolojik kuştur. Her kültürde Anka’ya yüklenen anlam, bunlarla ilgili inanç ve efsaneler ufak farklılıklar gösterse de, öz aynıdır.

Bütün milletlerin mitolojisinde olağanüstü ve büyük bir kuş bulunmaktadır. O, ulaşılması güç bir idealdir. “Anka, birçok gelenekte yer alan efsanevi, ölümsüz kuşun adıdır. Eski Yunan mitolojisinde

“Phoenix”, İran tradisyonunda “Simurg”, Çin’de “Tanniao” ve kimi tradisyonlarda “Homa” “Rokh” adını alır.”

“Simurg veya bir diğer ismiyle Zümrüd-ü Anka efsanevi bir kuştur. İsim Avesta’daki ‘Saëna Kuşu’ndan türemiştir. Farklı isimlerle neredeyse tüm inanç sistemlerinde, efsanelerde ve mitolojide mevcuttur. Çoğunlukla “Anka” olarak anılmıştır. Türk mitolojisinde karşılığı Tuğrul kuşu’dur.”

“Bu kuş, efsanevi Kaf Dağı’nın üzerindedir; Yunan mitolojisine göre öldükten sonra küllerinden doğan harika bir kuştur; Taoizm’de ise ölümsüzlüğün spiritüel aydınlanmanın ve reenkarnasyonun sembolüdür.”

“Zümrüd-ü

Anka, çeşitli dinsel ve büyüsel etkileri bulunduğu da inanılan bir kuştur. Kaynağı eski Mısır inançlarında bulunmakla beraber Çin’den İran mitolojisine ve Müslümanlıktan Hristiyanlığa kadar geniş bir inanç alanında yer alan bu kuş altın renkli uzun tüylü, kocaman, güzel sesli

bir kuşmuş. Erkekmiş. Öleceği zaman yuvasını ateşe verip kendisini yakarmış, o yanarken yeni ve genç bir Anka kuşu meydana gelirmiş. Genç kuş babasının küllerini Heliopolis’te güneş tapınağına götürüp bırakmış. Kimin başına konarsa ona büyük zenginlik ve mevki getirmiş. Yüzü insana benzermiş, vücudu her hayvandan bir parça alınarak yapılmış, boyunu çok uzun ve ak bir halkayla sarıymış, Kaf Dağı’nda yaşarmış. Hristiyanlar Phoenix adını verdikleri bu kuş mitinin yorumunu yapmışlar ve onu öldükten sonra tekrar dirilmenin simgesi saymışlardır. Temmuz, Osiris ve Adonis efsanelerinin kuşsal bir yinelenmesidir.”

“Anka,

ölümüne yakın kendisine ottan çalından çırpıdan çok yüksek bir yuva yaparmış. Sonra bunu en dipten tutuşturur, en tepesine tüner ve en güzel şarkısını söylemiş. Buna Zümrüd-ü Anka’nın son şarkısı derlermiş.”

Bir rivayete göre; yaşadığı

Anka, Yunan mitolojisine göre öldükten sonra küllerinden doğan; Taoizm’de ise ölümsüzlüğün spiritüel aydınlanmanın ve reenkarnasyonun sembolü olan bir kuştur.

müddetçe yere konmayan, ayağı toprağa değmeyen kuştur.

Anka, bilgi ağacının tohumlarını insanlığa dökerek insanoğlunun gelişimi için rehberlik eden bir semboldür.

Anka sonsuzluktur.

“Eski Mısır’da efsaneye göre bu kuş çok parlak bir dönemi bildirmek ve yeni bir dönemi açmak için öbür dünyadan geliyordu.

Yine bir rivayete göre Ramses’in firavunluğunun ilk

dönemlerinde birgün bu kuş Memfis halkının gözü önünde belirdi ve efsanede belirtilen hedefi olan dikilitaşa kondu. Bu olaydan sonra halkın Ramses’e olan sevgisi, saygısı, bağlılığı büyüdü. Çünkü kuş o dönemin insanlarına göre öbür dünyadan gelen muhteşem bir işaretti.” Alev içinde Anka kuşu önemli Gül-Haç ezoterik cemiyeti sembollerinden de biridir. Güneş ya da ateşi sembolize ettiği de söylenmektedir. Kimi görüşlere göre geçilen yedi vadi, vücutta bulunduğu söylenen yedi enerji merkezini aşağıdan yukarı doğru sırası ile temsil etmektedir.

Anka spiritle zaferin ve başarının sembolüdür. “O, yaratıcı enerjinin dönüşüm ve

“Hayranlıkla bakılmamak bir Anka kuşu için büyük zulümdür” denmiştir

tamamlar. Anka aynı zamanda kendi mezarı olan yuvasını yapar ve onu yakarak kendini küle çevirir. Fakat yenilenecek küllerinden dirilir. O kendi varlığını öyle bü-tünselleştirmiştir ki artık varlığının temeli olarak fiziksel bedenine bağlı değildir. O artık ruhani olanın eminliğindedir, bu anlamda o ruhani benliğe, Felsefe Taşı’na ulaşmıştır.”

“Hayranlıkla bakılmamak bir Anka kuşu için büyük zulümdür” denmiştir. Anka “karar ver” der. Yeni bir insanlık, uygarlık, yeni bir ben için baştan başlamak yeniden doğmaktır. Bireyin değişim ve dönüşüm sürecidir. Kendini aramak için yola düşmek, sembolik dağa tırmanmaktır. Dağ gökle yerin karşılaşması yani Kaf Dağı’dır. İnsan

yetkin doğası ile yani içsel önderi ile bilgelik yolunda yaşarken ölüp yeniden dirilerek karşılaşır.

Jung'a göre Anka'nın hikâyesi "kendi" nin keşfine giden yoldur. Anka emsalsiz bir kuştur. Yuvası akasya dallarından yapılmıştır. Hermesçilere göre Anka, insanın yenilenme sürecine tekabül eden simyasal dönüşümün başarılmasının sembolüdür.

Kendi gökyüzüne, kendi arzının merkezine uçup kendini ve evreni ta-

Sokrates'in "kendini tanı" formülü bu yolculuğun özüdür.

nıma yolculuğuna başlamayanları bir Anka gelip kurtarmayacaktır. Yolda olan dönüşür, değişir, okur, gelişir, felsefe ile ilgilenir, aklını kullanır, sezgisine de danışır. Yığın; yer, içer, ürür ve sadece kendi yakın çevresi ve ailesi ile mutlu mesut bir hayatı sürer ve bedeni çürür gider. O kadar boşa yaşamıştır ki bir kuşak sonra hatırlanmaz ve asil olarak o zaman tamamen ölüp gider. Yolda olan yaşamda olup bitenleri anlamak için bir hasret çeker. Sokrates'in "kendini tanı" formülü bu yolculuğun özüdür. Kendini keşfeden insan, insan gibi insandır.

Mikro ve makro kozmos arasında yer tutan insanın yolculuğu başlangıçsızlıktan sonsuzluğa doğru

her daim sürer. Yolda bilgelik kuramında değil, uygulamadadır. Arayış ve yolculukların sebebi, kendini arayıştır. Anka, tekâmülün ve ruhun yücelmesinin sembolüdür.

"Anka, gerçek anlamda var olmak için yok olmayı göze alabilece kadar korkulardan, bağlardan ve zaafardan arınmıştır. Yanarak cehenneme inişi deneyimleyene dek yok olmaz ve yokluğundan var olurken de arınmış bir saf bilinçle yeniden başlar." Yığın tipi insanının aksine "Gerçek insan"

ölüme kadar devam eden süreçte bir arayış içerisinde. O, Anka'yı beklemeyi, Anka olmayı göze alır ve tehlikeli yolculuğuna çıkar. Bu yolculukta kahraman kitle ile birlikte hareket ederek değil, güruhun

engellemelerini yıkıp geçerek yol alır. Anka özgündür; sıradan halk yığınları gibi değildir. Yığın ancak yığın gibi olana etki eder. "Sen ot olduktan sonra keçiler bile seni yer." denir. Güçlü irade sahibi olanlar ne istediğini bilen bireyler kafaları çok akılları yok olan, ezber yaşam biçimli sıradanlığın içerisinde kaybolmaz. Onlar "herkes gibi" değil "kendi gibi" olmayı yani tek ve özgün bir "Anka" olabilmeyi başarabilir. O, ruhun bütünlüşmesi, arınması ve dönüşümünün tüm kültürlerle ortak yüce bir sembolüdür.

"En kutsal yol kişinin kendi arayışı için çıktığı 'yol'dur.'" •

berkyukselbd@gmail.com

“Ya Kebîrec”ten “eBook Security”ye

Önce sesler, işaretlerle anlaşılan insanlar, renklerle donatılmış flamalar ve güvercinlerle daha sonra da telefon ve telgrafla anlaşmaya başladılar. Telefon, uçak ve televizyonların ortaya çıkması ile dünya küçülür oldu.

Yerkürenin en eski, en uzun, en önemli kültür-ticaret yolu olan tarihî İpek Yolu’nda develer, atlar ve kervanlarla yapılan ulaşım zamanla gelişen yeni teknolojilerle tanıştı. Teknoloji bütün alanlara hâkim oldu. İletişim teknolojisi

dünyayı sardı.

2020’li yılların başında ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyayı etkileyen virüs salgını, dalga dalga yayılarak canlar almakta. Bu salgın yeni bir düzenin kurulması, doğaya saygılı yeni bir anlayışın kazanıl-

Kebikeç örnekleri

ması yönünde insanlığı zorluyor. Değişim yönünde önce sağlık için zorunlu olanlar belirlenmekte.

Yazının icadı ve matbaa ile kaderi değişen insanlar, tarihe belgeler ve bilgiler bırakarak geçmiş geleceğe taşıdılar.

Mektuplar, yerini e-mail'e, internete, kağıtlar yerini sestem hızlı uçaklara, kitaplar yerini "e-kitap"a, öğretmenler yerlerini "dijital dünya"ya teslim etmeye başladılar. Dünya ülkeleri arasında teknoloji ve bilim devir-teslimi yapılmakta. Eğitim ve bilgi paylaşımı alanında tüm dünyadaki büyük görev ve sorumluluklar yeniden belirlenmekte. Bunun dışında kalanlar gerilerde kalmaya mahkûm olacaklar.

Hızla gelişen teknoloji hayatın her alanında değişiklikler getiriyor. El yazması kitapların yerini şimdi

adı verilen bir tılsım duası, kitapların kapağına ve iç sayfalarına yazılırdı. Kebikeç, eserleri böcek-

lerden, güvelerden, kitap kurtlarından ve kitaba zarar verecek diğer haşerelerden korumak için yazılmış bir nevi "kitap tılsımı- kitap güvenliği manevi sorumlusu" olarak değerlendiriliyordu.

Tılsım duası "Ya Kebikeç" ifadesinin, "Ey kurtcuklar, ey kitap haşereleri, bu kitap sana ait değil, başkalarının malına zarar verme!" çağrısı ve uyarısı yapılmıştı.

Kitap kurtlarının, cinlerinin efendisi sayılan Kebikeç ibaresini gören zararlıların "Bu kitap efendimi-

zin himayesinde; bu kitaba zarar vermeyelim." diye düşünerek, uzaklaşacaklarına inanılmaktaydı. Bu konuda her sahaf, bir öykü, bir

Osmanlı döneminde Kebikeç'in kitap kurtlarının, cinlerinin efendisi olduğuna inanılıyordu.

"e-kitap", "Kebikeç" in yerini de "eBook security" aldı. Matbaa öncesi elle yazılan tarihi kitapları zararlılara karşı korumak için Osmanlı'da "Kebikeç"

efsane ve bir inanç anlatır.

Tılsım yüklü bir efsane olan kitapların antivirüsü, mistik Kebikeç duasının, kitaplara bir rahatlama vereceği inancı yaygındı. Sahaflar ve halkımız bu konularda derin yorumlara ve anlam yüklü görüşlere sahipti. Sahaf Ümit Nar'ın basında yer alan görüşü şöyle:

“Eskiden kağıtlarda yumurta özü kullanılmaktaydı. Bunları besin maddesi olarak gören kurtlar gelip kitaplara dadanıyorlardı. Kebikeç duası sayesinde kurtların ve tüm zararlıların kitaplardan uzak tutulacağına inanılıyordu.”

Osmanlı'da olduğu gibi Antik Çağ uygarlıklarında da benzer inanışlar yaygındı. Tyana, bugünkü Niğde, Bor yakınlarında bulunan Roma kentiydi. Arapların “Balinus” dediği çoğunlukla tılsım alimi olarak bilinen Tyana'lı Apollonius, İsa'dan bir kaç yıl önce bu kentte doğmuştu. Hristiyanlığın ilk ortaya çıktığı yıllarda, o zamanki Roma, Hindistan, Mısır coğrafyalarında seyahat etmiş, ünü tüm bu coğrafyalara yayılmış biriydi. Hastalıkları iyileştiriyor, zamanın felsefe ve din bilgilerine hâkim olmasıyla da hayranlık uyandırıyor. Hakkında anlatılan bazı hikayeler, Hz. İsa'ninkilerle ben-

zerlikler taşır. Bu bakımdan, birçok tarihçi ve din bilgininin ilgisini çekmiştir. Zararlılara karşı bütün dünya uygarlıklarında efsaneler, mitolojik bilgiler bulunmakta...

Günümüzde kitapların güvenliği “eBook security” adı altında elektronik güvenlik sistemleri ile sağlanıyor.

Basılı kitaplar yerine, gelişen teknoloji ile elektronik kitap “e-kitap”ların giderek artacağı ifade edilirken diğer yandan da bu alanda “eBook security” adı altında elektronik güvenlik sistemlerinin geliştirildiği bilinmektedir.

1995 yılında kurulan Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, dokunarak-görerek öğrenmek, çocuklara özgüven kazandırmak ve eğitimde Türkiye'yi geleceğe hazırlamak

için özgün bir eğitimin yolunu açtı. 3 milyon çocuğun eğitimine, 90 binden fazla gönüllüsü, yaklaşık 900 bin bağışçısı ile, 9 eğitim parkı, 24'ü ateşböceği adı verilen mobil etkinlik noktası ve 38'i öğrenim birimi olmak üzere toplam 71 etkinlik noktasında destek verdiğini açıkladı.

Ünlü deneme yazarı Montaigne “Kitaplar” başlıklı yazısında “...Cimriler nasıl günün birinde kullanacağım diye hiç dokunmazlarsa definelerine, ben de öyle saklarım kitaplarımı. İnsan yaşamı denen bu yolculukta benim bulduğum nevale kitaplardır ve ondan yoksun anlayışta insanlara çok acırım. Ömür boyu yanı başımda, her yerde elimin altındadır. Kitaplar

yaşlılığında ve yalnızlığında avuntular beni.” demekte.

Dünyada teknoloji ve kitap dünyasındaki gelişmeler, koruyucu önlemler neler olmalıdır soruları tartışılıyor. Ülkemizde de Telif Hakları Yasası, yönetmelikleri ve diğer ilgili yasalar bu yeni teknolojik gelişmelere göre yazar ve kitap haklarını korumak üzere güncellenmelidir.

Her ne kadar güvenlik konusunda basılı kitap ile elektronik baskılar tartışılrsa da, Umberto Eco'nun dediği gibi: “Kitaplardan kurtuluşumuz olmayacak.”

Bilim ve aklı hâkim kılarak, “bilgiden bilince geçen” toplumlar, zamanı ve çağı gecikmeden yakalamasını bilerek hayatta kalacaklar. •
yahyaaksoybd@gmail.com

HEPSİ BİRDEN

Oymak beyi, izci adaylarını karşısına toplamış, onlara izciliğin ilkelerini anlatmaya çalışıyordu:

“Bakın çocuklar,” dedi. “Bir izci, her gün en azından bir kez birine yardımcı olmalıdır. Özellikle hastalara, yaşlılara, muhtaçlara... Her sabah okula geldiğiniz zaman size bir gün önce nasıl bir iyilik yaptığınızı soracağım. Tamam mı?”

Ertesi sabah oymak beyi çocukları toplayıp sordu: “Söyleyin bakalım... Dün ne gibi bir iyilik yaptınız?” Bütün çocuklar, hep bir ağızdan: “Yaşlı bir kadının karşıdan karşıya geçmesine yardım ettik efendim!”

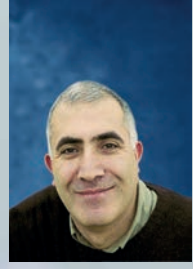
Oymak beyi şaşırıldı: “Hepiniz mi?”
“Evet efendim, hepimiz birden!”

“Neden hepiniz?”

Çocuklardan biri cevap verdi:

“Kadın karşıdan karşıya geçmek istemiyordu, ondan efendim!”

Yakın
Tarihimiz
Yaşar Öztürk

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BAKANLIĞI 100 YAŞINDA

Yakın döneme kadar sağlık hizmetleri daha çok saray ve ordu içindi. Osmanlı'da tek resmi sağlık örgütü, sarayda padişahın ve ailesinin sağlığından sorumlu olan hekimbaşı ve onun kadrosuydu.

14 Mart 1827'de ilk (askeri) tıp okulu açıldı. Bu yüzden her yıl ülkemizde 14 Mart Tıp Bayramı olarak kutlanır. 1838'de yabancı ülke temsilcilerinin ve hekimbaşının içinde bulunduğu, ikisi Türk ve on dördü yabancı üyeden oluşturulan ilk "Karantina Örgütü" ve ilk sağlık mevzuatı olan "Karantina Talimatnamesi" yürürlüğe girdi. »

Asıl amaç bu yönetmelik doğrultusunda salgın ve bulaşıcı hastalıkların Batı ülkelerine taşınmasını önlemektir ama Osmanlı Devleti'nin kıyı ve limanlarındaki ticaret ve denizcilik çalışmalarının denetlenmesine dönüşerek bir kapitülasyon unsuru oldu. Karantina Örgütü, Lozan Barış Antlaşması'yla kaldırılincaya kadar varlığını sürdürdü.

Çağdaş anlamda sağlık örgütü oluşturma 1871'de "Memleket Tabibi" adlı hekimlerin atanmasıyla başladı. Meşrutiyet'ten sonra sağlık işleri, 1912'de İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Sağlık İşleri Müdüriyeti aracılığıyla yürütüldü. Vali, kaymakam, belediye başkanı, hükümet tabibi, mühendis, lise müdürü, eczacı, veteriner, eğitim müfettişi gibi görevlilerin yer aldığı yerel meclisler kuruldu. Gölgede kalsa da bir sağlık birimi vardı.

Sağlık İşleri Genel Müdürü Esat Bey ayrılınca yerine vekâleten Dr. Adnan Adıvar atandı. Dr. Adnan

Sağlık İşleri Genel Müdürlüğüne atanan Dr. Adnan Adıvar Tıp Fakültesinden uzmanların ders vereceği, gerekli donanımlara sahip Hıfzıssıhha kurulsun diye çabaladı.

Adıvar çalışkandı. Bulunduğu birimin asıl görevini, sağlık işlerini yürütebilmesi için girişimlerde bulundu. Sağlık bilgisi, bulaşıcı ve salgın hastalıklarla savaşmak ve koruyucu sağlık hizmetleri için Tıp Fakültesinden uzmanların ders vereceği, gerekli donanımlara sahip Hıfzıssıhha kurulsun diye çabaladı. Bir yandan I. Dünya Savaşı'nda şehit olan doktorların ailelerine destek için bir yardım sandığı kurulması için uğraştı, öte yandan ülkenin dört bir yanındaki hekimlerle toplanacak yardımların da yoksul ailelere dağıtılmasına öncülük etti. Toplumda sağlık bilincini artırmak için Almanya'da gördüğü çalışmaları ve sağlık müzelerinin bir benzerini

İstanbul'a taşıdı. Almanya'ya gönderdiği Ressay ve Hattat Dr. Hikmet Hamdi'nin hazırladığı verem, frengi, belsoğukluğu, sıtma, çiçek gibi bulaşıcı hastalıklardan nasıl korunulacağını; içki,

morfin, kokain bağımlılığının zararlarını anlatan tabelaların, maketlerin sergilendiği Türkiye'nin ilk Sıhhi Müzesi, 23 Temmuz 1918'de açıldı.

O yıllarda yabancı kadınlar izin

almadan, hiçbir sınava girmeden hekimlik yapabilirken Müslüman kadınlara tıp kapısı kapalıydı. Dr. Adnan Adivar kadınların tıp fakültesinde okumaları ve hekimlik yapabilmeleri için çabaladı. Dr. Adnan Adivar'ın başvurusuyla, Bakanlar Kurulu'ndan "Osmanlı ülkesinde kadınların da erkekler gibi tıp, dişçilik ve eczacılık etmelerinde engel görülemediği" kararı çıktı. Bu kadınların

tıp fakültesine girmesi

yolunda kazanılan ilk zaferdi.

Bu zaferi Cumhuriyet yaşama geçirdi. 23 Ni-

san 1920'de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ndeki görüşmelerde en tartışılan konulardan biri Sağlık ve (özellikle) Sosyal Yardım Bakanlığı'ydı. Oturumu yöneten ikinci başkan Celâleddin Arif Bey; Yusuf Kemal Tengirşenk'e açıklama yapması için söz verdi. Tengirşenk "Sağlık" ve "Sosyal Yardım" olarak ayrıca bakanlık kurulması önerisini dile getirirken, Kastamonu Milletvekili Dr. Suat Bey de onun önerisine destek verdi.

Kırşehir Mebusu Müfid Efendi de söz aldı. Yusuf Kemal Tengirşenk'in ve Dr. Suat'ın açıklamalarının kendilerini aydınlattığını söyledikten sonra, bu bakanlığın kurulmasının dini vecibeler bakımından da son derece önemli olduğunu ifade etti. Tokat Milletvekili Na-

zım Bey, "Halk büyük bir tehlike karşısındadır. Vatani kurtarıldıktan sonra Meclis genel sağlık ve sosyal yardım üzerinde çalışması gerekir" dedi. Sivas Milletvekili Mustafa Taki Efendi de Nazım Bey'in sözlerine katıldığını ancak kurulların oluşturulduğu bu günlerde, Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın vazgeçilmez bir kurum olduğuna dikkat çekerek, Sağlık İşleri Kurulu ile Sosyal Yardım ku-

Dr. Adnan Adivar kadınların tıp fakültesinde okumaları ve hekimlik yapabilmeleri için çabaladı.

rulunun ve bakanlıkların ayrı ayrı kurulması gerektiğini söyledi.

Sivas Milletvekili Hayri Bey "Osmanlı Hükümetinin esas teşkilatını korumayı" önererek, İstanbul'da bir Sağlık İşleri Bakanlığı bulunmadığından dolayı "Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın kurulmasını istemedi. İçel Milletvekili Ali Haydar Arslan, Kastamonu Milletvekili (Orhan Kemal'in babası) Abdülkadir Kemali Öğütçü, Saruhan Milletvekili Refik Şevket İnce karşı çıkanlardandı: "Sağlık ve Sosyal Yardım'dan amaç belli değildir. Eski teşkilatımızda Sağlık bir bakanlık değildi ve Sosyal Yardım adında bir yönetim birimi de yoktu. Şu halde Sağlık ve Sosyal Yardım İçişleri Bakanlığının bir şubesi olmalıdır."

Tunalı Hilmi Bey de onları destekledi. Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Şükrü Efendi özerk bir Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakanlığının kuruluşunun detaylı bir iş olduğunu, yeni bakanlıklar kurmanın içinden çıkılamayacak zorluklar doğuracağını, Sağlık Bakanlığı'nın Müdürlük şeklinde olması gerektiğini söyledi. Görüşmelerde Yusuf Kemal Tengirşenk'in özellikle

Atatürk: “Efendiler, burada kastedilen ve Yüce Meclisinizi oluşturan kişiler yalnız Türk değildir, yalnız Çerkez değildir, yalnız Kürt değildir, yalnız Laz değildir. Fakat hepsinden meydana gelen İslami unsurlardır; samimi bir topluluktur.”

sık sık Türk ve Türklük ifadesini kullanması ayrı bir tartışmaya yol

açtı. Sivas Milletvekili Emir Paşa Marşan, söz alarak Yusuf Kemal Tengirşenk'in Türklük vurgusu yapmasının yanlış olduğunu söyledi. Bu itirazla Meclis'te sıcak bir tartışma ortamı yaşandı.

Bu sırada Mustafa Kemal söz alarak, şöyle dedi: “Efendiler, sorunun bir daha yinelenmemesi ricasıyla bir iki nokta arz etmek isterim. Burada kastedilen ve Yüce Meclisinizi oluşturan kişiler yalnız Türk değildir, yalnız Çerkez değildir, yalnız Kürt değildir, yalnız Laz değildir. Fakat hepsinden meydana gelen İslami unsurlardır, samimi bir topluluktur. Dolayısıyla, bu yüksek heyetin temsil ettiği; hukukunu, hayatını, şeref ve şanını kurtarmak için azmettiğimiz emeller, yalnız bir İslam unsuruna mahsus değildir. İslami unsurlardan meydana gelen bir kitleye aittir. Bunun böyle olduğunu hepimiz biliriz. Hep kabul ettiğimiz esaslardan birisi ve belki birincisi olan sınır meselesi tayin ve tespit edilirken milli sınırimız İskenderun'un güneyinden geçer, doğruya doğru uzanarak Musul'u, Süleymaniye'yi, Kerkük'ü ihtiva eder. İşte milli sınırimız budur dedik! Hâlbuki Kerkük kuzeyinde Türk olduğu gibi Kürt de vardır. Biz, onları ayırmadık. Dolayısıyla, koruma ve savunmasıyla meşgul olduğumuz millet, doğal olarak bir unsurdan ibaret değildir. Muhtelif İslami unsurlardan meydana gelmektedir. Bu topluluğu teşkil eden her bir İslam unsuru, bizim kardeşimiz ve menfaatları tamamıyla ortak

olan vatandaşımızdır ve yine kabul ettiğimiz esasların ilk satırlarında bu muhtelif İslami unsurlar ki, vatandaşlardır. Birbirine karşılıklı saygı ile bağlıdırlar ve birbirinin her türlü hukukuna; ırkı, toplumsal, coğrafi hukukuna daima saygılı olduğunu tekrar ve onayladık ve hepimiz bugün içtenlikle kabul ettik. Dolayısıyla menfaatlerimiz ortaktır. Kurtarılmasına azmettiğimiz birlik yalnız Türk, yalnız Çerkez değil, hepsinin karışımı bir İslam unsurudur. Bunun böyle kabul edilmesini ve yanlış anlamaya meydan verilmesini rica ediyorum.”

Bu konuşma, Meclis’i oluşturan unsurları ayrıştıracak, bölecek, tuzağın iplerini kesip attı. 23 Nisan 1920 TBMM kurulmasının ardından 2 Mayıs 1920 günü ilk TBMM Hükümeti oluşturulurken Bakanlar Kurulu’nda ilk kez bağımsız Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı da 100 yıl önce doğdu. TBMM’de yapılan seçimde 137 üyeden 127’sinin oyunu alan Halide Edip’in eşi Dr. Adnan Adıvar ilk Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak görevine bir sağlık memuru ile başladı. Yeni Bakanlığın elinde herhangi hiç bir kayıt ve bilgi yoktu. Telgrafla yurdun neresinde kim ve ne var onu belirlemeye çalışan bakanlık önce hekimlerin adlarını ve yerlerini belirledi. Bakanlığın yapısı, kadroları oluşturuldu. Sağlıkla ilgili kanun ve düzenlemeler hazırlandı. İlk başlarda kuduz tedavi merkezi, aşıhane, bakteriyoloji gibi kurumlar kurulur-

ken Burgaz’da veremliler için bir sanatoryum açıldı. Kıt olanaklarla ilaç ve aşılar yurtdışından sağlandı.

Bir zamanlar yurtdışında uluslararası toplantılarda Osmanlı’yı temsil etmekle görevlendirilen, başarılarından dolayı vekâleten yürüttüğü Sağlık İşleri Genel Müdürlüğünü başına getiren Dr. Adnan Adıvar, İstanbul’da Damat Ferit Hükümetince 16 Mayıs 1920’de gıyabında idama mahkûm edildi. Bir yıl sonra Dr. Adnan Adıvar istifa edip TBMM İkinci başkanı oldu. Kurtuluş Savaşı’nın en şiddetli günlerinde Sakarya’ya cepheye giden TBMM Başkanı Mustafa Kemal’in yerine vekâlet etti. 1 Kasım 1922’de saltanatın kaldırıldığı oturumun başkanı Adıvar’dı. Dr. Adnan Bey’in istifası üzerine 171 vekilin katıldığı 41 çekimser oyun kullanıldığı seçimde 108 oyla Dr. Refik Saydam Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı oldu. Dr. Adnan Adıvar yerini Atatürk’le birlikte Samsun’a çıkan Atatürk’ü Samsun’da sıttadan kurtaran Dr. Refik Saydam’a bıraktı. Dr. Refik Saydam sağlık ve sosyal yardım alanında yürüttüğü 15 yıla yakın emeğiyle Cumhuriyet dönemi sağlık politikasına damgasını vurdu. Düün sıtma, verem, veba, kolera, frengi, cüzzam, çiçek, trahom... Bugün Korona ile amansız bir savaş veren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yüz yıl önce böyle kuruldu. Salgın, bulaşıcı hastalık ve savaşın kırımına uğrayan bu vatan yeniden doğdu. •

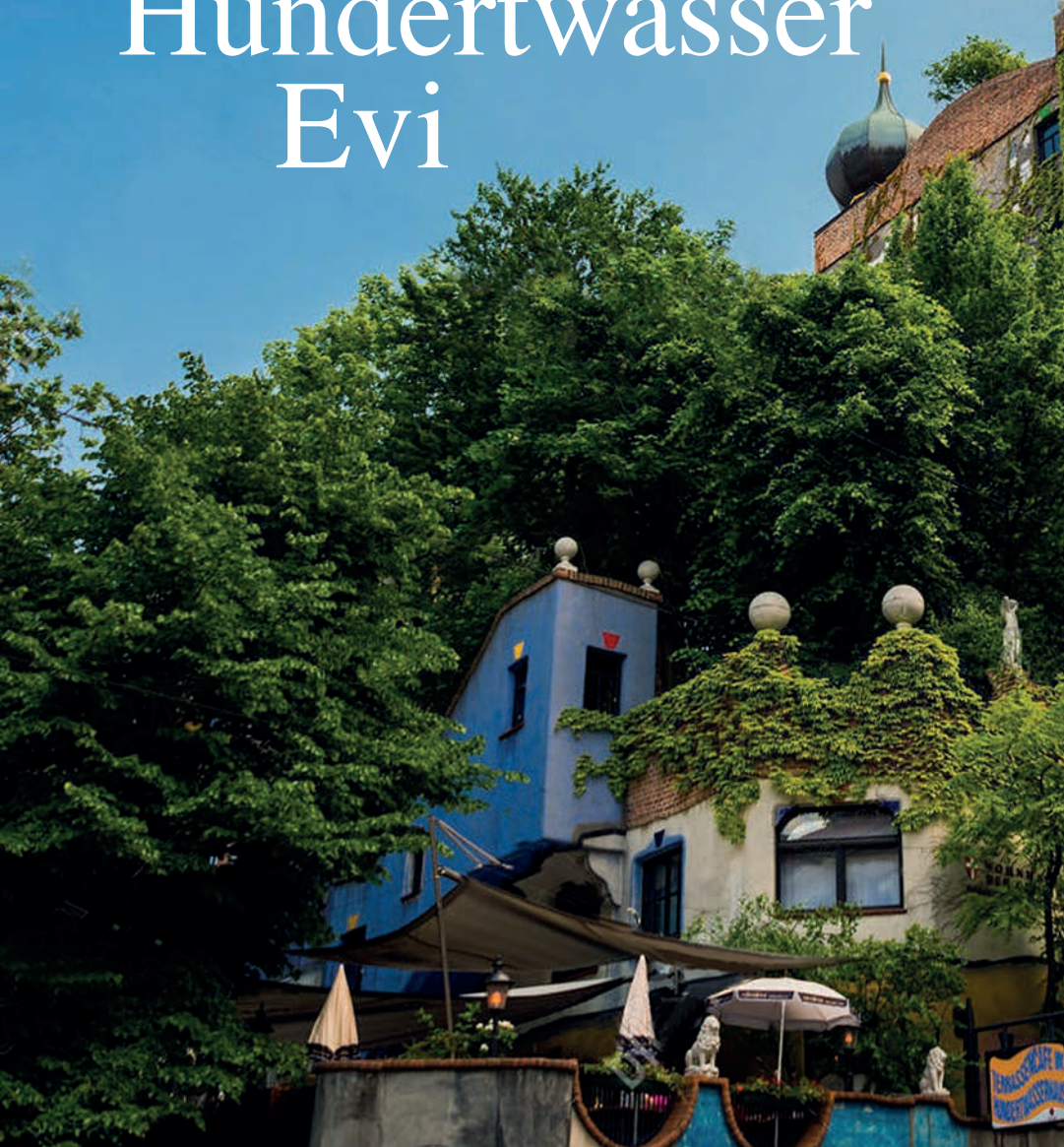
yasarozturkdbd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe

Özlen Şen Toker

Doğa ile uyumlu bir ev:
Hundertwasser
Evi

Her yıl ilkbahar geldiğinde kışın yapraklarını dökmüş olan ağaçlar yeniden canlanarak yemyeşil yapraklarla süsleniyor. Meyve ağaçları çiçek açıyor; kırlar papatya, kara hindiba, ballı baba ve gelincik çiçekleri ile renkleniyor. Doğa, biz iklime, bitki örtüsüne

ve su kaynaklarına zarar vermediğimiz sürece hiçbir desteğe ihtiyaç duymadan kendi kendine yenileniyor. Peki biz, bu eşsiz döngünün ne kadar farkındayız ve doğa ile ne kadar uyumlu yaşıyoruz? Evde kaldığımız günlerde acaba kaçımız camdan ya da kapıdan elini uzattığında bir ağaca, çalıya ya da çiçeğe dokunabiliyor?

Avusturyalı sanatçı Hundertwasser yıllar önce böyle bir evi düşleyip tasarladığı için bugün Viyana'daki Hundertwasser Evi'nde

yaşayanlar, kent merkezinde çok katlı bir binanın içinde olmalarına rağmen bitki ve ağaçlara dokunabiliyor. Turistlerin binanın içindeki daireleri görmeye imkânı olması da Viyana'da Kegelgasse 36-38 adresinde yer alan Hundertwasser Evi, sıradışı mimari tasarımıyla ziyaretçilerin ilgisini çekiyor çünkü yalnızca binanın dışarıdan görünümü bile insanı büyülemeye yetiyor.

1 928 yılında Viyana'da Friedrich Stowasser adıyla doğan ve daha sonra Friedensreich (Huzur Zengini) Hundertwasser (Yüz Su) adını

Friedensreich
Hundertwasser

alan sanatçı, resim, fotoğraf, grafik çalışmalarına ek olarak çevre ve mimari ile de ilgilenmeye başlamış. Yaşam alanlarımızın doğayla uyumlu ve daha yaratıcı olmasına dair görüşlerini paylaşarak, çeşitli proje ve tasarımlar yapmış. 1977 yılında dönemin Avusturya Başbakanı olan Bruno Kreisky, Viyana Belediye Başkanı Leopold Gratz'a

bir mektup yazarak, Hundertwasser'in mimarlık konusundaki görüşlerini gerçekleştirmesine fırsat verecek bir projede yer almasını önermiş. Leopold Gratz da aynı yıl sanatçıyı kendi isteklerine uygun bir toplu konut projesi yapmaya davet etmiş. Yapı için uygun yerin tespiti uzun sürdüğü

için proje 1983 yılında başlamış. Hundertwasser, mimar olmadığından tasarımlarını mimari çizimlere dönüştürecek profesyonel bir mimarın da projede görevlendirilmesini istemiş. Bu iş için görevlendirilen mimar Josef Krawina projenin çizimlerini hazırlamış. Daha sonra

Hundertwasser ile yaşadığı fikir ayrılıkları nedeniyle projeden ayrıldığı için onun görevini devralan mimar Peter Pelikan, Hundertwasser ile birlikte çalışarak 1985 yılında binanın yapımını tamamlamış.

Açılış gününde binayı 70 bin ziyaretçi gezmiş. Günümüzde Hundertwasser Evi olarak anılan yapıdaki 50'den fazla daire günümüzde de Viyana Belediyesi tarafından kiralanıyor. Çatısı bitkilerin olduğu bir bahçe gibi düzenlenen binadaki tek katlı ve iki katlı dairelerin birbirinden farklı yerleşim planları var. Birçok dairede balkonlar ve pergolalar bulunuyor. Yapının dış cephesi yalnızca renkli mozaiklerle değil, 200'den fazla ağaç ve bitkilerle süslenmiş. Teras

ve diğer alanların yeşillendirilmesi için 900 ton toprak kullanılmış. Binada ayrıca aydınlık bir kış bahçesi, macera oyun odası ve çocuk oyun odası gibi ortak kullanılan alanlar yer alıyor. Buradaki dairelerde yaşayanlar kendi pencerelerinin etrafını kendi zevklerine göre dekore edebiliyor. Düz olmayan zeminler; duvar, merdiven, kolon ve koridorlarda kullanılan değişik renk ve biçimlerdeki mozaikler, banyo ve mutfaklardaki seramikler tek-

düzelikten kurtuluşu simgeliyor; yaratıcılık ve doğa ile uyumun keşfedilmesi anlamını taşıyor. İlk mimari deneyimi olan bu ev ile Hundertwasser, doğa ile uyumlu ve daha insani bir mimari projenin normal inşaat süresinde, bir kamu projesinin mali bütçesi ve mevcut inşaat yasaları dahilinde yapılabileceğini kanıtlıyor.

Turistler Hundertwasser Evi'ni sadece dışarıdan görebilse de hemen karşısında yer alan Hundertwasser Köyü adlı alışveriş merkezi gezilebiliyor. Sanatçının 1990-1991 yıllarında tasarladığı bu binada küçük bir meydan, bir bar ve hediyelik eşya mağazaları yer alıyor. Ayrıca Hundertwasser Evi'nin altındaki mağazada evle ilgili broşür ve kitaplar satılıyor.

Projenin tanıtımı için 30 Ey-

lül 1980 tarihinde Viyana'da düzenlenen basın toplantısında Hundertwasser şöyle demiş:

“İnsana yakışır bir ortam olmadan ve doğa ile barışık olmadan, insana lâayık bir varlık olmak imkânsızdır. Doğa ile yapılan bu barış görüşmeleri yakında başlamalı, yoksa çok geç olacak.”

Artık daha da geç olmadan doğa ile barış görüşmeleri yapmaya başlamamızın zamanı geldi gibi görünüyor. Tıpkı Hundertwasser'in o dönemdeki bina tasarımlarını sorgulaması gibi şimdi bizler de doğa ile ne kadar uyumlu yaşadığımızı sorgulayabiliriz, bu konuda neler yapabileceğimizi düşünmeye başlayabiliriz. •

izlensentokerbd@gmail.com

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

Yalan Dünya

Yaşamımda ilk kez ciddi olarak hüznlerle tanışmama neden olan kişi evimizin bitişiğine taşındığında on bir yaşımıydım. Ortaokula yeni başlamıştım ve ilk dönem karnemdeki notların tamamı zayıftı.

Doğrusunu söylemek gerekirse bunu pek dert etmemiştim. İkinci dönem çalışıp kurtaracağıma inanıyordum. Nitekim öyle oldu. Gülizar abla ve kocası Hamdi ağabey bitişiğimizdeki eve o yaz taşındılar. Rutubetli ve daracık bir giriş kattı taşındıkları yer. Islaklık nedeniyle sıvaları dökülmüş, içeriye insanın genzine dolan bir nem kokusu hâkim olmuştu. Evin camları açıkken bu kokuyu »

rahatlıkla dışarıdan bile alabiliyorduk. Karı koca yoksul insanlardı. Güçleri ancak üç cephesi toprağa gömülü olan bu tek odalı evi kiralamaya yetmişti. Biz de yoksulduk ama bahçe içinde tek katlı ve bol güneş alan bir evde oturuyorduk. Bu nedenle yeni komşularımızın o rutubetli evde yaşamaları bizi üzüyordu.

Eşi Hamdi ağabey işe gider gitmez Gülizar abla pencerenin önüne oturup komşular ve biz çocuklarla sohbet ederdi.

“Ya Ataköy’deki kampinglerde ya da Hilton otelinin havuzunda görmüşsündür beni, genelde oralarda olurum.”

Evlerimiz birbirine çok yakın olduğu için sürekli görüşüyorduk. Eşi Hamdi ağabey işe gider gitmez Gülizar abla pencerenin önüne oturup komşular ve biz çocuklarla sohbet ederdi. İlginç bir insandı, gerçek dünyada değil, toz pembe bir hayal dünyasında yaşıyordu. Komşular onun sürekli olarak yalanlar uydurduğunu ve bunlara kendisinin de inandığını söylüyorlardı. Örneğin, eşi Hamdi ağabeyin, bir devlet dairesinde müdür olduğunu iddia etmişti, oysa bilenler, onun söz konusu işyerinde hademe olduğunu söylüyorlardı. İnsanın alınının teriyle ve dürüstçe çalışması güzel bir şeydir, o zaman neden böyle bir yalan atıyordu?

Bütün gün evde sıkılan ve kom-

şularla sohbeti çok seven Gülizar abla, bir süre sonra herkesi daha da şaşırtan iddialarda bulunmaya başladı: Söylediğine göre, Hamdi ağabeyle Hilton otelinin havuzunda tanışmışlar ve düğünleri de o havuzun başında yapılmıştı. Nitekim kendisini bir yerden gözününün ısırdığını söyleyen komşu hanıma:

diyerek herkesi şoke etmişti. Bütün gün evde oturduğunu, son derece yoksul olduklarını, bizim sokağa gelmeden önce tek odalı kırık dö-kük bir gecekonduda yaşadıklarını ve kirayı ödeyemedikleri için çıkarıldıklarını bilmeyen yoktu oysa. Bir süre sonra Hamdi ağabeyin Boğaz’daki, Tarabya plajında müdür olduğunu söylemeye başladı. Hatta bir gün daha da ileri giderek: “Çocuklar, Tarabya’ya gidin, Hamdi abiniz sizi plaja bedava sokar.” demesin mi? On bir yaşında çocuklar olarak harçlıklarımızla asla gide-meyeceğimiz bir sosyete! plajına bedava girebilme şansını kaçırmak istemiyorduk. Bir sabah mayolarımızı alıp, yola düştük. Üç kişiydik. Kardeşim, yakın bir arkadaşım ve

ben. Plaja vardığımızda kapıdaki görevliye, müdür Hamdi Bey ile görüşmek istediğimizi söyledik. Görevli: “Burada öyle bir müdür yok.” deyince ne yapacağımızı şaşırdık. Süklüm püklüm geri dönmek üzereyken kapının biraz ilerisinde, elinde bir çalı süpürgesiyle ortalığı süpüren Hamdi ağabeyi gördük ve hemen yanına koştuk.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Hamdi ağabey gelmemize pek memnun olmamış gibiydi. Yine de bizi yanına alıp gişeye götürdü ve görevliye: “Bunlar bizim sokağın çocukları, bugün idare ediver, bir daha gelmezler.” dedi. Görevli biraz mırın kırın ettikten sonra para ödmeden içeri girmemize izin verdi. Hamdi ağabeyin, yanımızdan ayrılırken: “Uslu uslu yüzün, kimseyi rahatsız etmeyin, yoksa beni işten atarlar.” demesi içimizi burkmuştu. O gittikten sonra gösterdiği kabinde mayolarımızı giyip kendimizi Boğaz’ın serin sularına attık.

Çok güzel bir gündü, yerli filmlerde ve dergilerde gördüğümüz artist ve şarkıcıların çoğu oradaydı. Plajın tek kötü yanı, yiyecek ve içeceklerin çok pahalı oluşuydu. Cebimizde ancak eve dönecek otobüs parası olduğu için büfeden bir bardak su bile almaya çekiniyorduk. Oysa deniz havası bizi fazlasıyla acıktırılmış,

civarımızda hiç durmadan yiyip içenlere imrenerek bakmaya başlamıştık. Tam aklıktan midemiz zil çalmaya başladığında Hamdi ağabey yanımıza geldi. Elinde büyükçe bir kese kâğıdı vardı. Bizi plajın kuytu bir köşesine götürdükten sonra kese kâğıdından üçümüz için peynir ekme ve üç şişe ayran çıkardı. Sevinçten bayram edecektik. “Acıkmışsınızdır, bunları aşçıbaşına yaptırdım, bir güzel yiyin.” dedikten sonra yine işinin başına döndü.

Hamdi ağabeyin, yanımızdan ayrılırken: “Uslu uslu yüzün, kimseyi rahatsız etmeyin, yoksa beni işten atarlar.” demesi içimizi burkmuştu.

O plaja bir daha gitmedik, adamcağızı zor duruma düşürmek istemiyorduk. Öte yandan Gülizar abla yalanlarla dolu dünyasında yaşamaya devam ediyordu. Fotoromanlara merak sarmıştı. Genellikle yakışıklı İtalyan aktörlerinin oynadığı o fotoğraflara uzun uzun bakıp, nişanlandığı dönemde Hamdi ağabeyin onlardan yakışıklı olduğunu

iddia ediyordu. Oysa evdeki askerlik fotoğrafından da anladığımız kadarıyla, adamcağız gençliğinde de sıksa ve kavruk bir fiziğe sahipmiş. Gülizar ablaya kalırsa, elektronik mühendisliği fakültesini takıntısız bitirmek uğruna geceler boyu ders çalıştığı için böyle erken çökmüştü Hamdi ağabey. Oysa yalnızca ilkokulu bitirebildiğini bizzat Hamdi ağabey kendisi söylemişti bize.

Komşu hanımlardan hiçbiri evlerinde düzenledikleri çaylı toplantılara onu çağırıyor, karşılaştıklarında hatırını bile sormuyorlardı.

Mahallede biz, çocuklardan başka kimse artık Gülizar ablayı ciddiye almıyordu. Komşu hanımlardan hiçbiri evlerinde düzenledikleri çaylı toplantılara onu çağırıyor, karşılaştıklarında hatırını bile sormuyorlardı. Hatta içlerinden biri bize: “Aman çocuklar, bu yalnızca kadınla fazla konuşmayın, sizi de

yalana alıştırır.” demişti. O zamanlar küçük bir çocuk olduğum halde Gülizar ablanın içinde boğuştuğu yoksul dünyadan bıktığı ve gelecek için hiç bir umut göremediği için etrafında pembe yalanlarla dolu bir zırh örmeye çalıştığını anlıyordum. Onun kendisini teselli etme şekliydi bu.

Bir süre sonra Gülizar abla hamile kaldı. Onu yakından tanıyan

bir komşumuzun anlattığına göre, kadıncağız evvelce dört kez daha hamile kalmış ve ne yazık ki hepsinde de düşük yapmıştı. Rahmi çocuk tutmuyordu. Gülizar ablaysa bu hamileliğe çok sevinmiş, her gün iki paket içtiği filtresiz sigarayı bırakıp, bahçede yürüyüşler yapmaya başlamıştı. Bebeğin onlara uğur getireceğine, makûs talihlerinin düzeleceğine inanıyordu. Ne yazık ki olmadı, beşinci ayda

yine düşük yaptı. Bu olay onun için büyük bir psikolojik darbe oldu. Haftalarca hastanenin psikiyatri servisinde yatması gerekti. Ziyaret edenlerin anlattığına göre, doktorlar dâhil kimseyle konuşmuyormuş. Uzun bir süre sonra taburcu olup Hamdi ağabeyin kolunda eve döndüğünde tanınmaz haldeydi. Aşırı

zayıflamış, yüzünün ferisi sönmüş ve ağzını bıçak açmıyordu. Sürekli hayaller kurup gülen Gülizar abla gitmiş yerine hiç konuşmayan sıkıca bir hayalet gelmişti. Artık günde üç paket filtresiz sigara içiyordu. Sonunda hastalandı. Uzunca bir süre sanatoryumda verem tedavisi gördü. Bu durum mahallede büyük bir panik yaratmıştı. Annelerimiz, bize verem bulaşır diye onunla konuşmamıza ve yanına yaklaşmamıza karşı çıkıyordu.

Bir süre sonra bahçeli bir eve taşındılar. O rutubetli evden kurtuldukları için sevinmiştim.

Boşuna sevinmişim. Beş ay sonra kirayı ödeyemedikleri için oradan da çıkarıldıklarını öğrendim. Son çare olarak Hamdi ağabeyin memleketi olan İç Anadolu kasabasına gitmişler. Orada yeni bir hayata tutunabileceklerine ve en azından kirasını ödeyebilecekleri bir ev bulabileceklerine inanıyorlarmış. Onları bir daha hiç görmedim ama Gülizar ablanın sıkıntılı dünyasının etrafına kurmaya çalıştığı pembe duvarları hep anımsadım. Bugün her neredelerse, mutlu ve huzurlu bir yaşam sürüyor olmalarını diliyorum tüm kalbimle. •

mehmetunverbd@gmail.com

ZEKİ İNSANLARIN BELİRGİN ÖZELLİKLERİ

Doymak bilmez bir merakları vardır: Einstein şöyle demiştir: "Özel yeteneklerim yok. Sadece tutkulu bir şekilde meraklayım. Diğerlerinin kendilerine hafife aldıkları şeyler karşısında zeki insanlar kendilerine büyülenmeye izin verirler.

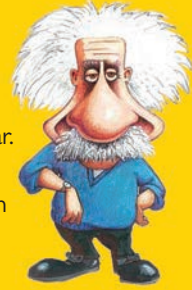
Açık fikirlidirler: Zeki kişiler, kendilerini yeni fikirlere veya fırsatlara kapatmazlar. Diğer insanların görüşlerini açık fikirli olarak düşünmeye isteklidirler. Farklı çözümlere açıklırlar.

Öz denetimleri yüksektir: Zeki insanlar, planlayarak, alternatif stratejiler araştırarak sonuçları önceden tartarak, düşünmeden hareket etmenin önüne geçerler.

Kendi kendilerine olmaktan hoşlanırlar: Oldukça bireysel olmaya eğilimlidirler. Araştırmalar zeki insanların diğerlerine göre arkadaşları ile sosyalleşmekten daha az tatmin olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Farkındalıkları yüksektir: Sürekli nasıl algılandıklarını düşünürler ve davranışlarını topluma uyum sağlayacak şekilde değiştirebilirler.

Geçmiş deneyimlerden faydalanırlar: Mantıklı düşünürler ve gelecekteki sonuçları tahmin etmek için deneyimlerinden yararlanırlar.

Yazan:
SABRIYE AŞIR

17 Mart 1845 Paket lastiğinin patenti alındı

Günümüzde tüm dünyada

yaygın biçimde kullanılan paket lastiğinin kökenleri, kauçuğu ilk kez kullandıkları bilinen Aztek Uygarlığı'na, yani üç bin yıl öncesine uzanmaktadır. Kauçuk ağacının (hevea brasiliensis) gövdesindeki süt beyazı öz sıvının (lateks) sertleştirilmesini sağlayarak ilk doğal kauçuğu geliştiren Aztekler, bunu çeşitli eşyaların yapımında kullandılar.

1819 yılında İngiliz girişimci Thomas Hancock, su geçirmez ve elastik giyim ürünleri geliştirme çabaları sırasında kauçuğu kullandı. Bu giyim eşyalarını üretirken ortaya çıkan büyük miktardaki atık kauçuğu değerlendirmek için de mastikasyon (kauçuğu kırma işlemi) makinesini icat etti. Atık kauçuk parçalarından ilk lastik bantları yapan Hancock, 1821'e gelindiğinde kauçuğu ticari bir ürüne dönüştürdü.

Fakat kauçuk soğuk günlerde sertleşiyor, sıcak günlerde ise yapışkan bir hale geliyordu. Bu sorunun

çözümü ise 1839 yılında Charles

Goodyear'ın vulkanizasyon yöntemini bulmasıyla mümkün oldu. Kauçuğu belli bir miktar kükürt ile karıştırarak ısıtma işlemi uygulayan Goodyear, daha sert, elastik ve dayanıklı bir yapının ortaya çıkmasını sağladı. Goodyear, vulkanizasyon yöntemi için 15 Haziran 1844'te Amerika'da patent aldı. Fakat

1843 yılında vulkanizasyon işlemiyle ilgili olarak Thomas Hancock da İngiltere'de patent aldığı için aralarında on yıl süren bir patent savaşı başladı.

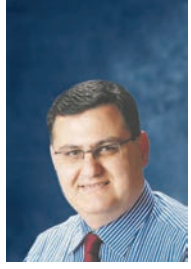
Her iki mucit de vulkanizasyon sürecini ayrı ülkelerde geliştirip patentini alsa da, bu yöntemin isim babası Hancock oldu. Thomas Hancock, arkadaşı sanatçı ve mucit William Brockedon'ın mitolojideki ateş tanrısı Vulcan'dan esinlenerek önerdiği "vulkanizasyon" ifadesini patent başvurusunda kullandı.

Günümüzde kullanılan modern paket lastiğinin

patentini ise İngiliz Mucit Stephen Perry 17 Mart 1845 günü aldı. •

Vulkanizasyon yönteminin geliştirilmesi, başta otomobil lastikleri olmak üzere kauçuğun sanayideki kullanımını önemli ölçüde artırdı.

Doğnuk

“Doğnuğun olmazsa böyle olur elbet” diye söylene söylene ağır adımlarla nöbet odama girdiler. Elinde bastonuyla zorlukla yürüyen yaşlı adam ve kolunda sonradan oğlu olduğunu öğrendiğim beyefendi, nöbetçi başhekimi aradıklarını ve şikayetleri olduklarını söyleyerek güvenlik görevlisi eşliğinde odama gelmişlerdi. İhtiyar hayli öfkeliydi ve söyleniyordu. Acil serviste hasta yakınları arasında tartışma ve kavga çıktığını, hastane güvenlik görevlilerinin müdahale etmek zorunda kaldıklarını biliyordum. Ancak konunun ihtiyar adam ve oğluyla ilişkisini kuramamıştım.

Hastamız acil serviste muayene için sıra beklerken yakın bir muhitte farklı etnik kökenli gruplar arasında

çıkan sokak kavgası sırasında bıçaklanma nedeniyle hastanemize gelen yaralıların yakınları kendi hastalarına daha önce müdahale edilmesi için doktorun üstüne yürümüştü. Nöbetçi hekim ise kendini korumak için odasına saklanınca kapıyı yumruklamaya başlamışlardı. İşte bu sırada bizim ihtiyar ayağa kalkıp bastonuyla hasta yakınlarının üzerine yürüyüp güvenliğin bile cesaret edemediği işi yapmaya kalkmıştı. Kavganın tarafları kısa süren şaşkınlıktan sonra ihtiyarı kenara itip birbirleriyle dalaşmaya devam edince sorun büyümüş, kolluk kuvvetlerinden gelen destek ile yatıştırılabılmıştı.

Grupların hastane bahçesinde de olay çıkarmasını önlemek için yaralılarından birini yakındaki hastaneye

nakledip ateşle barutun yan yana gelmesini geçici de olsa engellemiştik. İhtiyarını ise öfkesi geçmişti. Beni görevimi yapmamakla suçluyordu.

“Burası memleket hastanesi değil mi? Bu kadar edepsizlik olur mu?”

“İyi de benden ne istiyorsunuz?”

“Nöbetçi başhekim senmişsin, öyle diyorlar.”

“Doğrudur.”

“Sizden kurumum ve kendi adıma özür diliyorum.

Ne yazık ki; her gün benzer olaylar yaşıyoruz ve giderek kendimizi koruyabilmek uğruna hastalarımızın ne düşündüğü ile ilgilenmeyi unutuveriyoruz.”

“Hasta olarak hastanene geldim, muayene bile olmadan kavganın ortasında kaldım. İtilip kakıldım, sırtıma yumruk, tekme atıldılar. Yahu bir Allah’ın kulu çıkıp özür dilemeyecek mi? Buraya geldiğime pişman olmam mı gerekiyor?”

Oğlu kolundan çekiştirip
“Uzatma baba” diyerek ortalığı yatıştırmaya çalışınca bizimki hiddetle oğluna dönüp

“Burası benim hastanem bunlar benim insanlarım, üzüldüğümü gördükleri halde susup oturacaklar mı? Hepimiz bu ülkenin insanı değil miyiz?” diye söylendi. Nefes nefese kalmıştı.

“Sizden kurumum ve kendi adıma özür diliyorum. Ne yazık ki; her gün

benzer olaylar yaşıyoruz ve giderek kendimizi koruyabilmek uğruna hastalarımızın ne düşündüğü ile ilgilenmeyi unutuveriyoruz. Bunu bizlere hatırlattığınız için tekrar teşekkür ediyorum. İzin verirseniz muayenenize eşlik etmek, yanınızda olmak isterim.”

“Yok, doktor bey oğlum. Derdim seni işinden alıkoymak değil. Ben başımın çaresine bakarım.”

“Dediğiniz gibi burası memleket

hastanesi ve işim şu anda sizin yanınızda olmamı gerektiriyor. Başka bir tatsızlık yaşanmaması ve yine özür dilemek zorunda kalmamak için izinle size eşlik edeceğim.”

Bu arada hasta taşımada kullanılan tekerlekli sandalyelerden birini getirip hastamızı yürütece aldık. Hızlıca muayenesi yapıp kan tahlilleri ve akciğer filmi çekildi. Yaşanan tatsız olaylar yüzünden hasta ve hasta yakınları da acil servisi terk etmişti. Ortalık sakin görünüyordu.

Film çekimi için soyunması gerektiğinde ceketini çıkarıp bana teslim etti. Eski ve yıpranmış da olsa yakasında Atatürk rozeti göze çarpıyordu. Film çekimi sırasında oğlu ile lafladık. Hastamızın doğup büyüdüğü orta Anadolu köyünde kırk yılı aşkın süreyle muhtarlık yaptığını, sağlık sorunları nedeniyle şehre gelmek zorunda kaldığını anlattı.

Akciğer ile ilgili bulgulara yönelik tedavi düzenlense de altında yatan nedeni bulabilmek için birkaç gün sonra kontrole gelmesi gerektiği söylendi. Kartımı verip kontrol için geldiklerinde beni bulmalarını, yardımcı olup kendimi affettirmek istediğimi söyleyince bizimkinin

yüzü aydınlandı.

“Ha şöyle. Kabahat senin olmasa da üzüntü, sıkıntı hepimizin olmalı. Sevdim seni evlat.”

“O zaman bir şey soracağım. Odama girerken ‘doğnuğun olmazsa olacağı budur’ diye bir şeyler söylüyordun. Merakımı mazur gör. Ne demeye çalışıyordun?”

“Bu doktorlar da her şeyi bilir, bi doğnuğu bilmezler. Sapana

benzer iki bacaklı irice bir tahtadır. Köy yerinde eşeğe ne yüklersen yükle iki taraftan birden sıkıca bağlamazsan taşıyamazsın. Hayvan yükünü alınca bir ucuna ip bağlı doğnuğu üstten atar aşağıdan alıp tahtanın ortasını makara gibi kullanır yükü sıkılaştırır, doğnuğun sapına düğümlersin. Onca yükü dağılmadan ancak o sayede taşıyabilirsin.”

“İyi de hastane ortasında doğnukla ne işin var? Ne diye söylenyordun?”

“Gelenler yaralı olan yakınlarını bırakmış birbiriyle öldüresiye kavga ediyordu. Aynı ülkenin ekmeğini yiyip suyunu içiyor olsalar da barış içinde bir arada durmak yerine birbirlerine saldıırıyordu. Ettikleri küfürleri burada söylemeye utanırım. Öyle ki; o sırada orada olanlar ve hatta siz çalışanlar da

“Doğnuκ, sapana benzer iki bacaklı irice bir tahtadır. Köy yerinde eşeğe ne yüklersen yükle iki taraftan birden sıkıca bağlamazsan taşıyamazsın...”

korkmuş, sinmiş, bırakıp gitmeye hazır görünüyordunuz. Daha fazla dayanamayıp üzerlerine yürüdüm ama işe yaramadı.”

“Doğruk olsaydı bunlar yaşanmayacak mıydı?”

“Anlamıyor musun? Ülke yükünü aldı ama doğruğunu yitirdi. Bizleri bir arada tutacak doğruk olmayınca herkes bir yana dağılıyor.”

“Eskiden de böyle değil miydi?”

Yakasındaki Atatürk rozetini işaret edip “o bizim doğruğumuzdu. Fakir de olsak onun sayesinde bir araya gelmiş, birbirimize tutunmuş, yükümüzü alıp iyi kötü yola koyulmuştuk. Ne zaman biri, kollarımın gücü hepimizi bir arada tutmaya yeter, doğruğa gerek yok diye ortaya çıkıp milleti ikna etti işte o zaman doğruğu gevşettik. Eh, kol gücü de bir yere kadar. Yükümüzü almış olsak da doğruk olmayınca bir yere ilerleyemiyoruz. Baksana, kimsenin kimseye tahammülünün kalmadığı bir ülkeye döndük” dedi.

Birkaç gün sonra baba oğul uğrayıp kontrollerini yaptırıldılar. Altta yatan ciddi kalp sorunları nedeniyle bir üst hastaneye sevk edildikten sonra hastamızdan bir daha haber alamadım.

Bir yıla yakın zaman geçmişti. Sabah kapımı çalıp girmek için izin isteyen hastamızın oğluydu. Elindeki naylon torbayı masama bıraktı. Cebinden çıkardığı Atatürk rozetini bana uzatıp “Babamı yakınlarda kaybettik. Bunları size bırakmamı vasiyet etmişti” dedi. Getirdiği

torbanın içinde üzerinde ip bağılı hayli eski bir tahta parçası vardı.

“Yoksa rahmetlinin doğruk dediği alet mi bu?”

“Evet. Doğruk. Babam, bir şeylerin ters gittiğini, zamanının dolmakta olduğunu görünce yakasındaki rozeti ve köyden getirttiği doğruğu bana verip ‘O güleç yüzlü doktor beye götür ver, o ne yapacağını bilir’ demişti. İlk anda kimden söz ettiğini anlamadığımı görünce kartınızı çıkarıp ‘Bu doktor beye götür’ dedi. Birkaç gün sonra da kaybettik. Rozeti yakasından çıkardığını, ilk kez görüyordum.”

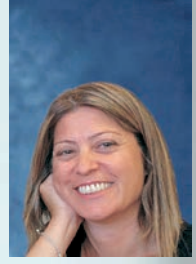

Bunları anlatırken gözleri doldu. Bir süre susup yutkundü. İkimiz de hüznlenmiştik. Rahmetlinin oğlu ayrıldıktan sonra duvarımdaki resimlerden birini çıkarıp yerine o eski ve hayli yıpranmış doğruğu astım. Mesai arkadaşlarım önceleri anlam veremeyip hayli garipseseler de her fırsatta, tanımaktan onur duyduğum o muhtar, vasiyetini ve dilim döndüğünce doğruğun ülke için önemini anlatıyorum.

Rozeti ise önlüğümün yakasında taşıyorum. •

mehmetuhribd@gmail.com

Anne Babalarla Başbaşa
Nilay Karatosun

Çocuğumun Her Sorununu Hemen **Çözmeli miyim,**

Yoksa Başarısız Olmasına **Göz mü Yummalıyım?**

Geçenlerde oğlunun okul durumu ile ilgili endişe içinde olan bir anne ile sohbet ediyorduk. Oğlu proje ödevini tamamlamak ta sıkıntı yaşıyordu. Ödev teslim zamanı yaklaşmış ancak henüz ortaya ele avuca sığacak bir sonuç çıkmamıştı. »

Böyle giderse ödevi teslim edemeyecek ve çok kötü bir not alarak bütün ortalamasını tehlikeye sokacaktı.

Durum çığrından çıkmaya başlamıştı. Anne nasıl davranması gerektiği konusunda çok kararsızdı. Başarısız olmasına ve hayal kırıklığı yaşamasına izin vermeli miydi?

Yoksa bir “kaplan anne” pozisyonu almalı, ödevi onun yerine tamamlayarak vaktinde teslim etmesini mi sağlamalıydı? Böylece ortalama beklenen değerlerde kalacak ve sorun çözülmüş olacaktı.

resiz kaldığını görüp hiç bir şey yapmadan durabilmek pek kolay değil elbet. Hele çocuklar bazen öyle basit hatalar yapıyorlar ki! Biz yetişkinler için sorunu tespit edip çözmek çok kolay. Çocuğun dünyasında neler olup bittiği ile ilgilenmiyoruz bile. Kaplan anne pozisyonu alıp duruma el koymak mümkün, ancak o zaman da çocuk sorumluluk alıp, hayatını yönetmeyi öğrenemiyor..

Bekle! Hata yapsın ders alsın. Ya da hiç üzülmesin onun yerine ben her şeyi halledeyim...

Acaba sadece iki seçenek mi var?

Duruma yetişkinler dünyasından bakalım mı? Bu dünyada da benzer sorunlar yaşanıyor.

Var sayalım ki işyerinizdeki yöneticiniz size yeni bir proje verdi (eğer siz yöneticiy-

seniz elemanınız olarak düşünün) ve projenin gelişmesi tamamıyla sizin sorumluluğunuzda. Bir süre sonra yöneticiniz onun beklentisini karşılayamadığınızı ve projeyi yönetemeyeceğinizi düşünmeye başladı. Yöneticiniz ne yapar? Siz ne hissedersiniz?

Yönetici, işlerin kötüye doğru gideceğini fark etmemiş gibi yapar,

Her iki seçenek de kendi içinde sorunlar barındırıyor!

Bir çok anne benzer veya farklı konularda nasıl davranacağı konusunda kararsızlık yaşıyor.

Bir anne olarak çocuğunun zorlandığını, üzülüğünü ve ça-

sessiz kalır, ancak çıkan sonuçtan memnun olmaz, hatta içten içe kendini suçlar.

Veya, atmaca gibi atlar, işin tamamını üstlenir ve sonlandırır. Ya da işi o kişiden alıp başka birine devreder.

Sanırım, hangi seçenek uygulanırsa uygulanırsa yaşananlar sıkıntılıdır ve ne siz ne de yöneticiniz durumdan mutlu olmazsınız.

Hiç bir şey söylemeden beklemek kısa vadede en iyi çözüm gibi gözükülebilir... Ancak eninde sonunda işler çığrından çıkacak ve iş ilişkiniz çıkmaza girecektir. Çözüm kavuşmamış sorunlar daha büyük sorunların ortaya çıkmasına sebep olur.

Sorunu kendi başınıza çözümleme şansını yakalayamadığınızda, size inanılmadığı ve güvenilmediği hissi ile kendinize olan inancınızı daha da yitirirsiniz.

İyi bir yönetici bu seçeneklerin hiç birini tercih etmez!

Tam tersine, işlerin nasıl gittiğine dair her zaman iletişim içinde olur, daha etkili ve verimli çalışabilmek için nasıl bir iş birliği yapılabileceğini tartışır. Önünüzü geçmeden, ya da sizi arkadan bıçak-

İyi bir yönetici işlerin nasıl gittiğine dair her zaman iletişim içinde olur ve nasıl bir iş birliği yapılabileceğini tartışır.

lamadan, yanınızda sizinle beraber yol almanın fırsatını sunar.

Her şeyden önce iletişim içinde olmak çok önemlidir. İyi bir yönetici, konuşmanın sakın ve samimi geçmesi için ortamı yumuşatır. Bazı ipuçları:

1- Her iki tarafında dikkatini konuşmaya vereceği uygun bir zaman yaratır.

2- Size olan inancını dile getirir ve sizin başarılı bir sonuca ulaşmanızı istediğini belirtir.

3- Bu sorumluluğu nasıl yerine getirdiğine dair gözlemlerini paylaşır ve kendi endişelerini anlatır.

4- İşbirlikçi bir sohbet ile başlayan görüşme, ne yapılırsa nasıl daha iyi sonuç alınacağına dair beyin fırtınası ile devam eder. Hedefe

gerekenlerden başlamak yerine ona olan inancınızdan, onun yetenek ve becerilerine güvendiğinizden başlayın. Böylece çocuğunuz size karşı daha açık olacak, arınıza koyduğu duvarı indirecek konuşmaya istekli olacaktır. Hatta, beyin fırtınası teklifi-

ulaşmak için ne gibi destekler verebileceğini açıklar.

5- Her iki tarafında uzlaşmaya vardığı bir plan ortaya çıkar.

6- Süreç içinde tekrar hangi tarihte bir kontrol görüşmesi daha yapılacağı planlanır.

7- Bu işi başarıyla tamamlayacağına dair yüreklendirerek sohbeti kapatır.

Bu görüşme sonund; anlaşıldığını, önemsendiğini hissedersin ve yöneticinin başarıya ulaşmanı arzuladığını fark edersin.

Yukarıda bir örneği geçen konuşmayı ergen çocuğunuzla yaptığınızı hayal edin. Gelecekte sorunlarla nasıl başa çıkacağını bilen bir çocuğunuz olur.

Burada en önemli nokta bir şeyler ters gitmeye başladığını ilk gördüğünüzde konuşmayı başlatmamaktır. Kendinize ve ona rahatlamınız, sakinleşmeniz için süre verin. Konuşmak için uygun bir zaman yaratın.

Konuşmaya, gördüğünüz hatalardan, endişelerden ve yapılması

nize açık olacaktır.

Yargılama ve eleştiri yerine sohbe başlarken;

“Bu yaşta bir çocuk bu sorunu tek başına halledebilmeli.”

“Neden hiç bir şeyi doğru dürüst beceremiyor?”

“Bu çocuk tembel”

“Ah şu ergenler” gibi düşüncelerinizi bir kenara bırakıp, onun dünyasında ne olduğunu merak etseniz...

“Sorunu nasıl görüyor?”

Ona zor gelen kısım neresi?

Onu desteklemek için ne yapılabilir?” gibi sorularla davranışlarınıza yön verirsiniz ortamda merak, ilgi ve anlayış hakim olacaktır.

Konuya en kolay yaklaşım budur demek hiç doğru olmaz. Aslında görmezden gelmek ya da “kaplan anne” olarak durumu anında çözmek çok daha kolaydır çoğu zaman. Belki o anda sorunu çözmüş olursunuz. Ancak kolay yolu seçmek ve kısa vadeli başarıya odaklanmak, uzun vadede ergen çocuğunuzun daha zor durumlara sokabilir. •

nilaykaratosunbd@gmail.com

Sirin
DORUKLARINDA

SENNUR SEZER

İşçilerin,
emekçilerin,
kadınların
haklarının
savunucusu

Şiirimizin dişi sesiydi
12 Haziran 1943 günü
Eskişehir’de doğan Sennur
Sezer. Şiirleri gibi dost, can
mı can; yürekli mi yürekli
ve sevecen.

İlk şiiri 1958’de lise öğrencisiy-
ken, ilk şiir kitabı Gecekondu
da 1964 yılında yayımlandı. 1959
yılında İstanbul Kız Lisesi’nin ikinci
sınıfından ayrılıp Taşkızak Tersa-
nesi’nde, 1965 yılında da Varlık
Yayımları’nda düzeltmen olarak
çalışmaya başladı. İkinci şiir kitabı
Yasak’ı 1966 yılında okuyucu ile
buluştu. 1967 yılında arkadaşı yazar
Adnan Özyalçın ile evlendi; iki
çocukları oldu. Üçüncü şiir kitabı
Direnc, 1977 yılında; çocuklar için
yazdığı Gerçeğin Masalı 1979 yı-
lında yayımlandı. 1982 yılına kadar
çeşitli yayınevlerinde ve ansiklopedi-
lerde düzeltmenlik ve metin yazarlığı
yaptı. »

Şiir, deneme, anlatı, inceleme türlerinde çok sayıda eser verdi. Gerçek ve müstear isimle özellikle Yeşilçam'a çok sayıda senaryo yazdı; çeşitli ansiklopedi ve antolojilerin oluşturulmasına katkı yaptı. Emek Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı ve işçilerin, emekçilerin, kadınların haklarının savunucusu oldu. Halil Kocagöz Şiir Ödülü (1987), Pir Sultan Abdal Dernekleri Edebiyat Ödülü (1998), Yunus Nadi Şiir Ödülü (2000) gibi ödüllerinin yanı sıra bir çok ödülle onurlandırıldı. Günlük Evrensel ve Evrensel Kültür başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerdeki yazıları, belgesel anlatılarının yanı sıra çok sayıda kitabı ile daima anılmak üzere 7 Ekim 2015 Çarşamba günü aramızdan ayrıldı.

DURMADAN

Beni sevmekten utanıyor
Elleriyle örtüyor yüzünü
Yol ortalarında istasyonlarda
Her çıtırtı bir adam oluyor
Beni sevmekten utanıyor
Oysa şimdi tüfekler kan-kına
Arpacık gez göz
Madrid'e uzanıyor
Ve pirinç kokan ellerine Han'ın
Pirinç saçlı Li'ye
Hedef Çin
Niçin ekmek yediğimiz eller çeker
tetiği

Altın halkalar taktığımız
Tanrının önüne çıkmadan ilk
arıtığımız

Çeker tetiği
Beni sevmekten utanıyor
Elleriyle örtüyor yüzünü

AKŞAM TÜRKÜSÜ

Kimse öldüremez bu boşunalık
duygusunu
Soğan doğra kıyma koy ateşi kıs
Ateşi kıs pirinçler diri kalsın
Salçalı pilavlar votkalar
kahkahalar
Ödemez arkadaşsızlığımı
Zor günler yaşadım
Utanmam anmaktan
Çirkindim yoksuldum
arkadaşsızdım
Kocaman sözler iri göğüsler han-
tallıktı simgem
Utanmam
Ama akşamları
Bu boşunalık duygusu kapıyı
çalmadan
Usulca ilişiverir yanıma
Çocuğu giydir parklara çık
İşten dönenleri gözle
Köfte güzel olmuş saçın yakışmış
Orhan ağbi ölmüş... Artık yazmı-
yor musun?
Kirazlar aldıandı
Ben aldanmadım
Ayşeyi büyüttüm
Büyüttüm öfkemi... arkadaşsızlığı
Çirkinliği
Hadi saçlarını kes ninniler söyle:
Kızımın da adı Ayşe
Yiğit atılır ateşe
Bu ışık böyle büyüsün

İş düşmez bir gün güneşe
 Hadi çamaşırları yıka ölümlere ağla
 Ninni söyle:
 Kızımın da adı Bengi
 Dünyaya saldığım türkü
 Sular aktıkça durulur
 Bozuk yapılar yıkılır
 Çürür sarı yaprak gibi
 Hadi kendini yen hadi kendini

KİRLENMİŞ KAĞITLAR

Bilir misin bekleme salonlarını
 küçük istasyonların?
 Akşam saatleri, uzak İstanbul'a,
 Ankara'ya,
 Dünya'ya birden iner karanlık. Ve
 üstüne sinmiş is
 kokusuyla, hep geç kalırsın artık.
 Uykusunu alamamış beden, acımış
 yağ ve
 tanımadığın bir koku ortalıkta.
 Belli ki çoktan gelip
 gitmiş posta. Ve ışık ışık geçen
 hızlı tren durmaz
 bu aralıkta. Geç geldin.
 Bir söylentiyle büyütülür herkes:
 "Gündönümü
 şenliklerin ateşleri sönmeden geri
 döner
 zemheri. Tipiye karışır erkenci
 çağla, çiğdem...
 Savrulur erik çiçekleri. "Boy ata-
 mayan ahlât
 yineler: "Geri döner zemheri..."
 Ve tadını kalın kabuklar ardına
 saklar...
 Kadınlar, ki yoklukları farkedilir
 olsa olsa. Kadınlar,
 bir yazma, bir renk, bir devinim...
 Karıncalar kadar

olağan... Payları karıncalar kadar
 hayatta.

Göçerler, trenleri tanımadan. Sel-
 visiz ve söğütsüz
 bir ıssızda, katar katar gece taşları.
 Bekleme salonları. Ucuz tütün,
 mektup torbası ve
 bir öykü: cılız ışığıyla. Susuz ve
 ışiksiz köylerin
 kapısı. Dünyayı bir durak sayanla-
 ra, örnek:

"Budur payına düşen. Bekle..."
 Ve gökte gecikmiş bir turna katarı.
 Bilir misin bekleme salonlarını?

II

Gül desem gocunur musun, her
 gördüğüm çiçeğe.
 Her dikenini gül saysam... Böyle
 kıraçlar varmış,
 dinledim: Gül diye adlandırmış
 her rengi,
 Ve gül kokarmış ortalık. Sonra
 sevdanın
 ulaşmadığı kuytularda, karasevda
 olmuş her
 tanışıklık.
 Ah, dilini anlamadığım kalabalık...
 Suçludur erken açan ve erken ge-
 çen çiçek
 Rüzgâra sinen koku. Yaban diye
 adlanır
 utangaçlık. Hırsızlık yasak ama
 yağma helâl.
 Kirletilmiş düşler, parçalanmış
 yürek...
 Gülün morardığında menekşe
 sayıldığı...
 Gülün tanınmadığı gerçek...
 Ah, sesime sağır yalnızlık...
 Güzle ballanacak dikenleri tanı.
 Dil buran

meyvelerden sakın... Ağuludur
terle, kanla
sulanmayan ürün. El değmemiş
bahçe,
görülmemiş düş hayretmez.
Ey adım uydurduğum koşu...
Yorulmaz aşk...
Yetinmez aşkınlık.

SESİMİ ARIYORUM

Bir ses arıyorum
Yeni bir şiiire başlamak için
Bir doğum çığlığı gibi kaçınılmaz
Çocuğun ilk ağlayışınca güzel
Bir ses.
Çünkü yüreklerimiz
Acılarla şişe şişe nasırlaştı
Kızgın demirlere değen ellerimiz

Su toplayıp kabarıp, nasırlaşır
Ateşe ve demire dayanır
Yüreklerimiz acıyla dövüle dövüle
Çelikleşti.
Yalnız orada, ta dipte küçük bir
çekirdek
Gözyaşı gibi titriyor mavisiyle
havanın.
Kız çocuklarının perçemleriyle
oğlanların afacanlığı
Kaynatıveriyor o damlayı.

Bir ses arıyorum
Yeni bir şarkı için
Çocukların ilk sözcüğü gibi
umutla,
Sevinçle duyulacak bir ses,
Çünkü umutsuzluk yasaktır
Don vuran ağaç sürgün verecek,
Kaya çatlayacak, tohum
yeşerecektir.

Ama susmaktan sesimi yitirdim
Nasırlaştı dilim.
Elim ateşten korkmuyor,
Ülkemin bütün kadınları gibi tır-
naklarım küt
Ateşten sıcak bir tencereyi yanma-
dan alabilirim
Köz basarım yüreğime.
Yüreğim nasırlarıyla umudu
koruyor,
Bir küçük ışıltıyla baharı bekleyen
Çekirdek ateşten korkmuyor.

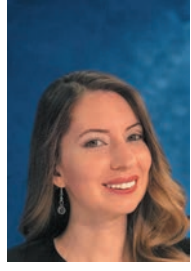

AY SONU KUŞLARI

Güzelliği çarımha gerdik kaz
kanatlarında
Kuğu boyunlarında kaskatı
Kurşun yarası gözlere
Bölük-pörçük bir cam örttük
Göl kıyıları serin ve ıslak
Islak gagalı ördekler ve çirkin
ayakları
Güzelliği dinletir kanat-kanat
Kanat duvarlarında ördek sorguçları
Serinledik
Av sonu kuşları salon salon
Ki belki bir lokma et bir aça
Aça aça kanatlarını bir kuğu çirkin
Çirkine adanmış milyonla mumya
Sonra
Ölü kuşlara kanat •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

AB'de Bu Yıl Tarihi Resesyon Bekleniyor

2020 ekonomik tahminlerini açıklayan Avrupa Birliği Komisyonu, Kovid-19 salgını nedeniyle daralma öngörüsünde bulundu. Komisyon,

19 ülkeden oluşan Euro Bölgesi'nde % 7,75 oranında daralma yaşanacağı, 2021 yılında % 6,25 düzeyinde toparlanma gerçekleşeceği ihtimali-

ne vurgu yaptı. Bu yıl en ağır resesyon yaşayacak ülkelerin, turizm sektörüne büyük önem veren Yunanistan, İtalya ve İspanya olacağı duyuruldu. Fransa'da %8,2 oranında daralma beklenirken, Almanya'da bu oran %6,5 olması öngörülüyor. Avrupa Birliği Komisyonu'nun ekonomiden

sorumlu üyesi Paolo Gentiloni ise "Avrupa, 1929 yılından bu yana en büyük ekonomik şoku yaşıyor" ifadelerini kullandı. »

2 Kovid 19 Tedbirleri Hava Kirliliğini Azalttı

Kovid-19 salgını sürecinde insanların evde kalma sürelerinin artması, üretime sınırlama getirilmesi, trafiğin azalması, gaz salınımının düşmesi ile doğa kendini yenilemeye başladı. Kovid-19 salgınının önüne geçmek için Avrupa'da alınan tedbirlerle, kömür bazlı enerji kullanımında yüzde 40, petrol bazlı enerji kullanımında ise üçte bir oranında azalma oldu. Kömür ve petrol kullanımındaki azalma ile birlikte, havadaki zehirli gaz oranı yüzde 37 düştü. Hava kirlileti küçük parçacıkların oranı da yüzde 10 azaldı. Araştırmalarda hava kirliliğine maruz kalan bölgelerde daha fazla Kovid-19 vakası görüldüğü belirtiliyor.

3 Plastik Tekrar Plastiğe Dönüştürülüyor

Dünyada her dakika 1 milyondan fazla plastik şişe satılıyor ve yalnızca yüzde 20'sine yakını

geri dönüşüme gidiyor. Bu konu üzerinde çalışmalar yürüten bilim insanları, daha önce pet şişeleri çözümede başarılı bir enzim üretmişti.

Fransa'daki araştırmacılar ise pet şişeleri verimli bir şekilde parçalayabilen başka bir enzim tasarladı. Söz konusu enzimin yarattığı reaksiyon sayesinde plastiğin tekrar plastiğe dönüşmesinde ham madde sağladığı belirtildi.

Uzmanlar, bu şekilde yeni plastik pet şişe üretiminin önüne geçildiğini vurguladı.

4 Çekya'da Kuraklık Tehlikesi

Orta Avrupa ülkesi Çekya tarihinin en büyük kuraklık tehdidiyle karşı karşıya. Çevre Bakanı Richard Brabec, son 500 yılın en büyük kuraklığının görüldüğünü söyledi. Brabec, ülke genelinde su eksikliğinin yüzde 60'a vardığını,

bazı bölgelerde bu rakamın daha fazla olduğunu vurguladı. Çek Bakanı, kuraklığın temel nedeninin bir yıl içinde en düşük seviyeyi gören yağışın yanısıra, sürekli yükselen hava sıcaklığı olduğunu ifade etti. Brabec, bazı büyük nehirlerdeki su seviyesinin iki kat düştüğünü, birçok küçük nehrin de kurduğunu bildirdi. Çekya'da kuraklık yüzünden yerleşim birimlerinde su tüketimi sınırlandırıldı. Bazı bölgelerde, borudan gelen suyun bahçe sulamada ve havuzlarda kullanılması yasaklandı. Tarlalara su ulaştırmak için özel kanallar inşa ediliyor.

5 Dünyaya Yaklaşan Asteroidi Uzak Aracıyla Vuracaklar

ABD Havacılık ve Uzak Aracı NASA, dünyaya yaklaşan asteroidlerin yönünü uzak aracıyla vurarak değiştirmeyi test edecek. NASA'nın 'Çift Asteroid Yön Değiştirme Testi' adı verilen denemesinde Temmuz 2021'de uzaya fırlatılacak kinetik etki aracının Eylül 2022'de

asteroidi vuracağı açıklandı. Proje kapsamında, NASA tarafından tasarlanan uzak mekiği, 2022'de Dünya'ya 11 milyon kilometre mesafede olacak Didymoon adı verilen asteroide çarparak yüzde 1'lik bir değişim ortaya çıkarmaya çalışacak. NASA, en az 140 metre çapında ve Dünya'nın 5 milyon kilometre yakınından geçen göktaşlarını 'tehlikeli' kategorisinde değerlendiriyor. Asteroid savunma sistemi, Dünya'yı yakındaki tehlikeli asteroidlerin çarpmasından korumayı amaçlıyor.

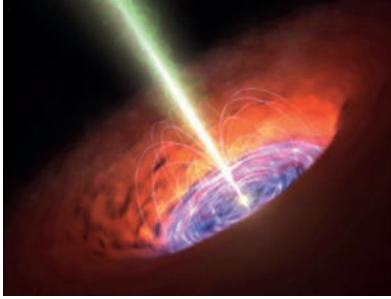
6 Denizaltı Tüneline Dijital Açılış Töreni

Norveç Ulaştırma Bakanı Knut Arild Hareide, Covid-19 salgını nedeniyle tünel açılış törenini makamından televideo ile gerçekleştirdi. Hareide, denizaltı tünelinin açılışını bilgisayarının önünde kurdele keserek yaptı. Bakan Hareide, Norveç'teki ilk dijital açılış gerçekleştirdiğini belirterek, bu dönemde herkesin pandemiye meydan okuyarak yaratıcı yollar bulması gerektiğini söyledi. Dijital açılış töreni sosyal medyada da büyük ilgi gördü.

7 Dünyaya En Yakın Kara Delik Bulundu

Gök bilimciler Dünya'ya yaklaşık 1000 ışık yılı uzaklıktaki

kara deliği keşfetti. Dünya'ya şimdiye kadarki en yakın noktada olan kara deliğin, ilk kez çevresiyile şiddetli etkileşime girmeyen yıldız külesinden oluştuğuna dikkat çekildi. Daha önce en yakın bilinen kara delik 3 bin 200 ışık yılı mesafede idi. Etrafındaki ışığı içine çektiğinden dolayı kara delikleri keşfetmek çok zor. Genellikle, bilim insanları, ancak yanındaki bir

yıldızı veya gezegeni yuttuğu veya parçaladığında bir kara deliğin varlığını öğrenebiliyor. Gök bilimciler göre; Telescopium takımı yıldızında yapılan bu keşif, bölgede daha fazla kara deliğin bulunduğu ipucunu veriyor.

8 Uzayda Film Çekmek Hayal Değil

Aktör Tom Cruise ile iş adamı Elon Musk işbirliği ile Space X uzay firması ve NASA'nın olanakları kullanılarak uzayda çekilen ilk uzun metraj sinema filmine imza atılacak.

NASA Başkanı Jim Bridenstine tarafından Twitter'da yapılan açıklama ile konu doğrulandı. Aksiyon filmlerinde dublör kullanmayan Tom Cruise, bu filmde de tüm riskleri alarak kendisi oynayacak. Cruise'ın film için yakın bir gelecekte Uluslararası Uzay İstasyonu'na gitmesi planlanıyor. Uluslararası Uzay İstasyonu yeryüzünden 408 km yukarıda bulunuyor.

9 Bilim İnsanları Uyarıyor!

Çinli, Amerikan ve Avrupalı bilim insanlarının çalışmasına göre; küresel ısınma, 3,5 milyar insanı 6 bin yıldır yaşadığından farklı şekilde yaşamak zorunda bırakacak. Araştırmada, 2070 yılına gelindiğinde, gezegenin kara yüzeyinin yüzde 19'unun, Sahra Çölü koşullarında yaşıyor olabileceği vurgulandı. İklim değişimindeki aşırı sıcaklık nedeniyle 3,5 milyar insanın bir bölümünün göç etmek isteyebileceğini belirten bilim insanlarına göre; tek çözüm emisyonların azaltılması. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

HAZİRAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(b) Zirve	6-(d) Belirti	11-(a) Toplumsal
2-(a) Saldırgan	7-(a) Belge	12-(b) Anlayış
3-(d) Sanal sohbet	8-(d) Kendi kendine olan	13-(c) Dil bilgisi
4-(c) Duyu yitimi	9-(a) Ben	14-(d) Dügme
5-(b) Dal, kol	10-(b) Son, bitiş	15-(a) Canlandırma

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(c) Ay
- 2-(b) Balıklı Göl
- 3-(a) Didaktik
- 4-(c) Magenta
- 5-(d) Ferritin
- 6-(b) Huy
- 7-(a) Agorafobi
- 8-(b) Dansimetre
- 9-(c) Cıngıl
- 10-(c) Üretkenlik
- 11-(d) Kafiye
- 12-(a) Panorama

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Alparslan Yılmaz, *Erzincan*

Eymen Toksoy ve Ahmet Kağan Eruzun, *Samsun*

Zeynep Yaren Avcı

Selim Kahveci ve Zeynep Özer, *İstanbul*

Deniz Server, İstanbul

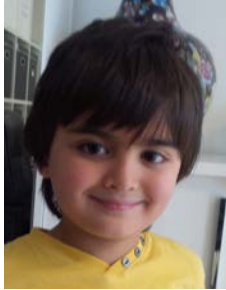
Emre Ecir, Adana

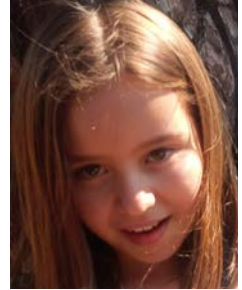
Bartu Balcı, İstanbul

Arel Doruk Karaağ, Antalya

Kayra Tarıkçı, İstanbul

Azra Pınar Özyapıcı, Kırklareli

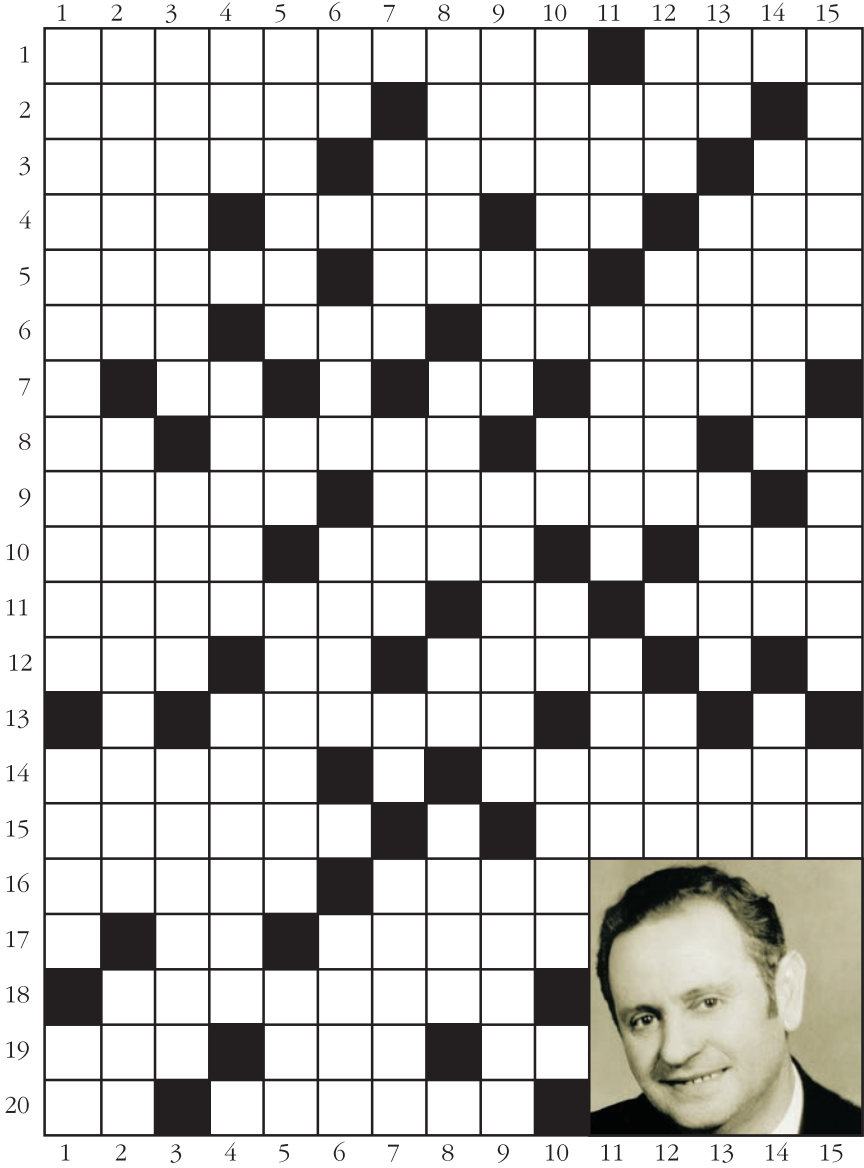
Aslı Sultan Ermeş, Adana

Güneş Özgüneş, İstanbul

Zübeyde Nil Kalay, Antalya

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- 'Bir Hüzün Var Hazanda', 'Ağlamakla İnemekle Ömrüm Gelip Geçiyor' adlı eserlerinden de tanıdığımız fotoğrafta görülen bestekarımız.-Üzerine resim yapmak için kullanılan tahta çerçevesiz bez zemin. 2-Deniz kuvvetlerinde bir rütbe.-Mobilyacılıkta kullanılan sert bir ağaç türü. 3-Burun ucunda olan yumuşak kemiksiz yer.-Ekim yapmak için ayrılmış toprak parçası.-İskambilde birli. 4-Kayınbirader.- Eşine ender rastlanır, harikulade zeki.-Kobaltın simgesi.-Bazı yörelerde teyzeye verilen ad. 5-Bir çeşit Polonya dansı.-Güney Amerika'da yaşamış eski bir uygarlık.-Ölüm cezası. 6-İsyankar.-Mısır'a hayat veren akarsu.-Bir tür yüksek okul. 7-Saka Türklerine ait ünlü destan.-Türkiye'nin plaka imi.-İskambil oyunlarında aynı türden dört kâğıdın bir araya gelmesi. 8-Bir binek hayvanı.- Uzun bir kağıda yazılan ferman.-Bir tür makyaj malzemesi.-Boru sesi. 9-'Bursa'da ' (A. Hamdi Tanpınar'ın bir yapıtı).- 'Isaac' (ünlü İspanyol besteci). 10-Asya'da bir göl.-Belli zamanlarda, belli yerlerde ticari mal sergilemek amacıyla açılan büyük sergi.-Tavır, davranış. 11-Muğla'nın bir ilçesi.-Satrançta bir taş.-Bir ay adı. 12-Arapçada ben.-Genişlik.-Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nin kısa adı. 13-Bitkilerde suyu yukarıya taşıyan kanallar.-Kıtanın kısa yazılışı. 14-Ay, kamer.-Püskürtü. 15-Başkaları.-Türk musikisinde bir makam. 16-Ortalama.-İçki. 17-Eski dilde su.-'..... Baykurt (edebiyatçımız). 18-Tatlı sularda yaşayan eti lezzetli bir balık. 19-Dantel.-'..... Gardner (ABD'li ünlü aktris).-Notada durak işareti. 20-Eski Mısır'da güneş tanrısı.-Halk dilinde cüzzama verilen ad.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'..... Sezai'(1860-1936 yılları arasında yaşamış olup 'Sergüzeşt' ve 'Küçük Şeyler' adlı romanlarından tanıdığımız edebiyatçımız) .-Türk musikisinde bir makam.-Müstahkem yer. 2-Torosların Hatay'daki uzantısı olan dağlar.-Zehirli ve büyük bir örümcek türü.-Avuç içi. 3-Lev Tolstoy'un bir eseri.-Asya'da bir başkent.-Güney Asya'da çok kullanılan bir baharat türü. 4-Cüsesi emsallerine göre daha büyük olan.-Bilgiçlik taslayan.-Kalabalık. 5-Güler yüzlü, sevimli.-Tarla sınırı.-Dayanak.-Tatlı ve yararlı bir besin türü.6- O gösterme sıfatının eski dildeki kullanılışı.- İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan.-Ölümlü.-Bakla içi ile yapılan bir meze türü. 7-Bir işte yetkili olan, bir işi ustaca yapan kişi.-Akaju da denilen bir mobilya ağacı.-Bir nota.-İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan bir semti. 8-Durgun, dingin.- Kumaşla astar arasına konularak gipsinin dik durmasını sağlayan kolalı bez.- Almanya'nın kendi dilindeki imi.-Fal. 9-Doğum yaptırın kadın.-Bir yağış türü.- İri yapılı, bacakları tüylü, paçalı bir tavuk ırkı.- Bazı bitkilerin dal ve yaprak bölümlerinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri. 10-Gemilerin sağ yanı.-Demirin simgesi.-Türk Malını simgeleyen harfler.-Batı Anadolu'da bir göl. 11-Yapısına girdiği sözcüğe yeni anlamı katan yabancı bir ek.-Nine, büyükanne.-Kiraya verme. 12-Sık ve kalın dokunmuş kumaş.-Yönetimle ilgi.- Göçebe kuşlardan kızıl tüylü, eti yenir bir kuş. 13-Mahir.-Fiyat.-'.... Müren (Sanat güneşimiz).-Nazi hücum kıtası. 14-Ululuk, yücelik.-Yapısına girdiği sözcüğe çift anlamı katan bir ek.-Uzun konçlu, kapalı ayakkabı. 15-Kan kanseri.-Bir üretim faktörünün diğer bir üretim faktörü yerine kullanımı-Lityumun simgesi.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

CORONA GÜNLERİNDE SATRANÇ

Covid-19 virüs salgınının tüm Dünya'yı etkisi altına alması nedeniyle satranç turnuvaları internet üzerinden düzenleniyor. Bu turnuvalardan ilki Dünya Şampiyonu Magnus Carlsen'in davetiyle gerçekleşti. 8 büyükusta önce döner sistemle oynadılar sonra ilk dörde kalanlar elemeli yöntemle eşleştiler. Finalde Nakamura'yı yenen Carlsen formda olduğunu gösterdi.

Ding Liren - Magnus Carlsen, Yarı Final 2. Oyun

Beyaz, kalite geride olmasına karşılık figürlerinin etkin olması ve merkez piyonlarının sağladığı alan üstünlüğü nedeniyle büyük bir baskı kurmuş, e6 piyonu tehdit altında ve korunamıyor. 40...Kf8 ve 40...Vf8 41.Fh5 saldırısıyla etkisiz kılınır. Dünya Şampiyonu bu zor konumdan çıkış yolunu figür feda ederek buluyor: 40...Fxd6 41.Axe6 Ve8 42.Axf8 Fxf8 Beyaz, figür fedasını beğenmedi kaliteyi geri almayı yeğledi. 43.Vxf5+ g6 44.Vf1 Fg7 45.Fc2?? Kd2! Bu öldürücü hamle gözden kaçtı ve Beyaz terk etti. 0-1

Magnus Carlsen - Hikaru Nakamura, Final, 1. Oyun

Burada Siyah, 63...Şf5 ile hamle tekrarı yaparak konumu tutması gerekirken 63...Fe5? oynadı ve gereksiz yere oyunu zora soktu. 64.Kxe6 Şf5 65.Şe2 Kg1 66.Kh6 Fxg3 Siyah belki bu piyonun düşüşüne güvendi ama Dünya Şampiyonu çok acımasız oynuyor, hiç boş durmuyor. 67.Kxh5+ Şf4 Kuşkusuz 67...Şg4 daha dirençli. 68.Kh8 Ke1+ 69.Şd2 Ke3 70.h5 Fe1+ Bu şah tempoları Siyah'ın hiçbir işine yaramayacak. Piyonu durdurmanın yolunu bulmalı. 71.Şc2 Kh3 72.h6 Şf5 73.h7 Şg6 74.Kg8+ Şxh7 75.Af6+ Şh5 İşte Carlsen'in hedefindeki konum. 76.Kh8+ Şg6 77.Kxh3 Şxf6 Artık Beyaz için kazançlı bir oyun sonu konumu oluştu. 78.Şb3 Şe5 79.Şc4 Ff2 80.Kf3 Fe3 81.Kf8 Şe6 82.Şc5 Fg1 83.Şc6 Fe3 84.Ke8+ Ve Siyah terk etti. Bundan sonrası Dünya Şampiyonu için çok kolay. Rakibin fili ile piyonuna karşılık kalesini verecek ve kazançlı piyon oyun sonu konumuna girecek. 1-0

STEİNİTZ ANMA 2020

İlk Dünya Şampiyonu Wilhelm Steinitz bu yıl salgın günlerinde internet üzerinden yapılan turnuvaıyla anıldı.

Quang Liem, Le - Magnus Carlsen, Steinitz Anma 2020, 2.Tur

48.Fg3? Şg5 Beyaz'ın konumundaki en zayıf nokta g4 piyonunun korumasızlığı. Bu nedenle Siyah şahın o yalnız piyona saldırmasına yol açan önceki hamle Beyaz'ı oyuna ait umutlarını boşa çıkartan bir yola sürüklüyor. Siyah şahı olduğu yerde mihlayın 48.Ka2 çok daha dirençli. **49.Şf3 Ad2+ 50.Şg2 Şxg4** İşte piyon düştü. **51.Ff4Ac4 52.Şf2 Şf5** Carlsen, şahını nasıl da bir savaşıcı gibi öne sürüyor. **53.Şf3 e5 54.dxe5 fxe5 55.Fg3 d4 56.Ff2 Kb3** Bekleme hamlesi.

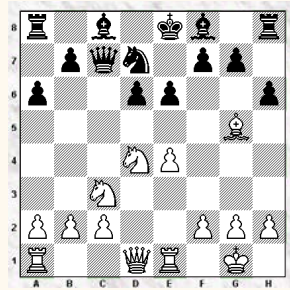
57.Ke1 e4+ 58.Şg2 d3 (58.Şe2 daha kötü.) **59.Kc1 d2** Beyazın atını tehdit etmesine aldırmış etmiyor Siyah, onun piyonu artık vezir olmak üzere. **60.Kd1 Şg4** Sonrasında at ile şah kale çatalı hazırlayan **61.Kxe3** hamlesi nedeniyle Beyaz terk etti. **0-1**

BİR KİTAP / SATRANÇTA USTALIK KURSU

Türk satrancına oyuncu ve eğitimci olarak uzun yıllar emeği geçen FM Selim Gürcan, bir-biri ardına satranç kitapları yazıyor ve çeviriyor. Satrançta Ustalık Kursu adını verdiği özgün çalışması elime geçti. İşte o kitaptan bir alıntı:

Siyah'ın son hamlesi (10...h6??) daha önce olmayacak bir hamleye fırsat veriyor: **11.Axe6!** Beyazların savunma yapmak yerine taktik bir vuruşla karşı tehdit yapması dikkate değer. Unutmayın, hamleniz ne kadar güzel veya mantıklı gözükürse gözüksün rakibin cevabını düşünmeden asla hamle yapmamalısınız. **11...fxe6 12.Vh5+ 1-0**

*R. Niecevski - L. Ljubojevic,
1975*

Beyazlarla ne oynarsınız?

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Divan Edebiyatı Yazıları

Tahirü'l
Mevlevî

Büyüyenay
Yayımları

Edebiyatımızın verimli isimlerinden Tâhirü'l-Mevlevî (Tahir Olgun), ömrünü hem edebiyat, tarih ve İslâm tarihi araştırmalarına adanmış hem de şair ve yazar kimliğiyle edebiyatımıza hizmet etti. Ondan geriye kalan kitaplar dışında, dergilerde kalan yazılarının çokluğu ve şimdiye kadar derlenmemiş olması onun araştırmalarına tam olarak nüfuz etmemizi zorlaştırmaktadır. Oysa onun kitap haline gelmiş yazıları dışında dergi sayfalarında kalanları da, bugün Türk edebiyatı tarihi için birer kaynak vazifesi görmektedir. Bu eser Tâhirü'l-Mevlevî'nin dergi sayfalarında kalmış "Divan Edebiyatı"na dair yazılarını bir araya getiren "Birinci Kitap"tır. Edebiyat alanındaki yazılarını, Türk edebiyatı tarihine hizmet etmek ve bu hususta karanlık kalmış noktaları aydınlatmak amacıyla kaleme alan Tâhi-

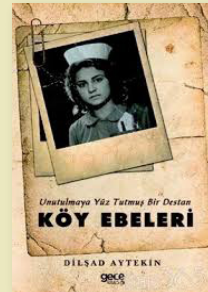
rü'l-Mevlevî'nin özellikle "Edebiyat Tarihimizde Araştırmalar" serisinden çıkan kitaplarının önemi tartışılmazdır. Tâhirü'l-Mevlevî'ye kadar doğru bilinen yanlışlar bizzat onun tarafından ortaya konulmuştur. Kimi konularda ise yol gösterici olmuş, ilmî noktadaki eksikliklerin giderilmesine dolaylı olarak katkı sağlamıştır. Onun yazı dünyası; deneme, eleştiri, kitap/tür tanıtımları ve şiir şerhleri gibi geniş bir alana nüfuz etmekte, bizlere bıraktığı yazı ve eserleri de vukufiyetinin birer örneği olarak edebiyat ve kültür dünyamızda yerini almaktadır. Tâhirü'l-Mevlevî, ayrıca ince eleyip sık dokuyan bir yazar olması nedeniyle, yaşadığı dönemde birçok konuda başvurulan, sözüne değer verilen bir isim olma ayrıcalığını bugün de korumaktadır(...)

Köy Ebeleri

Unutulmaya
Yüz Tutmuş
Bir Destan

Dilşad
Aytekin

Gece Kitaplığı

“En önemlisi insanları sevmektir. Sevince kolaydır. Anlıyorlar çünkü. Kedi köpek bile anlıyor

sevdiğini. İnsan niye anlamasın? Okumak tam da bu sebepten önemlidir işte. İnsan olduğunu, değerli olduğunu hissedersin. Bu yüzden dayıma duacıyım. Sınavı kazandığım haberi babamı kızdırdı. Malatya Ebe Okulu'nu kazanmıştım. Evdeki yüküm yok oldu. Bir boğaz eksildi. Devlet yediyor, içiriyor, giydiriyordu. Büyütüyordu beni devlet... Hayat öyle zor ki... Öylesine yoğun çalışıyorlar ki insanlar. Birbirinin değerini fark edecek kadar duramıyorlar. Bir durup düşünelim denmiyor. Herkes yaptığı iş kadar yer işgal ediyor. Ya da yiyip içtiği kadar... Dört yıllıktım daha. Gençtim. İdealisttim. Gençken dünyayı bambaşka gözle görüyorduk. Giyinmeyi, gezmeyi seviyordum. Düzce çarşısından alışveriş yapmıştım. Apartman topuk vardı o zaman. Bir ayakkabı almışım... Hevesle... Nerede giyeceksem artık... Taşlık, çakıllık yollar, kütüklerden basamak, tomruklardan köprüler... Hadi giy giyebilirsen o papucu... Dururdu dolapta. Topuksuz ayakkabılar, lastik çizme, çamur içinde gezerdik... Bir kadının doğum sancısı tutmuştu. Çağırdılar. Normal doğum yaptı. Kayıvalide sofraya kurdu. Beni ve yanımdaki kadını da davet etti. Yarım saat önce doğuran gelin hanım da yanımıza otururdu. Bir güzel karnını doyurdu(...)

Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı

Carl Sagan

Say Yayınları

Bilimsel düşünce insana hakikat ile

refah vaat etti ve bu vaadini yerine getirdiği için insanlığın büyük kısmı tarafından kılavuz olarak kabul edildi. Fakat bilimin ışığı, çevresini saran karanlığın büyüklüğü karşısında bir mum alevi kadar cılız ve savunmasız. Bu alevin sönmemesi için bilim insanlarının bu karanlıkla ve ondan çıkar sağlayıcılarla mücadeleyi sürdürmesi gerek. Carl Sagan, sahte bilim, Yeni Çağ inançları ve köktendinci fanatizm gibi düşünme biçimlerinin ürettiği mitleri sınanabilir bilimsel varsayımlardan ayırt edemezsek, hakikat ve refah yolunda ilerlemeye nasıl devam edebileceğimizi soruyor. (...) "Bilimin ne olduğunu ve neden fark yarattığını açıkça ifade ediyor... Bilimin gücüne bir övgü ve aşırı safliğin tehlikeleri karşısında bir uyarı..." Sagan: "Himayemizi bilim ve edebiyatın geliştirilmesinden daha fazla hak eden hiçbir şey yoktur."

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: SUDENAZ ERDEM, İZMİR

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.

Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.

Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ilerek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

TÜLİN DEMİRAY

İstanbul'da doğdu, Trabzon'da büyüdü. Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Adnan Çoker ve Sabri Berker'in öğrencisi oldu. Salzburg'da Prof. Werner Otte ile litografi çalıştı. Öğrendiklerini öğretmek için eğitimlik yaptı. Sanatının oluşum çizgisinden sapma göstermedi. Benimsediği ifade ölçütlerine sadık kaldı. Resimleri gerçekçilikle imgesellik arasında iki yaklaşımın ara kesitleri üzerinde geliştirdi. Yaşama ve doğaya sevgiyle hoşgörütyle bakan sanatçı, doğanın ve yaşamın güzelliklerini ifade etmeye çalışırken resmin oluşumunu sağlayan biçimsel öğelerini ve bu öğeler arasındaki bağlantıları da göz ardı etmedi. Sanatçı kimliğinin bir parçası olan benimsediği soyut üslupla doğaya ait gözlemlerini, algıladıklarını özütlemeyerek, içselleştirerek, ayıklayarak, yeniden kurgulayarak tuvallerine yansıttı. İlginç doku, yeğlediği pastel renklerle her zaman güzelliklerin resmini yaparken geometrik renk lekeleriyle de resmin biçimini oluşturup ona uygun düşün anlamı verdi.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320